

Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020

Strategia pentru Dezvoltare Regională pentru perioada 2014-2020 reprezintă viziunea Regiunii Vest privind dezvoltarea regională și baza strategică pentru fundamentarea programelor de finanțare din fonduri externe /comunitare, naționale, regionale și / sau locale.

Fără a intra din nou în detaliile cuprinse în analiza socio-economică și în analiza SWOT, înainte de a trece propriu-zis la strategie trebuie menționate câteva aspecte evidente cu privire la Regiunea Vest:

- În ciuda multor progrese și a unei poziții relativ bune la nivel național la majoritatea indicatorilor relevanți, cu excepția celor sociali, Regiunea Vest rămâne o regiune mai puțin dezvoltată în contextul Uniunii Europene. Ca atare, Regiunea Vest continuă să necesite o gamă largă de intervenții și politici publice specifice obiectivului convergență, care continuă să acopere principalele domenii de dezvoltare economică, în special competitivitatea întreprinderilor, dezvoltarea economiei rurale, precum și infrastructura cheie și serviciile conexe - de transport, mediu, sănătate, educație și formare.
- Regiunea Vest nu este o regiune omogenă. Problemele de coeziune economică și socială sunt datorate disparităților care există între mediul urban și cel rural, precum și între cele patru județe ale regiunii. În special două orașe Timișoara și Arad, fiecare în parte și mai ales împreună sunt motorul de dezvoltare economică și socială pentru întreaga regiune. Pentru cele două orașe provocarea este clară: ele trebuie să devină competitive pe plan internațional, comparabil cu regiuni similare din Europa Centrală și cu cele din urmă Europa de Vest. Acest deziderat implică o intervenție energetică și bine direcționată în ceea ce privește structura economică, dinamismul și progresul general. În același timp, județele Caraș-Severin și Hunedoara urmăresc constant creșterea gradului de competitivitate prin valorificarea potențialului local și diversificarea activităților economice, fiind încă dominate de un caracter industrial intensiv, dar redus în termeni de competitivitate și productivitate.
- Activitatea economică din Regiunea Vest este concentrată în câteva sectoare care reprezintă circa jumătate din cifra de afaceri, forța de muncă și productivitatea regiunii. O comparație internațională sugerează că nivelurile de productivitate din Regiunea Vest sunt încă scăzute față de valorile europene. Deși productivitatea medie din Regiunea Vest (12.799 €) este ușor peste media pentru România (11.507 €), aceasta este semnificativ mai scăzută decât media celor 10 țări membre ale Uniunii Europene începând cu 2004 (19.059 €) și decât media UE27 (48.428 €).
- Schimbările demografice, inclusiv îmbătrânirea populației și migrația, sunt deosebit de importante în regiune. În intervalul 1992-2012, populația Regiunii Vest a scăzut de la 2.111.947 la 1.828.313 persoane conform datelor de la recensăminte. Răspunsul la schimbările demografice și, în special, evoluția structurii demografice a regiunii vor reprezenta adevărate provocări mai ales pentru furnizarea serviciilor de educație și sănătate, dar și la nivel de impozitare, sistem de pensii, servicii financiare, turism și opțiuni de agrement. Ofertele de forță de muncă și de competențe în multe domenii sunt limitate de dimensiunea demografică.
- Realizarea unei dezvoltări regionale echilibrate și a unei competitivități sporite depind încă, în mare măsură, de nivelul național, de calitatea și de stabilitatea mediului juridic și de crearea unui cadru instituțional adecvat, iar pe plan local și regional de capacitatea de mobilizare a tuturor actorilor implicați în susținerea și implementarea unor proiecte de dezvoltare cu impact regional.

Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest pentru perioada 2014-2020 are la bază informațiile cuprinse în analiza socio-economică și analiza SWOT. Totodată, în elaborarea documentului au fost avute în vedere documente strategice elaborate la nivel european (Strategia Europa 2020), național (variantele draft ale Acordului de Parteneriat și Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională), precum și strategii elaborate la nivel regional, județean și local.

De asemenea, strategia propusă pentru Regiunea Vest în perioada 2014-2020 se bazează pe rezultate obținute într-o serie de studii care au susținut demersul de planificare:

- *Studiu regional de transport și mobilitate;*
- *Sustenabilitatea – motor al dezvoltării în Regiunea Vest;*
- *Studiu de potențial privind dezvoltarea axei Timișoara-Arad centriei de polarizare ai dezvoltării în Regiunea Vest;*
- *Creșterea impactului utilizării Fondurilor structurale asupra calității vieții locuitorilor din Regiunea Vest;*
- *Servicii pentru creșterea competitivității și specializare inteligentă în Regiunea Vest.*

Acest capitol din Planul pentru Dezvoltare Regională Regiunea Vest oferă recomandări de politici publice la provocările specifice cu care se confruntă Regiunea Vest. Din recomandările identificate unele pot fi abordate la nivel regional, în timp ce altele pot fi abordate ca parte a unei strategii naționale mai largi. Totuși, accentul principal este pus pe prioritățile de investiții ale actorilor publici și industriilor locale dominante și propune acțiuni care pot fi finanțate prin viitorul Program Operațional Regional, fără însă a se limita la acesta.

Obiectiv general¹:

Pentru a îndeplini acest obiectiv general, Regiunea Vest trebuie să devină o regiune:

- **productivă** – bazată pe eficiența forței de muncă și cu un nivel ridicat de inovare;
- **dinamică** – pentru a reuși să atragă investiții și să capitalizeze competențe;
- **conectată la nou** – urmărind creșterea valorii adăugate pe produs și proces;
- **coezivă** – având ca motor comunitățile locale, instituții și rețele care facilitează dezvoltarea;
- **agreabilă** - cu acces facil pentru cetățeni la servicii de calitate și oportunități diverse.

Atingerea acestui obiectiv general implică cel puțin revenirea la evoluția PIB și a productivității din perioada 2000-2007 și se bazează pe următoarele obiective specifice:

- **Accentuarea rolului cercetării-inovării.** Intervenții la nivelul modului în care domeniul CDI este configurat și organizat în cadrul regiunii, cu accent pe crearea unei legături mai strânse cu mediul de afaceri, în vederea transferului rezultatelor CDI în mediul privat.

¹ Principalul indicator este PIB-ul per locuitor raportat la standardul puterii de cumpărare situat undeva între cel al Regiunii Moravia Centrală (66% din media UE 27) și al Regiunii Boemia Centrală (74% din media UE27). Datele pentru cele 2 regiuni din Republica Cehă sunt la nivelul anului 2009.

- **Concentrare mai clară asupra IMM-urilor și investițiilor directe.** Trebuie avută în vedere trecerea la asistență, foarte selectivă, practică și financiară a întreprinderilor din sectoarele-cheie, cu precădere la nivelul acelor întreprinderi care au potențial de "creștere-înaltă". De asemenea, asistența pentru mediul privat va avea în vedere pachete de servicii pentru crearea de rețele de furnizori și internaționalizare. Acest lucru înseamnă de exemplu atingerea unor niveluri de investiții străine directe similare celor din perioada 2000-2007, dar mai puternic axate pe activitățile de cunoaștere intensivă, și incluzând, unde este posibil, atragerea a cel puțin câtorva funcții de cercetare și dezvoltare tehnologică în special în domeniile identificate ca sectoare „smart”.
- **Îmbunătățirea nivelului productivității.** Creșterea economiei regionale este dependentă de doi factori critici: rata de ocupare (numărul de persoane ocupate) și nivelul productivității (valoarea generată de fiecare oră lucrată). Pentru a crește productivitatea la nivel regional, intervențiile pot fi grupate la nivelul următorilor factori cheie:
 - **aptitudini:** orientarea asupra categoriilor de persoane fără calificare și îmbunătățirea abilităților persoanelor ocupate;
 - **inovare:** creșterea investițiilor în cercetare și dezvoltare a întreprinderilor, în special IMM-uri și transformarea cât mai multor idei în produse sau servicii noi sau îmbunătățite;
 - **întreprinderi:** creșterea ratei de formare și de supraviețuire a întreprinderilor și crearea unei culturi antreprenoriale începând de la școală;
 - **investiții:** îmbunătățirea nivelului de investiții în sectorul serviciilor.
- **Creșterea conectivității și mobilității în / și din regiune,** indiferent că vorbim despre transport rutier, feroviar, aerian sau naval. Identificarea și dezvoltarea punctelor multimodale de transport poate contribui la creșterea competitivității regionale. La nivel intern, trebuie încurajată folosirea transportului public în comun în detrimentul mașinii proprii, precum și a mijloacelor alternative de transport.
- **Identificarea nișelor din turism și formularea unei oferte turistice agregate.** Acest lucru presupune o abordare serioasă a unui domeniu în care Regiunea Vest a fost în “standby”. Există în Regiune un potențial de a dezvolta și susține produsele de nișă, dintre care unele pot fi organizate și comercializate în mod integrat. Se impune înființarea unei organizații formale și eficiente, regionale de turism, care să-și asume toate sarcinile de sprijin în domeniul turismului, inclusiv activitățile de promovare în țară, cât și în afară. Prin caracterul său economic, turismul crează cererea turistică – clientela și oferta turistică – produsul turistic. În timp ce oferta are un caracter imobil, unul dintre cei mai importanți clienți pentru care Regiunea Vest poate dezvolta produse turistice este familia, un segment în creștere în termeni de durată a sejurului și a volumului încasărilor.
- **Îmbunătățirea indicatorilor de participare în special în învățământul secundar superior și în învățământul terțiar.** Regiunea nu este economic sustenabilă cu valorile prezente ale participării în educație. Sunt necesare noi strategii pentru a se asigura că toate persoanele considerate în deplină sănătate dobândesc până la împlinirea vârstei de 18 ani un set semnificativ de aptitudini profesionale, tehnice sau academice. Un prim pas îl vor reprezenta eforturile pentru a identifica grupurile țintă și chiar teritoriile vulnerabile sub aspectul participării. Inițiativele de tip “*a doua șansă*” trebuie încurajate.
- **Creșterea calității și accesului la asistență medicală eficientă** primară și în afara mediului spitalicesc, cu precădere în etapa de diagnosticare pentru toți cetățenii regiunii. Acest lucru nu este posibil în lipsa unui proces continuu de restructurare și reconfigurare a sistemului de sănătate și, în special, al infrastructurii de sănătate.
- **Combaterea sărăciei și a excluziunii sociale în regiune.** Acest deziderat trebuie să se bazeze pe creștere economică și ocuparea forței de muncă, dar și pe o protecție socială modernă și eficientă. În plus, intervențiile în protecția socială trebuie să fie inovative și să

se combine cu un set extins de politici sociale, inclusiv educație direcționată, asistență socială, asigurarea de locuințe, sănătate, politici orientate către familie.

- **Diminuarea disparităților de dezvoltare.** În primul rând vorbim despre disparitățile existente între orașele din Regiunea Vest și relansarea socio-economică a centrelor urbane în declin. Accentul se pune pe creșterea calității spațiului urban prin utilizarea terenurilor degradate, valorificarea potențialului turistic și creșterea calității serviciilor publice. Totodată, există diferențe de dezvoltare între județele regiunii, caz în care trebuie identificat acel optim de dezvoltare bazat pe de-o parte pe tradiție, iar pe de altă parte pe specializare prezentă. Nu în ultimul rând, vorbim despre disparități de dezvoltare pe relația rural-urban. În rural există încă multe zone cu potențial de dezvoltare redus, caracterizate printre altele de un nivel scăzut de dezvoltare a infrastructurii și a accesului la servicii de calitate și de un nivel mai ridicat de sărăcie.
- **Îmbunătățirea capacități regionale de "dezvoltare"** prin crearea și îmbunătățirea constantă a instrumentelor de sprijin a proceselor de dezvoltare în cele mai multe dintre domeniile deja amintite. Un pas poate fi reprezentat de dezvoltarea unor programe de schimburi inter și intraregionale. Un alt pas are în vedere dezvoltarea de capacități, instituții și mecanisme care să sprijine sistemul local, județean și regional în intervenții integrate.

Strategia cuprinsă în Planul pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2014-2020 identifică alături de punctele forte ale regiunii și o serie de constrângeri care trebuie luate în considerare în planificarea orizontului 2014-2020:

- **declinul populației.** Regiunea Vest a pierdut în intervalul 2002-2012, circa 130.000 de persoane, fiind necesare acțiuni în direcția creșterii atractivității regiunii prin îmbunătățirea calității vieții și crearea de noi locuri de muncă;
- **accentuarea concurenței** la nivelul Europei Centrale și de Est pentru atragerea de investiții și valorificarea resurselor. Regiunea Vest se va promova ca o destinație potrivită/preferată pentru afaceri;
- **creșterea costurilor cu energia.** Regiunea Vest urmărește la nivelul intervențiilor propuse măsuri de optimizare a consumului de energie, precum și identificarea și valorificarea surselor alternative;
- **asigurarea unei accesibilități mai bune.** Regiunea Vest trebuie să se implice în stabilirea culoarelor de transport pentru a deveni un hub european de transport.

În definirea elementelor strategiei am avut în vedere identificarea raportului optim între nevoi și resurse și cuprinde un mix de intervenții, de la investiții în infrastructură la măsuri soft, propuse de partenerii regionali. Aceste intervenții vor fi grupate într-un portofoliu de proiecte regionale strategice identificate, selectate și prioritizate împreună cu partenerii regionali, plecând de la ideea de concentrare teritorială și impact generat asupra calității vieții locuitorilor regiunii. Întrucât Planul pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2014-2020 este conceput ca un document cuprinzător pentru dezvoltare la nivel regional, necesitățile de finanțare ale priorităților identificate trebuie să reflecte resursele financiare necesare pentru implementarea acestora. Necesitățile de finanțare reprezintă o cuantificare a nevoilor regionale, indiferent de sursa de finanțare (buget de stat, buget local, fonduri comunitare, fonduri private, etc).

Ca urmare a analizei parteneriale realizate la nivel de regiune, pentru perioada 2014–2020, au fost identificate următoarele **priorități de dezvoltare**:

1. **Creșterea competitivității regionale prin promovarea inovării și specializării inteligente;**
2. **Dezvoltarea unei economii dinamice bazată pe creșterea productivității și antreprenoriat;**
3. **Îmbunătățirea accesibilității și mobilității într-o regiune conectată intern și internațional;**

4. *Dezvoltarea capitalului uman și creșterea calității în sectoarele educație, sănătate și servicii sociale;*
5. *Promovarea creșterii sustenabile prin sprijinirea tranziției către o economie verde în vederea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor;*
6. *Valorificarea specificului local al comunităților urbane și rurale;*
7. *Dezvoltarea durabilă a turismului;*
8. *Întărirea capacității administrative regionale.*

Aceste priorități de dezvoltare pot fi realizate într-un orizont de timp de 8 - 10 ani prin implementarea de proiecte care să genereze dezvoltare, continuând ciclul de programare 2007 – 2013, dar cu o concentrare majoră a intervențiilor în jurul următoarelor aspecte cheie:

- *diversificarea bazei economice și crearea unei culturi antreprenoriale care să permită echiparea întreg teritoriului regiunii cu companii puternice;*
- *transpunerea ideilor rezultate din activitatea de cercetare în produse și servicii noi sau îmbunătățite;*
- *dezvoltarea în permanență a aptitudinilor / competențelor populației ca urmare a schimbării tiparelor legate de progresele tehnologice;*
- *îmbunătățirea constantă a stării de sănătate a populației și reducerea excluziunii sociale;*
- *adaptarea la provocările globale privind schimbarea modului în care sunt produse și consumate energia și resursele;*
- *orientarea și prioritizarea intervențiilor în funcție de impactul asupra îmbunătățirii calității vieții cetățenilor;*
- *reducerea disparităților regionale.*

Axa prioritară 1. Creșterea competitivității regionale prin promovarea inovării și specializării inteligente

Obiectiv: Crearea unei culturi a inovării și dezvoltarea sectoarelor cheie în Regiunea Vest

Obiective tematice relevante:

Obiectiv tematic 1. Consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării;

Obiectiv tematic 3. Îmbunătățirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii.

Abordare teritorială: întreaga regiune

Justificare

În anul 2011, Comisia Europeană (CE) a lansat inițiativa emblematică "O Uniune a inovării" ca parte a Strategiei Europa 2020², care introduce conceptul de "strategie de specializare inteligentă", care are ca scop creșterea impactului politicilor de cercetare și inovare ale statelor membre cu impact asupra creșterii economice.

Această axă prioritară este menită să combine investițiile orientate spre creșterea finanțării în procesul de cercetare, dezvoltare și inovare în Regiunea Vest, luând în considerare nivelul scăzut din acest moment al indicatorului ponderea cheltuielilor din PIB investite în CDI (0,22%), dacă este să ne raportăm la indicatorul din Strategia Europa 2020 (3%).

Astfel, ținând cont de ritmul de creștere economică, precum și de specializarea din regiune pe mai multe sectoare (industria componentelor pentru automobile, TIC, textile, agro-alimentară, turism și de prelucrare a lemnului), competitivitatea regiunii poate fi stimulată prin cercetare, măsuri inovatoare și productive la nivelul entităților care acționează în Regiunea Vest.

Potențialul de inovare în Regiunea Vest este relativ mare în comparație cu restul țării, pe baza interesului arătat până acum de către entitățile din domeniu, și anume universități, institute de cercetare, administrație publică, entități private. În plus, prezența mult mai extinsă decât în alte regiuni a întreprinderilor mari este un factor care stă la baza potențialului de inovare.

Regiunea Vest este a doua regiune din România după regiunea București-Ilfov în ceea ce privește ocuparea forței de muncă în producția de înaltă tehnologie. Cu toate acestea, numărul de angajați în C&D (echivalent cu normă întreagă) din Regiunea Vest a fost de aproape 6 ori mai mic decât în regiunea București-Ilfov în 2010 și printre cele mai mici în comparație cu alte regiuni din România.

Această prioritate a apărut în contextul în care dezvoltarea infrastructurii de cercetare și dezvoltare³ este esențială pentru dezvoltarea economică a Regiunii Vest. Investițiile în infrastructura fizică vor fi promovate și în perioada 2014-2020. Ele pot să fie completate de alte două intervenții cu privire la comercializarea rezultatelor activității de cercetare efectuate în universități și institute de cercetare, precum și dezvoltarea de instrumente publice pentru a spori eforturile de inovare din sectorul privat, de exemplu prin intermediul voucherelor.

² Strategia Europa 2020 propune trei priorități care se susțin reciproc: i) **creștere inteligentă**: dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere și inovare; ii) **creștere durabilă**: promovarea unei economii mai eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, mai ecologice și mai competitive; iii) **creștere favorabilă incluziunii**: promovarea unei economii cu o rată ridicată a ocupării forței de muncă, care să asigure coeziunea socială și teritorială.

³ La infrastructura existentă la nivel regional, în perioada 2007-2013, în Regiunea Vest au fost finanțate următoarele proiecte de infrastructură de cercetare-dezvoltare, fiind angrenați peste 250 milioane lei: Institutul de Cercetări pentru Energii Regenerabile din Timișoara (ICER-TM); Institutul de Cercetări Avansate de Mediu din Timișoara (ICAM); Institutul de Cercetări în Domeniile Medicinii Veterinare și Tehnologiilor Inovative Timișoara; Laborator Energii Regenerabile – Fotovoltaic, INCEMC, Timișoara; Centrul de terapii genice și celulare în tratamentul cancerului – ONCOGEN, Timișoara; Centru pentru Cercetări în Recuperarea Oncologică, Slatina Nera, Caraș-Severin.

Dincolo de problemele legate de infrastructură, una din marile probleme ale sectorului este dată de faptul că cercetarea efectuată în institutele de cercetare nu este orientată către piață și nu îndeplinește decât parțial cerințele sectorului privat. Investițiile în inovare sunt prin natura lor riscante, costisitoare și de lungă durată. În cele mai multe cazuri, firmele nu percep aceste instituții ca fiind capabile să satisfacă necesitățile lor specifice și imediate, și, prin urmare, oferă prețuri foarte mici pentru cercetare academică.

Universitățile din regiune au început să investească în transferul de tehnologie, dar astfel de investiții sunt încă în stadii incipiente. Transferul de tehnologie este rar întâlnit. În viitor, pot fi identificate intervenții în care transferul de tehnologie să îmbrace forma unui acord de licențiere cu o firmă privată sau dezvoltarea de companii de tip spin-off. De asemenea, pot fi create birouri de transfer tehnologic, fie în cadrul universităților sau sectoriale specifice pentru activitățile economice cheie. Funcția principală a unui oficiu de transfer tehnologic este facilitarea activității de comercializare a rezultatelor cercetării academice și, de asemenea, promovarea cercetării aplicate în cadrul universităților și institutelor de cercetare.

Îmbunătățirea competitivității întreprinderilor din Regiunea Vest este un deziderat care apare în mod constant în ultima perioadă în preocupările intervențiilor publice. Coagularea agenților economici în diferite sectoare industriale sau formarea de clusterelor este un aspect important, întrucât teoria și practica economică consideră clusterelor ca fiind motoare ale dezvoltării. Concentrarea geografică a unei industrii poate conduce la formarea unei importante piețe locale pentru o mare varietate de servicii de specialitate adiacente industriei respective, concentrarea forței de muncă specializate sau a altor factori de producție. Structura unui cluster eficient se bazează pe: **un nucleu** alcătuit din companiile cheie. Toți participanții implicați în activități economice internaționale trebuie să fie incluse în acest nucleu; **organizațiile suport**. Indiferent dacă oferă suport direct sau indirect către nucleul clusterului (furnizori specializați, bănci, avocați, agenții de recrutare); **infrastructură “soft”** definită ca fiind alcătuită din școli, universități, asociații de afaceri și profesionale, sindicate, agenții de dezvoltare economică; **infrastructura “hard”** existentă: infrastructura fizică, tehnică și de comunicații. Intervențiile propuse trebuie să vizeze toate aceste categorii.

În ceea ce privește sprijinirea cercetătorilor pentru protecția proprietății intelectuale pentru invenții, măsurile de co-finanțare a cererilor de brevet pot fi utilizate în sectoarele cheie.

În contextul analizei despre activitatea de cercetare-dezvoltare, se impune o discuție despre dezvoltarea de parteneriate și rețele între agenții economici, centrele de cercetare și mediul academic. Prin intermediul clusterelor, inovațiile nu mai sunt rezultatul unei interacțiuni secvențiale între firme, universități, institute de cercetare, ci sunt rezultate ale colaborării lor cotidiene.

Importanța clusterelor este dată de faptul că acestea creează beneficii economice tangibile. Aceste beneficii pot fi grupate în câteva categorii principale. În primul rând, companiile pot opera la un nivel înalt de eficiență, apelând la soluții specializate și la furnizori care sunt capabili de o reacție rapidă la anumite solicitări. Localizarea izolată sau absența unui cluster poate produce întârzieri importante pentru companii. În al doilea rând, atât companiile, cât și institutele de cercetare ajung mai ușor la inovații în condițiile unei activități derulate în parteneriat.

Principala problemă în formarea de clusterelor și constituirea de rețele de furnizori este legată de nivelul scăzut de încredere și apetitul redus pentru colaborare atât între agenții economici, dar și cu alte entități: autorități publice, institute de cercetare și universități, instituții catalizatoare.

Regiunea Vest este a doua regiune din România, după București-Ilfov, în termeni de PIB pe cap de locuitor. Deși gradul de bunăstare economică variază semnificativ în cele patru județe (Timiș, Arad, Hunedoara și Caraș-Severin), evoluțiile ascendente recente pot fi interpretate ca un semn pentru ca regiunea să își concentreze eforturile către trecerea la activități cu o valoare adăugată mai mare, în special în zona motor, reprezentată de aglomerarea Timișoara-Arad.

Dintotdeauna activitățile economice au fost inegal distribuite în spațiu. În mod tradițional, au existat o serie de factori determinanți ai diferențelor spațiale. La nivel comun, cele mai des invocate motive țin de diferențele de dotări, tehnologii, sau resurse. Astfel de explicații nu reușesc să explice de ce în regiuni similare se pot dezvolta structuri de producție foarte diferite. Prin urmare se insistă pe avantajele comparative ale regiunilor și țărilor. În acest context, politicile trebuie să se concentreze pe creșterea conținutului de cunoștințe și valorii adăugate a producției existente în industriile cheie, cele în care există avantaje comparative, și către a facilita dezvoltarea de noi activități economice prin măsuri de susținere a antreprenoriatului.

La nivelul Regiunii Vest au fost identificate ca având avantaje comparative următoarele sectoare economice: industria componentelor pentru automobile, tehnologia informațiilor și comunicații, industria textilă, industria agro-alimentară, construcțiile și turismul. Sectoarele cheie vor necesita pachete personalizate de sprijin cu accent pe specificitatea fiecăruia pentru a le permite să depășească obstacolele din calea creșterii și pentru a se realiza la întregul lor potențial. Potențialul de creștere al fiecărui sector cheie este diferit, însă pot fi identificate o serie de acțiuni comune pentru toate sectoarele, la nivel de: pregătire profesională a personalului, dezvoltarea abilităților manageriale, marketing și orientarea către piețele externe, îmbunătățirea infrastructurii, accesul la finanțare.

Priorități de investiții:

1.1. Consolidarea infrastructurii și capacităților regionale de cercetare-dezvoltare-inovare și promovarea centrelor de competență;

1.2. Încurajarea investițiilor private în CDI, crearea de clustere și lanțuri de furnizori;

1.3. Sprijinirea sectoarelor cheie cu potențial de specializare inteligentă din regiune.

Prioritatea de investiție 1.1. Consolidarea infrastructurii și capacităților regionale de cercetare-dezvoltare-inovare și promovarea centrelor de competență

Obiectiv specific: Creșterea capacității de cercetare și inovare din regiune

Justificare

În România, resursele limitate pentru cercetare și inovare sunt distribuite sumar unui număr mare de institute de CDI, cu o mare pierdere a eficienței, iar Regiunea Vest nu face excepție. Cu toate acestea, în sectorul privat din Regiunea Vest, cererea de cercetare efectuată în institutele CDI și universități se raportează ca fiind extrem de scăzută, din cauza asimetriei informațiilor dintre CDI/universități și întreprinderi. Numărul mare de institute de CDI ineficiente estompează capacitatea sectorului privat de a le selecta pe cele performante, blocând proiectele în colaborare.

Regiunea Vest trebuie să își consolideze sistemul CDI, precum și fondurile ce sunt direcționate către aceste institute. Fondurile publice disponibile atât pentru universități, cât și pentru institutele CDI sunt orientate în principal către cercetarea de bază, fără a ține seamă de importanța fazei de validare a conceptului, de dezvoltare tehnologică în fază incipientă, de dezvoltare a produsului și de comercializare din procesul de invenție, cu alte cuvinte de aspectul de “inovare”. Crearea de valoare reală și creșterea productivității în economie pentru cererile de activități de cercetare și dezvoltare apar doar în aceste etape ulterioare.

Există o mare eterogenitate în rândul capacităților CDI din Regiunea Vest. În timp ce unele institute CDI realizează cercetarea la standarde internaționale, majoritatea institutelor CDI supraviețuiesc datorită fondurilor publice, sau datorită serviciilor suplimentare pe care acestea le furnizează în afară de cercetare sau inovare. Cercetarea și inovarea unui produs sau a unui proces nou sau îmbunătățit sunt activități costisitoare, iar universitățile/CDI nu pot comunica

întreprinderilor amplexarea costurilor de la început, fapt ce sugerează că regiunea poate beneficia de organisme intermediare care ar putea facilita o comunicare mai bună.

Până acum a existat în regiune o concentrare masivă pe latura de “cercetare” cu un efort de sprijinire a numărului mare de CDI. Această concentrare ar trebui să treacă la pasul următor la “inovare”, prin dezvoltarea unor proiecte care să stimuleze dezvoltarea aplicațiilor practice prin colaborare.

În ciuda performanței aparent mai bune în comparație cu media din România, Regiunea Vest este cu mult în urma regiunilor cu care se compară din UE în ceea ce privește protecția proprietății intelectuale pentru invenții.

Activitatea de cercetare-dezvoltare în sectoarele dominate de companiile multinaționale tinde să fie efectuată în afara regiunii, de multe ori în sediul central al companiilor cu capital străin (OEM și furnizori de prim-nivel), sau în colaborare cu universități de top din întreaga lume. În acest sens, cercetarea este desfășurată de companiile mari în cadrul companiei, fără prea multe interacțiuni cu universitățile / institutele de cercetare din regiune. Acești jucători mari, cred că universitățile ar putea, în principiu, să asigure un sprijin în activitatea de cercetare, dar nu au resurse, cum ar fi laboratoare de înaltă clasă și echipamente avansate.

Un pas important pentru a crește investițiile în activitatea de cercetare și dezvoltare în regiune este crearea de infrastructurii bine echipate și de laboratoare independente. Aceste facilități ar permite în regiune activități de micro-producție și/sau testare prototipuri, activități esențiale pentru furnizorii locali pentru a deveni parte a lanțurilor de furnizori. Mai mult, laboratoarele ar contribui la atingerea standardelor de calitate cerute. Aceste infrastructuri ar ajuta la acumularea de know-how în regiune și, eventual, ar crea efecte de spillover către producătorii locali. Aceste infrastructuri pot fi dezvoltate de structuri publice sau private, acționând individual sau în asocieră.

Alături de domeniile tradiționale de cercetare, în regiune poate fi dezvoltată cercetarea medicală, mai ales ținând cont de potențialul de resurse spa (ape geotermale).

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional / Programul Operațional Sectorial Competitivitate - Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni / acțiuni

- Dezvoltarea infrastructurilor specifice activității de cercetare-dezvoltare-inovare, în special consolidarea facilităților existente
- Dezvoltarea și promovarea centrelor de competență
- Dezvoltarea / achiziționarea și utilizarea de tehnologii și echipamente inovative
- Sprijinirea sistemelor inovative (produse, procese, servicii)
- Sprijinirea parteneriatelor firmă-universitate/institute de cercetare
- Internaționalizarea activităților de cercetare-dezvoltare-inovare
- Încurajarea protejării proprietății intelectuale
- Sprijinirea transferului tehnologic
- Promovarea ofertei de CDI accesibile în rândurile IMM-urilor

Prioritatea de investiție 1.2. Încurajarea investițiilor private în CDI, crearea de clustere și lanțuri de furnizori

Obiectiv specific: Transformarea rezultatelor cercetării în afaceri de succes și creșterea cooperării între actorii locali și regionali responsabili pentru cercetare, dezvoltare tehnologică, inovare și dezvoltarea afacerilor.

Justificare

Atunci când se iau în considerare separat cheltuielile de C&D ale sectorului privat, întreprinderile din Regiunea Vest au cheltuit aproximativ 0,05% din PIB în 2009, fiind un procent semnificativ mai mic decât media UE-27 de 1,25% din PIB

În România, această proporție plasează Regiunea Vest pe treapta cea mai de jos, împreună cu Sud-Vest Oltenia, în domeniul cheltuielilor de C&D în afaceri. Mai recent, informațiile de la Tabloul de Bord al Uniunii Inovării Regionale (2012), prezentat ca date normalizate, arată Regiunea Vest ca fiind a patra din România în ceea ce privește cheltuielile firmelor în C&D în 2011.

Clusterelor sunt percepute ca instrumente aflate la îndemâna factorului public pentru stimularea inovării și creșterii de productivitate, prin întărirea și susținerea dinamicii pe termen lung în lumea afacerilor și prin generarea de noi locuri de muncă și asigurarea sustenabilității creșterii și dezvoltării economice.

Percepția eventualelor beneficii din existența și activitatea unor clusterelor, au determinat diferiți actori publici să adopte politici de promovare a clusterelor. Sectorul public acordă o importanță sporită legăturilor dintre companii, institute de cercetare, alți actori locali în ideea creșterii capacității de inovare și a competitivității. Aceste inițiative pleacă de la ideea că întreprinderile sunt motorul creșterii economice și de performanța lor depinde competitivitatea întregii economii.

Investitorii străini care domină peisajul din Regiunea Vest au puține legături cu întreprinderile locale, astfel că investițiile pentru promovarea unor legături mai mari vor fi importante pentru a introduce investitorii străini în regiune și pentru a trage foloase de pe urma tehnologiei și a cunoștințelor pe care aceștia le utilizează. În paralel sunt necesare măsuri de încurajare și folosire a ISD pentru dezvoltarea formării profesionale și pentru construirea competențelor relevante, prin acreditarea furnizorilor privind standardele de calitate și alte standarde și prin facilitarea transferului de tehnologie, inclusiv prin licențierea tehnologică și sprijin pentru investițiile în echipamente.

De cele mai multe ori IMM-urile locale nu au capacitatea de a produce volumele mari de care companiile multinaționale au nevoie. Firmele mici cu atât mai mult nu pot răspunde la cererile mari ale companiilor multinaționale. Totodată, furnizorii de ansamble și componente preferă să nu lucreze cu prea mulți furnizori mici, din cauza problemelor de coordonare care pot să apară. În aceste condiții, *crearea de asocieri* între IMM-uri, care sunt bine conectate cu rețele de producție, ar putea îmbunătăți în mod semnificativ capacitatea de producție a fiecărui sector. Totodată, asocierea ar putea spori considerabil accesul companiilor la finanțare, în contextul creșterii sustenabilității activității de producție, scăderii costurilor de prelucrare și prin formarea unei oferte consolidate în termeni de resurse umane și materii prime necesare.

Creștere economică pe baza clusterelor regionale are la bază capacitatea acestora de a genera presiune, de a beneficia de stimulente și de a folosi capacitățile de inovare oferite de mediul local. Toate acestea permit anumitor clusterelor regionale să concureze cu succes împotriva unor concurenți dispersați. Performanțele inovatoare depind de investițiile în inovare, de oportunitățile tehnologice și de eficiența cu care acestea sunt folosite. Investițiile în activitatea de inovare, la rândul lor, depind de stimulente pentru a inova și de capacitatea de a transforma aceste costuri în câștiguri de inovare. Acestea sunt influențate de natura rivalității și structura pieței găsite în industrie.

Mediul de afaceri de azi este într-o schimbare rapidă. Ritmul schimbărilor de tehnologie nu a fost niciodată în istorie atât de rapid, cu scurtarea ciclurilor de viață ale produselor. Mediul economic este mai puțin previzibil. Schimbările de astăzi au la bază variabile care au fost neesențiale în urmă cu un sfert de secol. Au apărut o serie de competitori emergenți și avem de-a face cu redefiniri rapide ale *lanțurilor de furnizori*. În timp ce resursele sunt limitate, cerințele pieței sunt într-o permanentă creștere, cu accent pe calitate și eficiență. Piețele de astăzi sunt mai specializate, segmentate, și "de nișă". Înșiși clienții sunt mai greu de clasificat, deoarece adesea își schimbă mediul social. Nu în ultimul rând, guvernul modifică continuu standardele de

reglementare și cele juridice. Această economie globalizată creează mai multe oportunități, dar în același timp și riscuri, forțând organizațiile să inoveze nu doar pentru a concura și a prospera, ci chiar pentru a supraviețui. Tehnologiile și cunoștințele sunt acum principalii factori de producție, iar companiile își bazează dezvoltarea pe *crearea și atragerea de furnizori* și firme conexe.

Firmele au de obicei dificultăți în găsirea de absolvenți care să îndeplinească nevoile lor, fiind vorba de cele mai multe ori doar de cunoștințe teoretice. Lipsa de cunoștințe aplicate și de abilități tehnice este o constrângere severă. În scopul de a dezvolta seturi de competențe adecvate pentru tinerii absolvenți, trebuie să fie îmbunătățite *legăturile dintre industrie și universități*. Acest lucru poate avea loc prin intermediul parteneriatelor public-private în vederea dezvoltării de colaborări și proiecte comune de cercetare sau prin ajustarea programei școlare pentru a răspunde nevoilor industriei.

Pentru a obține o creștere a productivității în urma formării locale a competențelor, va fi important ca sectorul privat să fie stimulat să ia în considerare investiții pe termen lung în sistemul universitar regional, promovând includerea abordărilor multidisciplinare, cursuri practice și stagii, atât în programele de învățământ ale programelor tehnice, cât și cursuri de certificare separate. Atunci când sectorul privat solicită cunoștințe practice specializate, acesta ar trebui să fie dispus să ofere astfel de cursuri în comun cu universitatea, prin comunicare deschisă și dialog constructiv între părți. Practica actuală de a obține pur și simplu cei mai buni studenți este puțin probabil să ajute la extinderea gamei de competențe disponibile în regiune.

Este dificil pentru institutele de cercetare și universități să păstreze tineri cercetători și ingineri cu o bună pregătire din cauza salariilor necompetitive și a lipsei finanțării. Cei mai buni studenți din clasele de absolvenți ai universităților preferă să lucreze pentru companiile multinaționale din regiune, să emigreze pentru a-și continua studiile în străinătate sau să lucreze în sectorul privat în alte țări. Deficitul de cercetători buni face ca respectiva calitate a cercetării să rămână extrem de scăzută în aceste institute și doar acele CDI care au o strânsă colaborare cu sectorul privat continuă să efectueze activități de cercetare ce se pot compara cu standardele internaționale.

În ceea ce privește legăturile cu clienții de la nivel european și/sau global, în multe sectoare sunt necesare *mecanisme de match-making*, astfel încât rezultatele obținute (produse, procese, etc.) să fie promovate și comercializate.

La fel de importantă este activitatea de *explorare și valorificare a legăturilor intersectoriale* în condițiile în care acestea pot crește valoarea adăugată a produsului / serviciului final. Rolul sectorului TIC este unul foarte important în economia Regiunii Vest.

Pentru a crea o cultură de antreprenariat academic, cercetătorii din universități și CDI trebuie să înțeleagă mai bine ideea de comercializare prin acordarea de licențe și întreprinderi de tip spin-off. Cercetătorii încă mai au cunoștințe extrem de limitate privind aceste diverse mecanisme de care dispun pentru comercializarea muncii lor. În plus, universitățile din Regiunea Vest nu dețin cunoștințe instituționale care să le permită să ajute membrii să își promoveze ideile pe piață. În afară de lacunele din mecanismul de stimulare, un motiv important pentru numărul limitat de spin-off-uri universitare este lipsa concentrării pe cercetare aplicată. Mentoratul și formarea pot atinge obiectivul de a transforma ideile în întreprinderi. Inovatorii, care sunt potențiali antreprenori, sunt foarte buni în privința formării tehnice, însă aceștia nu își pot pune ideile în practică. Acești inovatorii trebuie să înființeze o întreprindere, să se consulte cu consilierii juridici care îi vor ghida în privința abordării investitorilor și să își prezinte ideile către acești investitori.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional / Programul Operațional Sectorial Competitivitate - Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

- Modernizarea și extinderea clusterelor existente și dezvoltarea de clustere noi
- Sprijin pentru crearea de lanțuri de furnizori
- Facilitarea legăturilor dintre investitorii străini și economia locală
- Încurajarea activităților de cercetare-dezvoltare desfășurate în interiorul firmelor
- Sprijinirea parteneriatelor firmă-firmă, firmă-universitate/institute de cercetare
- Consolidarea culturii asociative în rândul companiilor din Regiunea Vest
- Susținerea investițiilor intangibile vizând achiziționarea de brevete, mărci, licențe și know-how
- Atragerea de tineri cercetători în centrele de cercetare-dezvoltare-inovare
- Încurajarea inițiativelor inovative din companii și crearea de întreprinderi inovative
- Încurajarea dezvoltării de spin-off-uri
- Mentorat și consultanță în domeniul antreprenoriatului pentru cercetători - inovatori
- Sprijinirea proceselor de inovare și încorporarea de valoare adăugată pentru IMM-uri
- Promovarea eco-inovării

Prioritatea de investiție 1.3. Sprijinirea sectoarelor cheie cu potențial de specializare inteligentă din regiune

Obiectiv specific: Îmbunătățirea accesului la servicii de sprijin specifice pentru întreprinderile din sectoarele cheie, pentru a favoriza dezvoltarea lor

Justificare

În urma unei analize sectoriale a specializării economice la nivelul Regiunii Vest, șase sectoare au fost selectate ca fiind "câștigătoare", nu exclusiv pe baza activității în sine, ci ca urmare a relevanței și a potențialului lor în economia regiunii. Acestea sunt: sectorul producătorilor de componente pentru automobile (automotive), tehnologia informațiilor și comunicații, sectorul textile, industria agro-alimentară, sectorul construcții, domeniul turism.

Sectorul automotive a devenit începând cu anul 2000, sectorul economic dominant în Regiunea Vest, concentrând aproape 15% din forța de muncă ocupată (în jur de 56.000 de angajați), 18% din totalul cifrei de afaceri a companiilor din regiune, 52% din valoarea totală de export. În sectorul automotive una dintre problemele-cheie pentru sustenabilitatea creșterii se referă la necesitatea de a crește valoarea adăugată a producției, ceea ce presupune avansarea pe lanțul internațional de valoare. Atingerea acestui obiectiv este în principiu un aspect dificil, având în vedere structura organizatorică a lanțului de furnizori al industriei automobilelor. Condițiile principale pentru avansare pe lanțul internațional de valoare sunt crearea unei baze bine-dezvoltate de furnizori locali, cu management capabil, care să poată produce piese și componente de calitate ridicată; o piață a muncii bine-dezvoltată, care să producă experți tehnici calificați, dar relativ ieftini; și un sistem local de C&D și inovare pentru a dezvolta prototipuri și pentru a produce piese și componente customizate.

Sectorul textile în ciuda scăderii cotei de piață, rămâne un sector cu o contribuție majoră la activitatea economică în regiune, cu 24.000 de persoane ocupate (8% din total populație ocupată) și 14% din total exporturi. Sectorul textilelor este dominat de fragmentarea producției pe plan internațional. Lanțul de furnizori din industria textilă este condus de compărător. Pentru acest sector, provocarea principală constă, de asemenea, în creșterea valorii adăugate. Astfel, cea mai bună modalitate de avansare a firmelor din Regiunea Vest a României este să se deplaseze în aval sau în amonte de activitățile centrale care aduc o valoare adăugată redusă și să construiască abilitățile și capacitățile pentru ca a începe să producă propria lor proiectare sau marcă. Intervențiile în acest sector pot avea în vedere activitățile cu valoare adăugată de la nivel de: (1) cercetare și dezvoltare de produse noi, (2) proiectare, (3) achiziție (echipamente și tehnologii), (4) producție, (5) logistică (distribuție), (6), marketing și branding, și (7) servicii.

Activități din *sectorul tehnologia informațiilor și comunicații* (TIC) este unul dintre puținele sectoare bazate pe cunoaștere intensivă. Profitând de capitalul uman semnificativ furnizat de universitățile din Regiunea Vest, sectorul TIC este competitiv pe plan internațional în domenii precum dezvoltare de software, precum și în proiectare și inginerie, care trebuie stimulate prin măsuri dedicate. De asemenea, în cazul sectorului TIC nu trebuie pierdută din vedere orizontalitatea domeniului, astfel încât firmele vor răspunde oportunităților care decurg din cererile celorlalte sectoare cheie. Pentru sectorul TIC, cea mai mare provocare este extinderea setului actual de activități și a capacității totale de producție. Pentru a reuși acest lucru este nevoie de următoarele tipuri de intervenții: creșterea rezervei de forță de muncă calificată; crearea unui mediu propice pentru întreprinderile nou înființate; dezvoltarea de acceleratoare de afaceri și adaptarea incubatoarelor la nevoile sectorului TIC; creșterea conectivității la internet; sprijin acordat firmelor pentru a putea să se conecteze cu clienții la nivel mondial; creșterea legăturilor și interacțiunilor cu sectoarele (utilizatorii) din aval; îmbunătățirea politicii de brevetare. Fiind un domeniu în care ideile pot fi transformate ușor în afaceri, la nivelul capitalului uman se impun intervenții pentru dezvoltarea abilităților antreprenoriale și manageriale, în plus față de abilitățile tehnice.

În Regiunea Vest, *industria agro-alimentară* se caracterizează prin ocuparea a aproximativ 10.000 de oameni (4,3% din totalul populației ocupate) și doar 0,5% din valoarea totală a exporturilor, chiar dacă Câmpia Banatului, constituie aproape jumătate din regiune, reprezintă un teren agricol bogat, care poate sprijini diverse activități: agricultură, inclusiv cereale, horticultură, și creșterea de animale. În acest sector, în special în prelucrarea produselor alimentare și producția de băuturi, principalele provocări pe termen scurt sunt legate de creșterea calității produselor, de ambalare, marketing și promovare, precum și stabilirea unor legături cu lanțurile mari de distribuție. Din păcate, interacțiunea cu lanțurile de supermarketuri, deși apare ca o strategie câștigătoare, este adesea anevoioasă. Standardele de calitate și securitate alimentară pe întreg lanțul de procesare impuse de marii comercianți cu amănuntul și atât de necesare pentru activitatea de export în Uniunea Europeană sunt greu de îndeplinit de furnizorii locali mai mici. Pe termen lung trebuie investit în activitățile de cercetare și dezvoltare aplicată, după cum experiența la nivel mondial arată că acele țări care au reușit să obțină cea mai mare valoare adăugată din producția lor de alimente au investit masiv în cercetarea fundamentală și aplicată. Un alt set de provocări include lipsa unui sistem eficient de irigații, a laboratoarelor de testare și a unei rețele de depozite.

Sectorul construcții este de obicei clasificat ca o activitate economică pro-ciclică. După o tendință ascendentă la nivel mondial, industria a fost grav afectată de criza economică, cu semne de revitalizare la nivelul Regiunii Vest începând cu anul 2011. În acest context, există anumite oportunități și provocări care trebuie să fie luate în considerare pentru a ajuta dezvoltarea sectorului, în strânsă relație cu activitatea de cercetare, promovând în același timp utilizarea materialelor și tehnologiilor eficiente din punct de vedere energetic.

Numeroasele resurse naturale și antropice disponibile fac din *domeniul turism* un sector cu un potențial slab exploatat, dat fiind indicatori referitori la numărul de nopți petrecute în regiune, durata sejurului și/sau numărul de turiști. Sectorul turism rămâne unul dintre puținele sectoare caracterizate prin ocuparea intensivă a forței de muncă și una dintre puținele alternative la reducerea locurilor de muncă disponibile, cauzate de schimbările tehnologice și de delocalizare. De asemenea, sectorul turism este responsabil pentru beneficii economice indirecte și poate fi văzut ca un catalizator pentru dezvoltarea sau extinderea altor sectoare economice, cum ar fi agricultura, construcții, micile meșteșuguri. Intervențiile propuse în acest sector vizează dezvoltarea următoarelor sub-domenii: turismul de sănătate (spa&wellness), turismul urban, ecoturismul și turismul activ.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional - Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

- Încurajarea utilizării produselor și soluțiilor ICT în celelalte sectoare cheie și promovarea colaborării inter-business
- Dezvoltarea de servicii suport (educație și training) pentru întreprinderile din sectoarele cheie
- Promovarea complementarității între întreprinderi și încorporarea activităților transversale (ICT, design, eco-inovare) considerate ca vectori de inovare în IMM-uri
- Crearea de parteneriate pentru a introduce pe piață tehnologii operaționale promițătoare, inteligente și ambițioase
- Crearea de centre de excelență în sectoarele cheie
- Înființarea de laboratoare de testare și certificare, precum și consolidarea cercetării fundamentale
- Dezvoltarea de noi clustere și susținerea activității celor existente
- Acordarea de sprijin (inclusiv stimulente fiscale, subvenții, etc) pentru achiziția de tehnologii și utilaje moderne, inovative
- Sprijin pentru crearea de branduri regionale și a altor inițiative de marketing

Axa prioritară 2. Dezvoltarea unei economii dinamice bazată pe creșterea productivității și antreprenoriat

Obiectiv: Regiunea Vest să devină o regiune digitală, cu afaceri productive și competitive la nivel global

Obiective tematice relevante

Obiectiv tematic 2. Îmbunătățirea accesului și a utilizării și creșterea calității tehnologiilor informației și comunicațiilor;

Obiectiv tematic 3. Îmbunătățirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii.

Abordare teritorială: întreaga regiune

Justificare

Sistemul economic al Regiunii Vest este caracterizat de:

- *un grad tot mai mare de specializare în industria prelucrătoare ușoară cu tehnologie medie:* Industria prelucrătoare deține 40 procente din producția din regiune și 48 procente din ocuparea forței de muncă, în comparație cu 28 procente și respectiv 36 procente pentru România în ansamblul său. Sectorul automobilelor devine dominant: cu doar 1 procent din totalul instalațiilor și 0.1 procente din totalul firmelor din Regiunea de Vest, sectorul automobilelor (CAEN 29) deține 11 procente din ocuparea totală a forței de muncă, 13 procente din producția totală și 44 procente din totalul exporturilor. În același timp, dimensiunea și dezvoltarea sectorului de servicii din regiune se află sub nivelul tendințelor naționale.

- *un grad tot mai mare de integrare în lanțurile de valori regionale, conducând la o valoare adăugată locală mică:* În sectoarele cheie, Regiunea Vest a devenit un furnizor pentru rețelele regionale de producție din Europa. Acest fapt nu doar a contribuit la investiții semnificative și la crearea de locuri de muncă, ci a avut și un rol important în integrarea mai puternică a Regiunii Vest în economia europeană. Un rezultat normal al acestei fragmentări a producției și a specializării sarcinilor este ponderea în scădere a valorii adăugate în producție.

- *un grad tot mai mare de dominanță a investițiilor străine directe (ISD) cu legături slabe în rândul întreprinderilor și al furnizorilor locali:* Întreprinderile cu capital străin reprezintă aproape un sfert din totalul întreprinderilor din Regiunea de Vest, aproape jumătate din producție și ocuparea forței de muncă și peste 90 procente din exporturi. În timp ce acest lucru implică

anumite riscuri pentru regiune, nu există dovezi privind activitatea “cu libertate de mișcare” în rândul investitorilor străini, deși există preocupări privind eliminarea acestora din sectorul intern, în principal prin dominanța acestora la capătul de înaltă calificare al pieții muncii. În plus, potențialul de “propagare” a tehnologiei și a cunoștințelor din investițiile străine directe este restricționat semnificativ de lipsa legăturilor de livrare cu IMM-urile locale.

- *o infrastructură suport pentru afaceri cu o ofertă limitată de servicii pentru întreprinderi.* În Regiunea Vest sunt prezente toate tipurile de structuri de sprijinire a afacerilor: parcuri industriale, parcuri logistice; incubatoare și centre de afaceri; spații / clădiri de birouri. De asemenea, există o serie de locații individuale, de obicei greenfield, promovate ca potențiale zone pentru crearea de structuri suport pentru afaceri.

- *legături intersectoriale emergente:* O serie de noi sectoare pentru Regiunea Vest au apărut în activități legate de sectorul automobilelor, deosebit de importante fiind cele din domeniul electronicii, software și serviciile TIC.

Așadar, Regiunea Vest se remarcă printr-o activitate economică deosebit de concentrată pe câteva dimensiuni. Un număr mic de sectoare cuprind marea parte a forței de muncă, a cifrei de afaceri și a exporturilor. Activitatea este concentrată în aceste sectoare în jurul unui număr relativ redus de produse, fabricate de câteva firme mari, majoritatea acestora fiind cu capital majoritar străin. Mai mult, firmele cu sediul în regiune tind să nu dețină unități de producție în alte zone din România. De asemenea, firmele din Regiunea Vest par să se specializeze în producția de bază, situându-se însă sub nivelul mediu în ceea ce privește activitățile ce necesită un aport semnificativ de cunoștințe și competențe.

Luând în considerare costurile în creștere legate de forța de muncă și având încă mult de recuperat pentru a ajunge la media UE pentru PIB pe cap de locuitor, regiunea trebuie să identifice strategii pentru realizarea unei creșteri economice durabile, favorabile incluziunii sociale.

Creșterea competitivității firmelor din Regiunea Vest constituie un pas intermediar important către dezvoltarea durabilă și se poate baza pe:

- *abordarea distorsiunilor din structura pieței ce pot limita potențialul de creștere a randamentului.*

Mărirea randamentului companiilor este corelată pozitiv cu o mai mare dispersie a distribuției mărimii firmelor, ceea ce ar reflecta existența unui număr redus de firme dominante și a unui număr mare de firme mai mici. În Regiunea Vest, întreprinderile mici și mijlocii (IMM) sunt subreprezentate în unele sectoare. Structura pieței în Regiunea Vest este relativ favorabilă creșterii randamentului într-un set de industrii ce includ: cauciuc și materiale plastice, calculatoare și electronice, echipamente electrice, și alte activități industriale. Structuri de piață satisfăcătoare la limită par să se regăsească în îmbrăcăminte, produse farmaceutice, sticlă, și instalații și echipamente. În toate celelalte industrii, rezultatele indică faptul că există prea puține IMM-uri, ceea ce duce la o creștere suboptimă a randamentului. Aceste industrii includ industria alimentară, textile, articole din piele, produse din lemn, celuloză și hârtie, tipografie, substanțe chimice, articole din metal, autovehicule și alte mijloace de transport, și mobilă.

- *trecerea la activități cu o valoare adăugată mai mare în cadrul sectoarelor tradiționale.*

În trei din cele mai importante sectoare pentru Regiunea Vest - automobile, textile și agroalimentară, deciziile importante se iau în afara regiunii. În industria auto, cei mai importanți actori sunt producătorii de echipamente originale și furnizorii de rangul întâi, în timp ce în industria alimentară principalii actori sunt în special cumpărătorii (respectiv mărci, supermarketuri, lanțuri de magazine de vânzare cu amănuntul, etc.). Astfel, modernizarea în aceste sectoare va necesita o capacitate sporită de a îndeplini cerințe și specificații stricte.

- *crearea unei dezvoltări în sectoarele ce necesită un aport semnificativ de cunoștințe.*

Chiar dacă identificarea strategiilor pentru creșterea valorii adăugate în sectoarele tradiționale este importantă, economia trebuie să se extindă și în sectoare de nișă noi ce necesită un aport semnificativ de cunoștințe. La fel de importantă este trecerea peste decalajul dintre

inginerie și proiectare, inovare în strategiile de finanțare și de marketing precum și în strategiile comerciale. De asemenea, o rețea vastă de acceleratoare și incubatoare de afaceri care să ofere o gamă amplă de servicii, precum: spații de lucru, servicii de instruire pentru noi antreprenori, expunere la experiențe din străinătate, și oportunități de lucru în rețea. Totodată pot fi dezvoltate sisteme de finanțare prin capital de risc, din moment ce formele mai rigide de finanțare nu pot fi adaptate la necesitățile specifice ale noului antreprenariat.

- *dezvoltarea unei oferte integrate de structuri suport și servicii pentru afaceri.* Sunt avute în vedere atât construcția de noi structuri suport pentru afaceri, cât și investiții în structurile de afaceri existente. Proiectele de acest tip au în vedere nevoile de servicii suport pentru dezvoltarea economică având ca scop final crearea unui cadru de atragere a investițiilor locale și/sau externe și crearea de noi locuri de muncă.

Lipsa competențelor digitale și lipsa de încredere față de noile tehnologii, determină neparticiparea la posibilitățile oferite de societatea modernă. Conform statisticilor europene, 30% din populație la nivelul UE nu a folosit niciodată Internetul, în contextul în care tot mai multe din activitățile zilnice se realizează online, de la depunerea candidaturii pentru un loc de muncă, la plata impozitelor sau cumpărarea de bilete. Utilizarea internetului a devenit o parte integrantă a vieții cotidiene. Competența digitală reprezintă una dintre cele opt competențe cheie care sunt esențiale pentru orice persoană într-o societate bazată pe cunoaștere.

Pentru a beneficia de avantajele societății informaționale, atât în viața personală cât și în activitatea economică, este esențial ca indivizii și companiile să aibă un acces bun la tehnologii și servicii TIC moderne. Sectorul TIC este reprezentat la nivelul Regiunii Vest cu precădere de companii locale. Pentru a vorbi despre o creștere semnificativă a sectorului este necesar ca la nivelul companiilor să avem de-a face cu o concentrare în principal pe proiectele de dezvoltare de servicii cu o valoare adăugată ridicată. Dintre acestea putem aminti acțiuni de sprijinire a dezvoltării unei platforme de e-guvernare și alte instrumente inovatoare, cum ar fi servicii de tip e-educație sau e-sănătate, care pot contribui atât la sprijinirea dezvoltării economice, dar și la promovarea incluziunii sociale.

Priorități de investiții:

2.1. Dezvoltarea și diversificarea oportunităților economice în întreaga regiune

2.2. Sprijinirea structurilor și serviciilor suport pentru afaceri

2.3. Reabilitarea siturilor industriale poluate și abandonate și a terenurilor nefolosite

2.4. Îmbunătățirea infrastructurii de telecomunicații și implementarea de aplicații bazate pe tehnologii avansate

Prioritatea de investiție 2.1. Dezvoltarea și diversificarea oportunităților economice în întreaga regiune

Obiectiv specific: Crearea unui mediu de afaceri dinamic, cu firme competitive la nivel intern și internațional

Justificare

Regiunea Vest este a doua cea mai bogată regiune din România, după București. În ultimul deceniu, regiunea a cunoscut o creștere economică rapidă, odată cu creșterea salariilor reale. Acest lucru a fost sprijinit prin câștiguri de productivitate – printre cele mai rapide dintre toate regiunile europene – stimulate de creșterile mari ale investițiilor. Performanța Regiunii Vest o depășește în ansamblu pe cea națională în ceea ce privește productivitatea muncii – din anul 2009 productivitatea muncii în Regiunea Vest a fost cu 11 procente mai ridicată decât media națională.

În ciuda acestor dezvoltări, imaginea nu este în totalitate pozitivă: expansiunea economică nu a generat foarte multe locuri de muncă noi și a accentuat inegalitățile spațiale existente din

regiune. Diferențele în rezultatele economice din regiune sunt direct legate de diferențele în competitivitate. În special județul Timiș și în sens mai larg aglomerarea Timișoara-Arad se detașează din ce în ce mai mult de restul regiunii. Acest lucru nu înseamnă că zonele mai dezvoltate ale regiunii nu se confruntă cu provocări semnificative, ci doar că acele provocări sunt oarecum diferite de cele din zonele mai puțin dezvoltate ale regiunii. Regiunea se confruntă cu o dublă provocare. Pe de o parte, în județele Caraș-Severin, Hunedoara, și zone din județul Arad, provocarea ține de generarea și asigurarea unor oportunități mai mari de angajare. Prin contrast, în aglomerarea Timișoara-Arad, provocarea constă în gestionarea tranziției către o bază a competitivității care să necesite un aport mai semnificativ de cunoștințe și competențe.

Dacă performanța economică variază substanțial în întreaga regiune, structura economică este mai puțin variată. Acest lucru este eventual important în luarea în considerare a oportunităților de creștere viitoare, din moment ce acesta sugerează că specializările tradiționale devin din ce în ce mai puțin importante în definirea economiilor locale. Privind datele de bază din primele 10 sectoare ca forță de muncă (NACE 2) din fiecare județ al Regiunii Vest, cel mai remarcabil aspect este prezența sectorului auto ca sector dominant în toate județele exceptând Hunedoara, unde acesta este al doilea, în urma sectorului minier, sectorul dominant tradițional al județului. În mod similar, prelucrarea alimentelor și fabricarea de îmbrăcăminte sau încălțăminte (piele) apare în toate județele.

O a doua temă comună între județe este aceea că, cu excepția notabilă a sectorului auto, forța de muncă a fost în declin în ultimii ani în toate celelalte sectoare dominante din fiecare județ.

În timp ce structurile sectoriale în toate județele devin din ce în ce mai similare, diferențele expuse sunt acum în salarii. Aici județul Timiș are un avantaj clar, iar județul Arad are performanțe bune în unele sectoare. Prin contrast, provocările structurale din județele Caraș-Severin și Hunedoara devin evidente în datele privind salariile. În ambele județe, salarii ridicate se găsesc în sectoarele tradiționale (metalurgie, respectiv minerit), care sunt în declin. În sectoarele mai dinamice din aceste județe, salariile sunt relativ scăzute. Acest lucru subliniază provocările pe care aceste județe le pot avea în atragerea forței de muncă care este dislocată din industriile tradiționale.

Sectorul productiv din Regiunea Vest are nevoie de mai mult sprijin pentru creșterea competitivității, în scopul de a asigura investiții durabile pe piața internă și externă. Investițiile pot viza îmbunătățirea productivității muncii și eficiența energetică. Principala problemă a IMM-urilor din Regiunea Vest pare să fie accesul la finanțare, soluțiile trebuie să fie identificate prin măsuri specifice, inclusiv crearea de fonduri de investiții, cu sprijinul comun al fondurilor UE.

Datorită amplasării și legăturilor tradiționale ale acesteia cu Europa de Vest, regiunea a fost întotdeauna atractivă pentru investitorii străini. Întreprinderile cu capital străin reprezintă aproape un sfert din totalul întreprinderilor din Regiunea de Vest, aproape jumătate din producție și ocuparea forței de muncă și peste 90 procente din exporturi. Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că, în ciuda acestor tendințe, Regiunea de Vest rămâne doar al patrulea mare destinatar al investițiilor străine din țară, după București, Regiunea de Centru și Muntenia de Sud.

Capitalul străin din sectoarele cheie din regiune aduce atât oportunități, cât și riscuri. Principalul risc este acela că întreprinderile străine pot avea 'libertate de mișcare', ceea ce înseamnă că acestea pot închide fabricile și pot părăsi regiunea în cazul în care condițiile nu mai sunt profitabile sau dacă apar alte regiuni care oferă condiții mai bune (ex. salarii mai mici). Al doilea risc este acela că întreprinderile cu capital străin exclud industria locală. Acest lucru poate avea loc prin eliminarea prin concurență a firmelor locale pe piața internă tradițională, prin absorbirea unor finanțări limitate de la băncile locale sau prin atragerea forței de muncă cu cele mai bune competențe disponibilă pe piață.

Întreprinderile cu capital străin pot aduce și beneficii semnificative pentru regiune, în afară de locurile de muncă pe care acestea le creează. Acestea rezultă din propagarea cunoștințelor și a tehnologiei în economia regională. Întrucât întreprinderile străine sunt aproape

inevitabil mult mai productive și mai avansate din punct de vedere tehnologic decât cele de pe piața internă, propagările pot avea un rol important pentru îmbunătățirea competitivității întreprinderilor din regiune. Aceste propagări au loc prin trei canale importante: prin capitalul uman (adică prin intermediul muncitorilor), prin relațiile de aprovizionare și prin efectele concurenței și ale demonstrației (prin concurența pe piață și activități comune). Deși regiunea beneficiază de propagări prin capitalul uman – românii dețin marea majoritate a locurilor de muncă din cadrul întreprinderilor cu capital străin, inclusiv funcții de management și tehnice – legăturile din lanțul de aprovizionare dintre sectorul străin și cel național sunt foarte slabe. Acest lucru este confirmat atât de investitorii străini, cât și de întreprinderile românești din sectorul auto. O serie de factori contribuie la acest lucru, inclusiv economiile de scară, dificultățile cu care se confruntă micii furnizori locali în îndeplinirea standardelor de calitate internaționale, precum și faptul că multe dintre deciziile de achiziții din întreprinderile cu capital străin nu sunt luate în uzinele din Regiunea de Vest ci la sediile corporative.

În termeni generali, performanța la export din Regiunea Vest este foarte pozitivă. În afară de a fi una dintre regiunile cu cea mai mare contribuție a exporturilor la PIB, Regiunea Vest este una dintre regiunile României cu un nivel ridicat de comerț. Dezvoltarea exporturilor a fost susținută, iar începând cu 2009 și - deși determinată de performanțele firmelor localizate în Arad și Timiș - fiecare din cele patru județe din regiune reprezintă un exportator net. Cu toate acestea nu există loc pentru automulțumire. Performanța în domeniul exportului este, de asemenea, extrem de concentrată. Este dominată de sectorul auto și - într-o măsură mai mică - de sectorul de confecții/ încălțăminte. Majoritatea exporturilor sunt generate de câteva firme cu capital străin integral sau parțial. Dimensiunea relativ mare a firmelor de export în ceea ce privește vânzările la export în comparație cu alte regiuni din România sugerează de asemenea că participarea la export poate fi sub potențial pentru restul producătorilor din regiune. În final, în linii generale, partea de Vest a României exportă produse cu un nivel de calificare relativ scăzut și mai puțin sofisticate.

Concurența sporită din partea firmelor multinaționale în cadrul aceleiași industrii face mai greu pentru un producător intern să înceapă să exporte cu succes. O posibilă explicație pentru acest rezultat este faptul că firmele cu capital străin, care sunt extrem de dezvoltate în Regiunea Vest, îndepărtează firmele locale mai mici și lasă foarte puțin spațiu în același sector industrial. Există o cauzalitate circulară puternică în ceea ce privește concentrarea excesivă a exporturilor din Regiunea Vest. Câteva firme mari, care exportă o gamă de produse consolidate pentru câteva piețe, în special în contextul industriilor auto, textile și confecții, conduc aproape totalitatea exporturilor din regiune. Prin urmare, orice strategie de diversificare va trebui să cuprindă trei etape. Aceasta ar trebui să vizeze în același timp crearea de condiții pentru mai multe firme, și în special firme naționale, pentru ca acestea să exporte cu succes; ar trebui să contribuie la creșterea gamei de produse exportate; și să încurajeze intrarea acestora pe piețe noi.

Principalele caracteristici ale sistemului productiv al Regiunii Vest sunt: specializarea din ce în ce mai puternică în industriile considerate în categoria celor cu tehnologie mijlocie; producția, exporturile și în special locurile de muncă din sectorul serviciilor din Regiunea Vest sunt cu mult sub media națională; integrarea tot mai mare cu lanțurile de valori regionale, conducând la o mică valoare adăugată locală; dominanța tot mai mare a investițiilor străine directe (ISD) cu legături slabe în rândul întreprinderilor și al furnizorilor locali; legături intersectoriale emergente, în care prezența unui sector beneficiază de competențele din alt sector.

Date fiind aceste caracteristici, Regiunea Vest va trebui să facă investiții pentru a îmbunătăți mediul de afaceri atât în punctele forte, cât și în părțile mai puțin competitive. Acest lucru este important nu doar pentru a facilita trecerea regiunii la activități cu valoare adăugată mai mare ci, în mod esențial, pentru a sprijini dezvoltarea întreprinderilor locale. Printre posibilele priorități amintim:

- *construirea unui sector de servicii competitiv*: existența unui sector de servicii competitive este vitală, astfel că Regiunea Vest va trebui să dispună de structuri de înaltă calitate, de muncitori instruiți și de infrastructură de sprijin pentru a facilita dezvoltarea acestui sector.

- *sprijin pentru dezvoltarea capacității IMM-urilor locale*: întreprinderile se confruntă cu deficite considerabile în ceea ce privește dimensiunea, productivitatea și capacitatea de investiții. Multe IMM-uri locale sunt extrem de precaute și ezitante în creșterea producției sau diversificarea portofoliului lor de produse. Acest lucru este datorat în principal incertitudinilor de pe piață și ratelor ridicate ale dobânzilor practicate de băncile locale la creditele pentru achiziționarea unui echipament nou / unei linii tehnologice noi. În acest sens vor fi necesare investiții pentru dezvoltarea instruirii și a competențelor, însă și pentru a sprijini întreprinderile pentru îndeplinirea standardelor de calitate, pentru a se angaja în activități de inovare și pentru a investi în noi tehnologii.

- *promovarea antreprenoriatului*: ratele scăzute de înființare a firmelor din zonele stagnante ale Regiunii Vest subliniază importanța investirii în continuare în susținerea antreprenoriatului, și în furnizarea de suport IMM-urilor existente

- *facilitarea legăturilor dintre investitorii străini și economia locală*: Investitorii străini domină peisajul din Regiunea de Vest și au puține legături cu întreprinderile locale. Având în vedere natura producției regionale și globale de lanț valoric, există limite privind gradul de integrare al acestor sectoare, însă investițiile pentru promovarea unor legături mai mari vor fi importante pentru a introduce investitorii străini în regiune și pentru a trage foloase de pe urma tehnologiei și a cunoștințelor pe care aceștia le oferă. Pot fi avute în vedere măsuri pentru folosirea ISD pentru dezvoltarea formării profesionale pentru construirea competențelor relevante, prin acreditarea furnizorilor privind standardele de calitate, SSM și alte standarde și prin facilitarea transferului de tehnologie inclusiv prin licențierea tehnologică și sprijin pentru investițiile în echipamente.

- *continuarea promovării ISD, încurajarea strategiei 'pe două nivele'*. În ciuda îngrijorărilor legate de dependența de investitori străini, atracția regiunii pentru producătorii străini a constituit un catalizator important pentru dezvoltarea regiunii în ultimul deceniu. În ultimul timp, există dovezi că unii investitori care inițial au deschis fabrici în jurul orașelor Timișoara și Arad fac în continuare investiții în alte zone din regiune. În același timp, investitorii existenți și cei noi înființează centre de cercetare și dezvoltare în Timișoara. Acest lucru crește perspectiva unei strategii pe două niveluri pentru investiții în regiune, cu activități de 'comandă-control' ce necesită un aport mai semnificativ de competențe concentrându-se în conurbația Timișoara-Arad, în timp ce activitățile ce necesită un aport mai semnificativ de forță de muncă se concentrează în zonele mai periferice ale regiunii. Deși o asemenea strategie este de fapt implementată de multe firme individuale, aceasta reprezintă încă un model potrivit pe care regiunea să îl urmeze în strategia sa de promovare a ISD.

Acest lucru are evident implicații pentru tipurile de infrastructură și servicii ce vor fi necesare în aglomerarea centrală: de exemplu, spații pentru activități corporatiste și de cercetare, telecomunicații de calitate, servicii pentru firme, legături cu universitățile, și dotări de confort sporit; precum și în zonele mai periferice: de exemplu, accesul la o infrastructură industrială bine deservită și gestionată, legături de transport, o forță de muncă disponibilă și calificată.

- *încurajarea și diversificarea exporturilor*, în condițiile în care în urma unei analize realizate la nivelul întreprinderilor am observat că trei sferturi din creșterea totală a exporturilor din regiune în perioada 2005-2011 a provenit de la întreprinderile care au optat pentru strategii conservatoare de export, atât în privința piețelor deservite, cât și în privința produselor oferite pe fiecare piață – adică întreprinderi care și-au sporit valoarea globală a exporturilor pe piețe unde se aflau deja cu produse pe care le exportau deja.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional, Programul Operațional Capital Uman
Fondul European pentru Dezvoltare Regională, Fondul Social European

Operațiuni orientative / acțiuni

- Sprijin pentru dezvoltarea competitivității IMM-urilor locale: implementarea standardelor, accesul pe noi piețe și internaționalizare
- Sprijin pentru accesul la consultanța al IMM-urilor
- Susținerea investițiilor în tehnologii, echipamente, mașini, utilaje, capacități de producție pentru întreprinderile din regiune
- Diversificarea activităților economice în zonele rămase în urmă
- Încurajarea spiritului antreprenorial și sprijin pentru start-upuri
- Sprijin pentru marketingul și brandingul produselor regionale
- Sprijinirea creerii de fonduri de investiții și fonduri de capital de risc regional
- Sprijin pentru diversificarea producției întreprinderilor regionale și orientarea spre produse cu valoare adăugată ridicată
- Promovarea unor politici favorabile accesului la export al firmelor locale
- Continuarea promovării și atragerii de ISD prin asigurarea de facilități logistice (terenuri, spații, infrastructura de telecomunicații, dotări), financiare, servicii și forță de muncă calificată adecvat
- Încurajarea și diversificarea exporturilor prin:
 - inițiative orientate către ofertă în vederea creșterii calității și a gradului de complexitate;
 - stimularea legăturii între furnizorii interni și comercianții cu ridicata/ en gros;
 - exploatarea mai multor oportunități în afara modelelor de export tradiționale;
 - consolidarea serviciilor moderne de afaceri;
 - promovarea politicilor favorabile pieței produselor și afacerilor la nivel național.

Prioritatea de investiție 2.2. Sprijinirea structurilor și serviciilor suport pentru afaceri

Obiectiv specific: Coordonarea și specializarea structurilor suport pentru afaceri și dezvoltarea portofoliului de servicii pentru întreprinderi

Justificare

Din punctul de vedere al localizării investițiilor în Regiunea Vest factori precum: locația, costuri reduse, disponibilitatea terenurilor, excedentul de forță de muncă și existența structurilor suport pentru afaceri au fost principalele atuuri.

Oferta de găzduire în parcuri și zone industriale a Regiunii Vest, în ciuda a numeroase investiții realizate, este relativ mică pentru atragerea de investiții de dimensiuni mari. De aceea, este absolut necesară crearea unei palete strategice de noi infrastructuri de afaceri care să țintească anumite segmente tehnologice sau sectoriale și să reducă riscurile dinamicii economice sau tehnologice asupra sectoarelor economiei regionale.

Structurile de afaceri existente în majoritatea cazurilor oferă potențialilor locatari *servicii de bază* de tipul: utilități și acces energie, suport localizare, condiții de cumpărare/concesiune, iar în unele cazuri facilități fiscale.

În același timp, companiile sunt interesate și de alte servicii cu o oarecare valoare adăugată precum: consultanță juridică, fiscală, economică, credite, fonduri UE; resurse umane: recrutare și selecție, pregătire profesională de bază; logistice: ambalare, transport, distribuție, depozitare; post-producție: marketing, export; producție și calitate: servicii design, medicina și securitatea muncii, certificare ISO, asistență tehnică; servicii legate de administrația locală: consultanță avize, certificate, autorizații; administrative/întreținere: secretariat, contabilitate, pază, alimentație publică, întreținere habitat, servicii medicale, servicii bancare, servicii vamale.

Pentru ca aceste servicii să fie puse la dispoziția întreprinderilor trebuie sprijinite intervenții pentru dezvoltarea unui sistem de management al calității și performanței în cadrul infrastructurilor de afaceri, prin acțiuni de îmbunătățire a organizării interne, prin implementarea

unor sisteme eficiente de comunicare și feed-back cu investitorii localizați sau desfășurarea de training pentru resursele umane existente.

Provocarea majoră din punct de vedere al politicilor de finanțare europeană a structurilor suport pentru afaceri este trecerea de la crearea de infrastructuri de afaceri la dezvoltarea infrastructurilor de afaceri. Fără a exclude construirea de noi infrastructuri de afaceri tematice, în perioada 2014-2020 intervențiile vor fi concentrate pe întărirea-dezvoltarea infrastructurilor de afaceri existente. Astfel de măsuri au în vedere dezvoltarea structurilor suport în contextul principalelor provocări pe termen mediu și lung: migrația investitorilor, nevoia de servicii specializate în infrastructurile de afaceri, relocarea activităților cu valoare adăugată și tranziția economiei spre servicii inovative. Totodată, măsurile propuse vin în întâmpinarea tendinței de creștere a competiției globale cu privire la promovarea regiunilor.

Răspunsul structurilor suport pentru afaceri la astfel de provocări ține de capacitatea acestora de oferire de servicii care să răspundă nevoilor companiilor și să urmărească dezvoltarea unor servicii cu valoare adăugată ridicată precum: foresight regional, național și internațional; networking (ex. coordonare și facilitare contact proiecte de cooperare între companii și școli, universități); analiză tehnologică și de piață; acces studii și informații sectoriale / tehnologice (business intelligence); sisteme de transfer tehnologic (cautare parteneri, evaluare proiect, facilitarea relației cu universitatea, etc.); suport internaționalizare și consultanță tehnologică: baze de date, servicii oferite de centrele CDI.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional

Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

- Dezvoltarea de noi infrastructuri de afaceri specializate
- Sprijinirea structurilor suport pentru afaceri în dezvoltarea de noi servicii
- Încurajarea cooperării în rețea și dezvoltarea unor oferte integrate din partea structurilor suport pentru afaceri
- Promovarea locațiilor către firmele, noi sau deja localizate, cu potențial de extindere pe piața regională
- Oferirea unor stimulente de natură financiară pentru localizarea firmelor
- Extinderea serviciilor oferite de incubatoarele și acceleratoarele de afaceri, inclusiv oferirea unor programe de mentorat

Prioritatea de investiție 2.3. Reabilitarea siturilor industriale poluate și abandonate și a terenurilor nefolosite

Obiectiv specific: Reabilitarea fostelor situri industriale și dezvoltarea de noi structuri economico-sociale

Justificare

În peisajul Regiunii Vest un loc aparte îl ocupă ansamblurile industriale nefolosite / abandonate ca urmare a încetării și/sau diminuării unor activități economice. Tradiția siderurgică, metalurgică și minieră a Regiunii Vest, cu precădere în județele Caraș-Severin și Hunedoara, face ca astăzi să regăsim numeroase site-uri industriale în apropierea aglomerărilor urbane sau chiar în interiorul acestora.

Aflate în proprietate publică (relativ puține) sau privată, aceste site-uri industriale ridică numeroase probleme de mediu, de la cantitatea mare de deșeuri din construcții pentru care nu

există soluții de reciclare, până la probleme legate de contaminarea semnificativă a solului, subsolului și chiar a apei subterane.

Siturile industriale sunt situate, de obicei, în zone dintre cele mai favorabile în termeni de apropiere față de rețelele de transport și rețele de utilități (apă, gaz, sisteme de canalizare, etc), în prezent nefolosite, dar care pot fi reabilitate, îmbunătățite și dezvoltate. Totuși, aceste site-uri industriale ridică probleme din cauza situației juridice incerte în care se găsesc, determinată, în principal, de următoarele aspecte:

- unele site-uri industriale au aparținut și au fost utilizate de agenți economici la care statul este acționar majoritar și care în prezent și-au încetat activitatea;
- serie de site-uri industriale, cu capacitatea epuizată, au fost utilizate de unități economice care ulterior s-au privatizat, dar noul proprietar nu a preluat și obligațiile legate de site-ul industrial;
- site-ul industrial a fost abandonat și/sau a avut loc falimentul proprietarului.

Chiar dacă reprezintă o activitate dificilă, reabilitarea site-urilor industriale va avea un impact pozitiv asupra **mediului**, prin curățarea zonelor poluate; **economiei**, prin încurajarea investitorilor de a se localiza în zonele respective datorită costurilor reduse pentru dezvoltare; și din punct de vedere **social**, prin corelarea proiectelor pentru revitalizarea zonelor nefolosite și poluate, promovarea ocupării forței de muncă și a măsurilor de instruire.

Reabilitarea terenurilor din fostele zone industriale poate să fie una din strategiile importante prin care orașele, cu precădere cele fost monoindustriale, încearcă să lupte împotriva reducerii populației și a densității. Astfel de activități presupun intervenții complexe pentru transformarea fostelor terenuri industriale și/ sau abandonate în locuri atât cu utilitate similară prin dezvoltarea de areale industriale de tip parc, incubator, clădiri de birouri, cât și în locații destinate altor tipuri de activități și servicii: activități recreative, sociale, turistice, comunitare, etc. Totuși, nu trebuie pierdută din vedere nici posibilitatea ca aceste spații să îndeplinească funcțiuni diferite atunci când reglementările urbanistice o permit.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional

Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

- Curățarea suprafețelor site-urilor industriale poluate și neutilizate și îmbunătățirea terenurilor;
- Demolarea clădirilor și planarea terenului;
- Crearea/reabilitarea/extinderea clădirilor pentru activități de producție, prestări servicii și adiacente;
- Crearea/ reabilitarea/ modernizarea/ extinderea infrastructurii de utilități publice (rețele de alimentare cu apă, gaze naturale, electricitate, rețele de canalizare);
- Cablare, rețele internet broadband;
- Alte activități adiacente necesare pentru reabilitarea siturilor industriale și pregătirea pentru noi activități economice;
- Drumuri de acces.

Prioritatea de investiție 2.4. Îmbunătățirea infrastructurii de telecomunicații și implementarea de aplicații bazate pe tehnologii avansate

Obiectiv specific: Valorificarea la maxim a potențialului TIC existent la nivel regional

Justificare

TIC reprezintă un instrument inteligent indispensabil oricărui cetățean, într-o eră digitală. Sectorul TIC este privit pe parcursul întregii strategii de dezvoltare prin prisma calității de

catalizator și a potențialului de a genera creștere economică globală prin investiții și crearea de locuri de muncă.

Provocările majore ale sectorului TIC, cuprinse în inițiativa Agenda Digitală dezvoltată ca urmare a Strategiei Europa 2020, sunt legate de fragmentarea piețelor digitale; lipsa de interoperabilitate; creșterea criminalității cibernetice și riscul unei încrederi scăzute în rețele; lipsa investițiilor în rețele; eforturile insuficiente în materie de cercetare și inovare; lipsa de competențe profesionale în domeniul digital; oportunitățile pierdute de soluționare a unor provocări societale.

Inițiativele propuse în cadrul acestui domeniu de intervenție urmăresc diminuarea impactului acestor provocări. Astfel, o primă intervenție urmărește susținerea accesului la Internet și la serviciile conexe. Regiunea Vest trebuie să dispună de internet rapid și ultrarapid, accesibil tuturor și puțin costisitor, astfel încât vor fi continuate liniile de finanțare pentru investițiile în internetul de bandă largă. Extinderea rețelelor de comunicații electronice de mare viteză, fixe și pe suport radio, necesită investiții substanțiale, iar uneori construirea unei noi infrastructuri fizice nu este viabilă din punct de vedere economic. Sunt necesare astfel soluții care să implice echiparea teritoriului o dată cu alte construcții civile din respectivul areal. De exemplu, instalarea unor miniconducte în timpul construcției unei clădirii presupune doar o creștere limitată a costurilor, în timp ce postechiparea clădirilor cu infrastructură de mare viteză poate reprezenta o parte semnificativă din costul instalării rețelelor de mare viteză. Se poate avea în vedere ca toate clădirile noi sau supuse unor lucrări majore de renovare să fie echipate cu o infrastructură fizică care să permită conectarea utilizatorilor finali la rețelele de mare viteză.

Totodată, se poate avea în vedere acordarea de sprijin pentru IMM-uri, autorități publice și ONG-uri pentru conectarea la Internet prin conexiuni broadband și pentru achiziționarea de componente hardware și software. Totodată, vor fi sprijinite autoritățile publice locale pentru construirea de rețele de broadband și de puncte de acces public la internet (PAPI) în zonele de eșec al pieței, mai precis în zonele rurale și mic urbane în prezent insuficient deservite. De asemenea, autoritățile publice locale vor fi sprijinite pentru intervenții care vizează conectarea școlilor la Internet prin rețele broadband.

Chiar dacă internetul face parte din viața de zi cu zi a unui mare număr de cetățeni, totuși unele categorii ale populației sunt în continuare excluse din procesul de “*alfabetizare digitală*”. Pentru a corecta inegalitățile în ceea ce privește accesul cetățenilor la educația digitală, pot fi promovate măsuri care vizează ca un număr tot mai mare de persoane să utilizeze internetul, dar și măsuri precum *e-accesibilitatea* (eliminarea obstacolelor și dificultăților tehnice pe care le întâmpină persoanele cu dizabilități, inclusiv persoanele în vârstă, atunci când încearcă să se implice în condiții de egalitate în societatea informațională).

Pe de altă parte, principala contribuție a sectorului TIC la creșterea economică este susținută în principal prin asimilarea acestuia la nivelul întreprinderilor. Utilizarea TIC stimulează dezvoltarea extensivă și intensivă a sectorului producției de bunuri și servicii. În ceea ce privește dezvoltarea extensivă, TIC oferă oportunitatea firmelor de a accesa noi piețe, pe plan regional și global și de a promova și comercializa produse și servicii pe piața internă prin mijloace electronice. Dezvoltarea intensivă este posibilă datorită scăderii costurilor de producție, administrare, marketing, datorată utilizării TIC, ce poate rezulta într-o creștere semnificativă a productivității.

Încurajarea activităților de dezvoltare a unor aplicații de tip *e-Guvernare*, *e-Sănătate*, *e-Educație* ar trebui de asemenea abordată în acest cadru, cu scopul de a susține creșterea economică și a competitivității în România. Aceste aplicații vor contribui la crearea unui mediu pozitiv pentru dezvoltarea produselor și serviciilor inovative, prin dezvoltarea interacțiunilor între diferiți jucători sociali și economici.

După cum reiese din analiza socio-economică, există o pondere redusă a comerțului electronic la nivel regional. *E-economia* oferă beneficii pentru o gamă largă de activități specifice mediului de afaceri. La nivelul întreprinderilor aplicațiile TIC sunt esențiale pentru

comunicațiile în interiorul și exteriorul firmei, precum și pentru un management eficient al resurselor și clienților. În acest sens, este necesar sprijinul pentru adoptarea TIC la nivelul întreprinderilor, însoțit de măsuri de creștere a securității transferurilor electronice, în special plățile și facturarea electronică, fără a pierde din vedere faptul că piața digitală suferă de o lipsă de încredere a utilizatorilor în ceea ce privește siguranța plăților sau respectarea vieții private. În acest sens, atât la nivel de politici, cât și la nivel de finanțare, vor fi susținute măsuri pentru combaterea criminalității cibernetice (furtul de identitate și fraudă on-line), a pornografiei infantile online și a nerespectării vieții private și a datelor cu caracter personal.

În același timp, serviciile de tip *eAdministrație* oferă o cale rentabilă de a pune la dispoziția tuturor cetățenilor și întreprinderilor servicii mai bune și de a favoriza participarea cetățenilor și de a face ca administrația publică să fie deschisă și transparentă. Mai mult, este foarte posibil ca adoptarea generală a internetului să crească dacă vor crește utilizarea, calitatea și accesibilitatea serviciilor publice online.

Tot în categoria aplicațiilor de tip “e” încurajate a fi dezvoltate vom include și serviciile de tip *eID*, care vizează identificarea, autentificarea și semnătura electronică a unui individ, cu aplicabilitate atât în sectorul public, cât și în cel privat.

Sporirea *interoperabilității* dintre aparate, aplicații, depozite de date, servicii și rețele și a standardizării sunt de asemenea printre preocupările majore de la nivel european. Astfel, un aspect esențial este formularea de recomandări privind elaborarea unei politici vizând servicii de cloud computing sigure și interoperabile, care va contribui la dezvoltarea pieței digitale unice la nivel european.

Conform unor estimări, veniturile din „*cloud computing*” în UE s-ar putea ridica la aproape 80 de miliarde de euro până în 2020 în cazul unei intervenții politice reușite. Sondajele arată că 80% dintre întreprinderile care utilizează deja tehnologia cloud au raportat costuri TI cu 10 % - 20 % mai mici, iar 20 % dintre acestea au raportat economii de minimum 30%. În consecință, în perioada 2014-2020 avem în vedere intervenții care vizează întărirea capacităților existente și crearea unei adevărate industrii de profil. Aceste beneficii se datorează în mare măsură faptului că întreprinderile vor avea deopotrivă posibilitatea de a face economii și de a avea acces la tehnologii care le vor crește productivitatea.

Date fiind multiplele utilizări și potențialul imens al sectorului TIC, vor fi sprijinite inițiativele în care rezultate ale sectorului TIC pot fi utilizate în domenii precum: schimbări climatice (ex. monitorizarea emisiilor), îmbătrânirea populației (ex. servicii de telemedicină), sau digitizare, în sectoare precum transport, sănătate, educație, social etc.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional

Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

- Susținerea accesului la Internet și serviciile conexe
- Dezvoltarea rețelelor de Internet de bandă largă, cu precădere în zonele rurale, mic urbane și în zonele greu accesibile
- Dezvoltarea de aplicații de tip: e-guvernare, e-sănătate și e-educație
- Încurajarea relației cu IMM-urile prin dezvoltarea de aplicații specifice
- Sprijinirea proiectelor de cercetare privind activitățile de standardizare în domeniul interoperabilității
- Sprijinirea cercetării în domeniul securității serviciilor de tip cloud-computing
- Promovarea parteneriatelor public-privat în domeniul TIC
- Dezvoltarea de noi e-Infrastructuri din domeniul TIC
- Sprijinirea e-comerțului și e-economiei
- Măsuri pentru “alfabetizarea digitală”

Axa prioritară 3. Îmbunătățirea accesibilității și mobilității într-o regiune conectată intern și internațional

Obiectiv: Implementarea unui sistem de transport durabil și eficient care să conducă la o dezvoltare echilibrată a tuturor modurilor de transport în concordanță cu cerințele economice, sociale și de mediu.

Obiectiv tematic relevant

Obiectiv tematic 7. Promovarea sistemelor de transport durabile și eliminarea blocajelor din cadrul infrastructurilor rețelelor majore

Abordare teritorială: întreaga regiune

Justificare

Regiunea Vest dispune de un sistem de transport care, în mare măsură, poate fi poziționat la nivelul standardelor europene medii de dezvoltare, atât în ceea ce privește latura ofertei de infrastructură (densitatea, diversitatea și calitatea infrastructurii), cât și a serviciilor de transport. Punctual, acest aspect poate fi evidențiat prin următoarele caracteristici:

- existența rețelelor infrastructurale pentru toate modurile de transport (rutier, feroviar, aerian, fluvial);
- o reprezentare aproape unică pentru România, din perspectiva rețelei TEN-T, fiind tranzitată de actualele axe europene 7-rutieră, 22-feroviară și 18-fluvială și, în perspectivă, de noua arteră rutieră denumită Via Carpatia;
- existența a opt puncte de frontieră pentru traficul rutier (patru cu Ungaria și patru cu Serbia) și a trei puncte transfrontaliere de cale ferată (unul cu Ungaria și două la granița cu Serbia);
- cea mai întinsă rețea feroviară din România, fiind străbătută de trei rute internaționale, pe calea ferată;
- existența a două aeroporturi, în trafic intern și internațional, la Timișoara și Arad;
- existența unor cursuri de apă cu potențial navigabil și un port în modernizare, la Moldova Nouă;
- experiență în transportul combinat de mărfuri, în regim RO-LA și un potențial real de dezvoltare a unor noduri multimodale moderne.

Cu toate acestea, există și numeroase deficiențe ale sistemului actual de transport, printre cele mai importante sunt:

- dezvoltarea spațială și gradul de modernitate al rețelelor de transport din regiune, diferă, de la un județ la altul și chiar prezintă slăbiciuni, atât în interiorul regiunii, cât și față de alte zone din România;
- infrastructura rutieră a Regiunii Vest este printre cele mai slab dezvoltate din România, iar calitatea drumurilor este relativ scăzută;
- capacitatea portantă redusă sau chiar depășită, a drumurilor, cu efecte imediate asupra gradului de atracție a fluxului de mărfuri și călători, transportați pe căile rutiere din Regiune;
- semnalizare insuficientă și chiar, inadecvată, în multe cazuri, pe rețeaua de căi rutiere, ceea ce conduce la apariția unor mari perturbații în fluxul de trafic normal;
- deteriorarea accentuată, în timp și spațiu, a calității infrastructurii feroviare;
- parcul feroviar este învechit și neadecvat cerințelor actuale;
- slaba valorificare a potențialului fluvial, nefiind modernizate sau funcționale zonele de interes (portul Moldova Nouă pe Dunăre, Canalul Bega, râul Mureș);
- abandonul activității de transport combinat de mărfuri și inexistența unor centre multimodale moderne;

- existența unor gări aeroportuare nevalorificate, atât pe plan intern cât și internațional (Caransebeș, Deva).

În perspectiva anului 2020, opțiunile strategice ale Regiunii Vest trebuie să urmărească adaptarea și modernizarea sistemului de transport la viitoarele cerințe de mobilitate, luând în considerare aspecte precum:

- trend-ul strategic, existent la nivel european, referitor la transport, reducerea consumurilor energetice și scăderea poluării datorate activităților de transport și, în special, al celui rutier;
- nevoia de dezvoltarea echilibrată a Regiunii Vest, care poate fi impulsionată de un sistem eficient de transport care să faciliteze accesul și mobilitatea forței de muncă;
- tendința de dezvoltare, la nivelul economiei regionale, a centrelor logistice, corelată cu dezvoltarea infrastructurilor de afaceri;
- prevenirea factorilor asociați dezvoltării rapide și dezorganizate, din Regiunea Vest și care pot afecta dezvoltarea viitoare: aglomerarea urbană, schimbarea densității populației, creșterea duratei de deplasare.

Localizarea la granița vestică a României și la confluența rutelor strategice de transport european (TEN-T) transformă Regiunea Vest într-un loc atractiv din punct de vedere economic. Programele de investiții în transport care urmăresc îmbunătățirea accesibilității și a fiabilității pot contribui la crearea de noi locuri de muncă și să ofere condiții economice îmbunătățite care să genereze efervescență economică în regiune.

Conectivitatea între Regiunea Vest și restul României, în special regiunile învecinate și capitala București, rămâne extrem de scăzută. Dacă zonele vestice ale regiunii, inclusiv Timișoara și Arad, sunt cele mai depărtate de București, de fapt zonele estice ale regiunii sunt cele care pot suferi cel mai mult de deconectare. Acestea rămân departe de piețele din vest, de asemenea însă depărtate și slab conectate la București și alte zone urbane importante din țară. Proiectele prioritate referitoare la infrastructura de transport – Autostrada Transilvania și Coridoarele Pan-europene (7 și 22), precum și linia de cale ferată de mare viteză – ar aduce îmbunătățiri semnificative la accesibilitatea regiunii față de București. Acest lucru ar putea avea implicații semnificative nu doar în ceea ce privește mai buna integrare a economiei regionale cu economia națională, ci și deschiderea accesului pentru zone izolate ale regiunii la alte centre de dezvoltare din apropiere cum ar fi Sibiu, și într-o mai mică măsură Cluj și Craiova. În plus, accesul îmbunătățit la Aeroportul Timișoara din alte zone ale regiunii poate ajuta, de asemenea, la reducerea perifericității acestora.

Pe de altă parte, proiectele majore de infrastructură de transport existente nu vor ajuta toate zonele regiunii. O atenție specială poate fi necesară pentru a îmbunătăți conectivitatea pentru alte zone, cum ar fi cele din județul Caraș-Severin. Belgrad este cel mai apropiat oraș major de cea mai mare parte a zonelor din Regiunea Vest, și totuși Belgradul (și Serbia în general) rămâne aproape complet deconectat de economia Regiunii Vest. Ar putea fi deosebit de important pentru zonele județului Caraș-Severin care sunt printre cele care au rămas cel mai mult în urmă din punct de vedere economic din Regiunea Vest, să valorifice mai mult oportunitățile de comerț cu Serbia. Acest lucru este probabil să se întâmple în viitor pe măsură ce Serbia avansează în negocierile pentru aderarea la UE. Pe termen scurt, totuși, îmbunătățirile în conectivitatea transporturilor, eforturile de facilitare a unor puncte de trecere a frontierei eficiente, precum și investițiile sporite în eforturile de cooperare transfrontalieră (în special punând mai mult accentul pe legăturile comerciale) vor fi importante pentru a permite regiunii să valorifice mai bine oportunitățile cu Serbia.

Congestionarea, din ce în ce mai puternică a sistemului de transport (se estimează că, până în 2020, transportul rutier de mărfuri va crește cu 55%, iar cel de călători cu 36%⁴), consumul aferent de energie și efectele negative asupra mediului, (emisiile de CO₂ provenite din

4 Sursa: Directiva Parlamentului European și a Consiliului de instituire a cadrului pentru implementarea sistemelor de transport inteligente în domeniul transportului rutier și pentru interfețele cu alte moduri de transport, COM(2008) 887 final, 2008

transporturi vor crește cu încă 15% până în 2020) impun adoptarea unei abordări inovatoare care să răspundă necesităților și cerințelor, din ce în ce mai mari, din domeniile transportului și al mobilității persoanelor. Măsurile tradiționale, precum extinderea rețelelor de transport existente, nu vor mai fi suficiente și vor trebui găsite soluții noi.

În ansamblu, intervențiile specifice propuse la nivelul infrastructurii de transport, în Regiunea Vest vizează dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de interes național și regional, cu prioritate pe axele TEN-T care să pună baza unui transfer eficient între modurile de transport. Aeroporturile care au legături internaționale constituie un important factor de atracție pentru investițiile străine directe, conexiunile feroviare sunt un factor important în realizarea exporturilor de mărfuri, iar calitatea ridicată a infrastructurii rutiere contribuie la scurtarea duratei de transport a mărfurilor și persoanelor. Măsurile vizează susținerea unui sistem de transport durabil, prin compensarea cererii de transport rutier cu modurile mai puțin poluante și cu un accent special, pe multimodalitate.

Priorități de investiții:

3.1 Continuarea investițiilor la infrastructura aferentă rețelelor TEN-T

3.2 Dezvoltarea infrastructurilor de transport cu rol de artere suport pentru rețelele TEN-T

3.3 Realizarea unui sistem integrat de transport la nivel regional

Prioritatea de investiție 3.1. Continuarea investițiilor la infrastructura aferentă rețelelor TEN-T

Obiectiv specific: Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de interes național și regional, cu prioritate pe axele TEN-T care să pună baza unui transfer eficient între modurile de transport.

Justificare

În acest domeniu de intervenție, accentul major este pus pe finalizarea construcției autostrăzilor din cadrul culoarelor TEN-T, a inelelor ocolitoare pentru orașele existente pe aceste relații de autostrăzi, modernizarea și construcția de drumuri expres (pe traseele drumurilor europene, cu prioritate) și modernizarea drumurilor naționale, mai ales a celor cu impact major asupra mobilității populației, în interiorul Regiunii Vest. De asemenea, avem în vedere modernizarea și îmbunătățirea calității rețelelor de pe principalele axe feroviare cu trafic internațional (rețele electrice, dublare linii, prioritizare trafic etc). Deoarece transportul pe căi navigabile interioare are importante beneficii de mediu și eficiență, potențialul său trebuie exploatat în mod durabil. Astfel, potențialul Regiunii Vest și al Dunării converg către susținerea dezvoltării accelerate a modernizării și dezvoltării portului Moldova Nouă. Totodată, sunt vizate investițiile care să contribuie la modernizarea și creșterea capacității infrastructurii aeriene.

Rețeaua rutieră

După cum reiese din analiza-diagnostic starea infrastructurii rutiere la nivelul Regiunii Vest este modestă, fiind slab modernizată. O cauză majoră a acestei situații o reprezintă întârzierea modernizării, cu deosebire, a căilor importante ale Regiunii Vest și facem referire aici la rețelele de drumuri europene (autostrăzi și drumuri expres). Stadiul actual al modernizării, construcției acestor trasee rutiere poate fi sintetizat astfel la axa 7 a TEN-T:

- segmentul Nădlac-Arad (de circa 39km) se află în fază de construcție;
- centura Arad în regim de autostradă (12,25km) și segmentul Arad-Timișoara (32,25 km) au fost date în circulație în anul 2012;
- segmentul Timișoara-Lugoj (35,1 km) din care sunt finalizați 9,5km (în anul 2012) restul construcției fiind la stadiul de atribuire lucrare;
- tronsonul Lugoj- Deva 99,5km (din care 72,1km – 3 loturi - aflat în fază de atribuire și 27,4km plus un drum de legătură de 11,4 km în execuție);
- tronsonul Deva-Orăștie (32,5 km) dat în folosință în 2013;

- tranșonul Orăștie-Sibiu 82,1 km în construcție (doar aproximativ 5 km din lotul 1 Orăștie-Sebeș sunt în Regiunea Vest).

În termeni de proiecte teritoriul Regiunii Vest ar urma să fie afectat de:

- **Autostrada Timișoara-Belgrad** (50-60 de kilometri în Regiunea Vest care ar asigura legătura dintre Timișoara și granița cu Serbia);
- **Autostrada Via Carpatia**, care este doar în faza de proiectare, urmând a fi finalizată la nivelul anului 2020. Traseul *Via Carpatia* va începe în Lituania, la Marea Baltică, la Kleipeda, traversează Kaunas, va continua în Polonia, pe ruta Białystok - Lublin - Rzeszow, în Slovacia, la Presov - Kosice și în Ungaria prin Miskolc - Debrecen. Drumul spre Grecia continuă din România, prin Bulgaria, pe la Sofia, și se va termina la Salonic. Coridorul Via Carpatia se va despărți pe teritoriul județului Timiș: o parte urmând să meargă până la Marea Neagră, pe autostrada Pan-Europeană 7 (Oradea - Arad - Timișoara - Lugoj - Deva - Sibiu - Pitești - București - Constanța), iar cealaltă va merge spre frontiera româno-bulgară de la Calafat-Vidin (pe ruta Oradea - Arad - Timișoara - Lugoj - Drobeta Turnu Severin - Calafat), urmând să ajungă în Bulgaria peste podul Vidin-Calafat.

Rețeaua feroviară

Rețeaua de căi ferate este o sursă neexploată de avantaje pentru Regiunea Vest, fiind capabilă deopotrivă să îmbunătățească competitivitatea nucleului regiunii, dar ajutând în același timp la abordarea provocărilor legate de dezvoltarea teritorială. Infrastructura este existentă în mare măsură, necesară fiind doar o mai bună gestionare a rețelei existente în vederea asigurării siguranței, eficienței și calității necesare pentru a atrage călători și a face sistemul viabil economic.

În ceea ce privește axa TEN-T 22, pe tranșonul Curtici-Sighișoara, lucrările urmează a fi abordate în 3 secțiuni:

- Frontieră - Curtici - Arad – km 614 - lungime de 41,2 km; suma propusă în bugetul anului 2013 este de 413,414 mil. lei;
- Simeria – Coșlariu - lungime de 74,4 km; suma propusă în bugetul anului 2013 este în valoare de 255,935 mil lei;
- Coșlariu – Sighișoara - lungime de 89,5 km; suma propusă în bugetul anului 2013 este în valoare de 1.008,829 mil. lei;

Pentru această axă de transport feroviar, s-a impus prin soluția proiectată, să se asigure circulația cu viteza maximă de 160 km/h pentru trenurile de călători și de 120 km/h pentru trenurile de marfă, adoptarea sistemului de control și semnalizare a trenurilor, ERTMS/ETCS Nivel 2 plus GSM-R, în vederea respectării angajamentelor europene privind transportul feroviar, asumate de România⁵.

Pentru tronșonul de cale ferată Frontieră – Curtici – Arad – Km 614 traseul se va păstra, în totalitate urmărindu-se: modernizarea liniei de cale ferată Tronșonul 1: Frontieră- Curtici- Km 614 (76,809 km desfășurați, linii curente și directe); dublarea liniei de cale ferată între Frontieră și stația Curtici, pe terasamentul construit pentru linie dublă, încă din anul 1915 (5,561 km); modernizarea stațiilor de cale ferată de pe acest tronșon; reabilitarea a 53,822 km linii de primire-expediere din stații; implementarea sistemului de siguranță ERTMS/ETCS Nivel 2 și GSM - R.

De asemenea, se are în vedere construcția de: instalații de centralizare electronică în stațiile: Curtici, Șofronea și Glogovăț; peroane noi în stația Arad; pasarele noi: una în Arad și alta în Șofronea; copertine noi în stația Arad și Șofronea; instalații de telecomunicații moderne; clădiri de mentenanță în stația Arad; centrul de Control al Traficului – CTC Arad lucrări pentru asigurare facilități călători, peroane, copertine, pasarele, scări rulante, lifuri în conformitate cu

⁵ Sursa: Notă de Fundamentare a H.G. privind “Reabilitarea liniei c.f. Frontieră – Curtici – Simeria, parte componentă a Coridorului IV Pan – European pentru circulația trenurilor cu viteza maximă de 160 km/h” – Secțiunea: Frontieră – Curtici – Arad – km 614 (Tronșonul 1)”, 2011

noile standarde europene; dotări tehnologice: în stația Curtici se va monta un cântar electronic, care va fi însoțit de o instalație de verificare a gabaritului materialului rulant.

Totodată, se urmărește ca în stația Arad să se construiască o clădire de mentenanță compusă din hală, ateliere tehnologice și o aripă de spații necesare activităților tehnice și financiare (laboratoare, birouri, arhivă, magazii etc.). Hala va fi folosită pentru întreținere și reparații utilaje de intervenție, macarale feroviare, și drezine pantograf. Clădirea de mentenanță este dotată cu toate utilitățile necesare. Conform cu reglementările europene urmează să se instaleze 2 detectoare de cutii de osii supraîncălzite: una între Frontiera – Curtici și alta între Glogovăț – km 614. Pentru modernizarea sistemului de management al traficului de marfă, urmează să se implementeze un nou sistem, în conformitate cu regulamentele europene (TSI). Sistemul va fi inter-conectat cu sistemul maghiar și va fi creat prin dezvoltarea aplicației ATLAS-IM, care reprezintă un element al sistemului informatic integrat pentru cale ferată IRIS.

Rețeaua fluvială

Culoarul Dunăre-Rin–Main constituie axa Europeană TEN-T 18 legând sud-estul Europei (portul Constanța) de nord-vestul continentului (portul Rotterdam). Dunărea asigură țărilor riverane Germania, Austria, Slovacia, Ungaria, Croația, Serbia, Bulgaria, România, Moldova și Ucraina o alternativă importantă la transportul terestru.

Referitor la porturile dunărene, perspective de dezvoltare la nivelul Regiunii Vest le au porturile Moldova Veche, Moldova Nouă și refacerea și redarea în perspectivă, pentru trasee turistice a vechiului port Baziaș (construit în jurul anului 1040). Dacă portul Moldova Veche are cea mai importantă activitate economică, perspectivele de dezvoltare sunt mai accentuate pentru zona Moldova Nouă.

Orașul Moldova Nouă se află la o distanță rutieră de 85 km de municipiul Reșița, 45 km de Oravița și 88 km de orașul Orșova. Portul dispune, în prezent, de cheuri verticale și pereate, care deservesc traficul industrial și de pasageri din zonă. În acest sens, portul existent are fronturi de operare cu cheuri și platforme, dispuse pe șase dane astfel: 3 dane cu front total de operare de 300 m lungime dotate cu cheuri verticale și mărfuri generale; 2 dane cu front total de cca. 160 m lungime, dotate cu cheuri înclinate pereate de operare a traficului de produse lemnoase și alte mărfuri generale; 1 dană de 100 m lungime, dotată cu cheuri pereate pentru traficul de pasageri.

De asemenea, portul dispune de o cale de rulare de 400 m lungime, pe care operează 2 macarele portic de 5 tf x 32 m, dispune de facilități privind alimentarea cu energie electrică, apă și canalizare.

Din păcate, principala problemă cu zona Moldova Nouă este legată de accesibilitatea relativ scăzută. Actualmente, singura cale de acces la portul Moldova Nouă este cea dată de rețeaua stradală a localității și în continuare legături la DN57, DN58, DN59 și DJ571. Localitatea este traversată de către drumul național DN57 care străbate Clisura Dunării, însoțind Dunărea pe malul stâng, de la Orșova la Vama Naidăș (114 km) și face legătura spre nord cu Oravița (48 km) și cu E70, la Moravița. Localitatea este legată prin DN57 și DN59 de Timișoara, prin DN57 de Orșova, prin DN57B de orașul Anina, iar prin DN57B și în continuare DN58 de capitala județului, municipiul Reșița. Investițiile la nivelul infrastructurii portuare trebuie însoțite de intervenții la nivelul infrastructurii de acces rutier, eventual feroviar.

Rețeaua aeroportuară

Aeroportul “Traian Vuia” din Timișoara

Aeroportul Internațional “Traian Vuia” din Timișoara prezintă avantaje evidente precum: poziția strategică la nivel național ce oferă posibilitatea efectuării de zboruri continentale și intercontinentale; dimensiunile aerogării, a doua din țară; aeroport de rezervă pentru București, Budapesta și Belgrad; existența a două terminale. Totuși, la nivel aeroportului regăsim o serie de probleme care vizează: starea pistelor de rulare și mai ales, conexiunile aeroportului cu alte

moduri de transport, care influențează gradul de atractivitate al acestuia și implicit al cererii de transport aerian.

Aeroportul Arad

Al doilea aeroport internațional ca importanță al Regiunii Vest este Aeroportul Arad, care are avantajul unui grad remarcabil de accesibilitate: acces direct la Autostrada A1 (200 de metri de aeroport), parte a coridorului TEN-T 7, 4 km de centrul orașului Arad și la o mică distanță de capitalele europene Budapesta (250km) și Belgrad (300km). Aeroportul dispune de un terminal Cargo cu o capacitate care însumează 300t suprafață de depozitare și 50t în plus pe zi pentru plecare și sosire (în total 100t pe zi). Investițiile necesare vizează extindere pistă și platformă, extindere balizaj, construcție turn de control, modernizare terminal pasageri.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Infrastructură Mare

Fondul European pentru Dezvoltare Regională și Fondul de Coeziune

Operațiuni orientative / acțiuni

Rutier:

- Autostrada Arad- Nădlac (lot 1: 22,2km - Pecica – Nădlac, lot 2: 16,7km Arad-Pecica);
- Autostrada Orăștie-Sibiu (lot 1, 24,1km: Orăștie – Sebeș);
- Autostrada Lugoj-Deva (Lot 1 – 27,4km: Sanovita-Dumbrava) (lot 2- 28,6km: Dumbrava-Coșevița) (lot 3 – 21,2km: Coșevița-Ilia) (lot 4 – 22,1km: Ilia-Șoimuș);
- Autostrada Timișoara-Lugoj (lot 2: 25,6km – Izvin-Sanovița);
- Autostrada Timișoara - Belgrad (50-60 de kilometric, care ar asigura legătura dintre Timișoara și granița cu Serbia);
- Autostrada Via Carpatia, tronsonul Lugoj-Drobeta Turnu Severin;
- Construcția centurilor rutiere ocolitoare pentru toate orașele de pe rețeau rutieră europeană (de bază și extinsă).

Feroviar:

- tronsonul Frontieră - Curtici - Arad – km 614;
- tronsonul Arad – Radna – Simeria;
- tronsonul Simeria – Coșlariu;
- Modernizarea și dezvoltarea stațiilor de cale ferată de la Curtici și Simeria, în regim de nod multimodal;
- Tronsonul Arad- Timișoara;
- Tronsonul Timișoara – Caransebeș;
- Modernizarea și dezvoltarea stațiilor de cale ferată Arad și Timișoara;
- Modernizarea liniilor de cale ferată ne-electrificate;
- Tronsoanele nefuncționale: Bouțari – Hațeg și Brad – Deva;
- Tronsonul Timișoara – Moravița;
- Analizarea construirii unor rute noi (de exemplu Timișoara - Szeged).

Naval:

- Modernizarea și dezvoltarea portului Moldova Nouă ca nod de transport multimodal de pasageri și marfă;
- Introducerea unui sistem performant de monitorizare a parametrilor de navigație, de-a lungul Dunării și de informare asupra situațiilor “speciale”.

Aeroportuar:

Maximizarea beneficiilor ***Aeroportului Timișoara*** prin:

- reabilitarea și modernizarea infrastructurii aeroportuare prin lucrări de întreținere/reparații ale pistelor de decolare/aterizare, căilor de rulare, platformelor de îmbarcare/debarcare și aerogărilor;

- modernizarea și dezvoltarea sistemelor de supraveghere a spațiului aerian și a sistemelor de dirijare, informare aeronautică și informare meteorologică pentru compatibilitate cu standardele Eurocontrol;
- îmbunătățirea legăturilor intermodale, pentru o mai rapidă și eficientă legătură cu alte destinații (conexiunile rutiere cu autostrada de pe axa 7, create și dezvoltate căi de acces feroviar și modernizarea infrastructurii de transport urban care să facă legătura între aeroport și rețeaua de transport public din municipiul Timișoara).

La nivelul **aeroportului Arad** se poate avea în vedere următoarele intervenții:

- extindere pistă, platformă și balizaj;
- construcție turn de control, remiza PSI și centrală electrică;
- modernizare terminal de pasageri.

Prioritatea de investiție 3.2. Dezvoltarea infrastructurilor de transport cu rol de artere suport pentru rețelele TEN-T

Obiectiv specific: Conectivitate îmbunătățită între localitățile din regiune și principalele coridoare europene de transport

Justificare

Infrastructura de transport a Regiunii Vest este unică în România, din perspectiva prezenței a unei dezvoltate rețele de transport TEN-T. Rețeaua de transport TEN-T este compusă din 2 mari categorii și anume rețeaua de bază (core) și rețeaua extinsă (comprehensive), în următoarele rânduri acestea fiind prezentate mai succint pentru ca mai apoi acestea să fie prezentate mai pe larg.

Pentru modul de transport rutier, rețeaua TEN-T de bază se suprapune traseului *autostrăzii A1, a DN 6 Lugoj – Băile Herculane și a DN 59 Timișoara – Moravița*. Rețeaua TEN-T rutier extinsă se suprapune *DN 79 Arad – Oradea și DN 66 Simeria – Petroșani*.

Pentru modul de transport feroviar, rețeaua TEN-T de bază se suprapune traseului magistralelor principale *200 Curtici – Arad – Simeria și 900 Timișoara – Băile Herculane*, a magistralei secundare *217 Timișoara – Arad*, cât și a magistralei secundare *922 Timișoara – Moravița*. Rețeaua feroviară extinsă cuprinde magistrala secundară *310 Arad – Chișineu-Criș – Oradea* și magistrala secundară *202 Simeria – Petroșani*.

Pentru modul de transport naval, rețeaua TEN-T de bază se suprapune fluviului Dunărea, regiunea deținând și portul secundar Moldova Nouă care face parte din rețeaua extinsă TEN-T.

Pentru modul de transport aeroportuar, din regiune, doar aeroportul Timișoara face parte din rețeaua de bază TEN-T, legătura cu aeroportul fiind asigurată de *DJ 609D*.

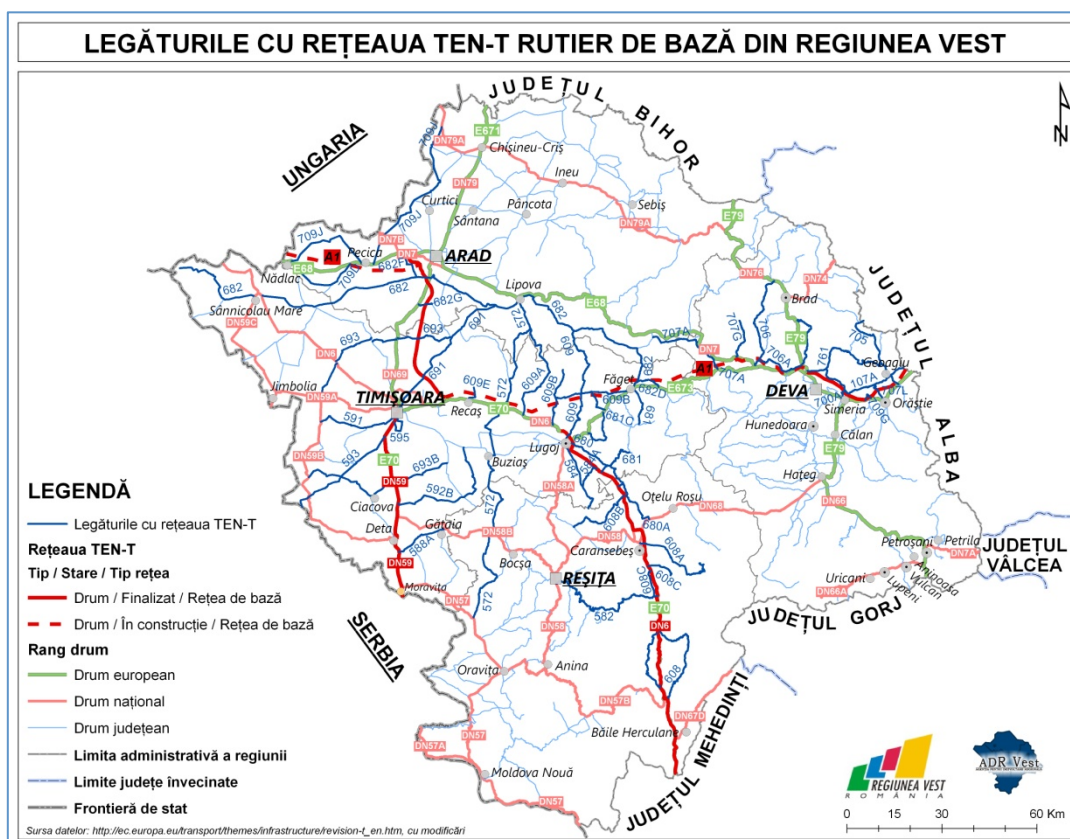
De asemenea, municipiul Timișoara, alături de capitala București, este menționat ca centru nodal pe rețeaua de bază. Totodată, municipiul Timișoara, alături de București și Craiova, este terminal rutier-cale ferată pe rețeaua de bază, în timp ce Brașov, Cluj-Napoca, Turda și Suceava apar ca terminale rutier-cale ferată pe rețeaua extinsă.

Rutier

Autostrada A1: București–Pitești–Sibiu–Timișoara–Nădlac care străbate pe direcția vest – est Regiunea Vest, constituie o importantă axa de transport regională în contextul în care odată cu terminarea acesteia va fi asigurată o mai bună conectivitate atât cu capitala București, cât și cu Europa Occidentală, prin Ungaria.

În acest context, o serie de drumuri județene din Regiunea Vest se intersectează cu autostrada fiind necesare realizarea unor legături cu acestea pentru facilitarea conexiunii localităților mai mici, nu doar a centrelor urbane de dimensiuni mari. Este important de menționat faptul că dacă nu se vor realiza aceste conexiuni pentru unele zone autostrada va acționa ca o barieră în calea dezvoltării teritoriale.

În hărțile de mai jos, sunt evidențiate toate drumurile județene din Regiunea Vest care se intersectează cu rețeaua TEN-T rutier de bază și extinsă pentru ca în tabelele de mai jos să se prezinte o detaliere cu principalele localități traversate de aceste drumuri.

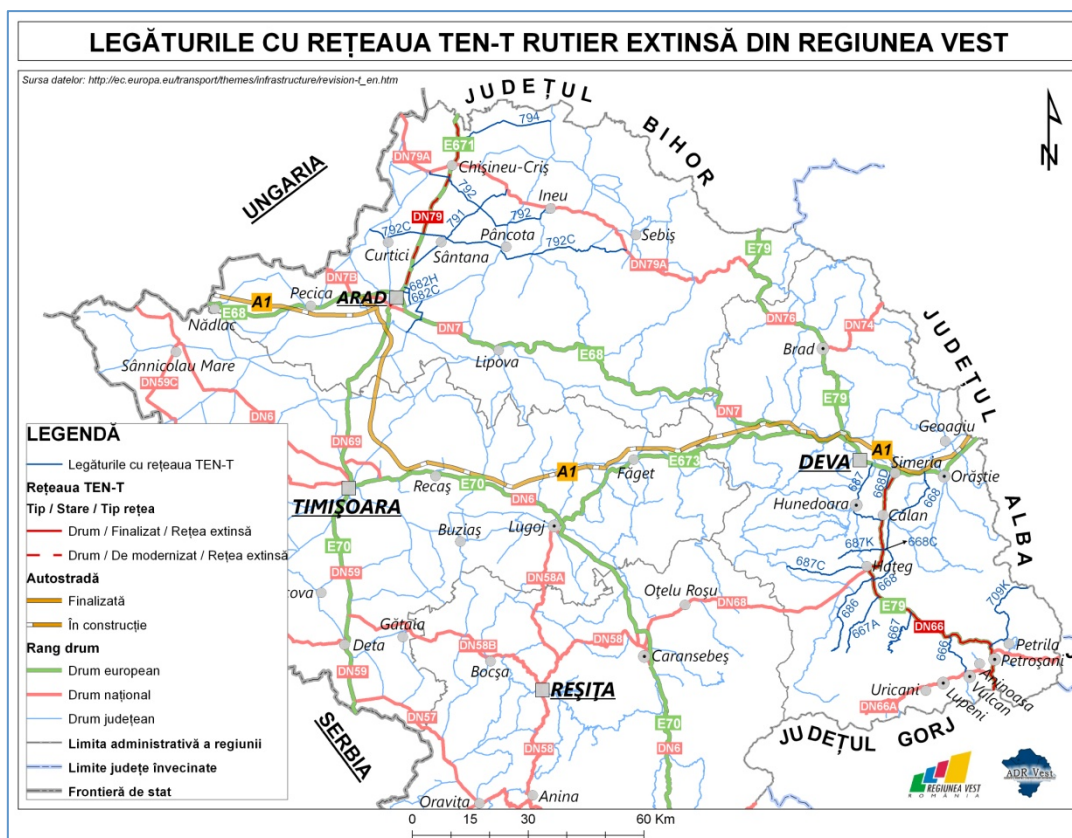

LEGĂTURILE CU REȚEAUA TEN-T RUTIER DE BAZĂ (CORE)

ARAD	CARAȘ-SEVERIN
DJ 572: Cuveșdia – Șistarovăț – LIPOVA	DJ 572: Comorăște – Forotic – Surducu Mare – Doclin – Fizeș – Berzovia – Vermeș – Izgăr
DJ 609: Limită jud. Timiș – Zăbalț	DJ 582: REȘIȚA (DN 58) – Cuptoare – Gărâna – Brebu Nou – Slatina-Timiș
DJ 609A: Limită jud. Timiș – Labașinț – Șistarovăț	DJ 608: Lugova (DN6) – Bloburău – Costișa – Borugi – Cornereva – Gruni – Arsuri – Obița – Rusca – Teregova – Luncavița – Mehadica – Cuptoare – Crusovăț (DN6)
DJ 682: Limită jud. Timiș – Satu Mare – Secușigiu – Sâmpetru German – Felnac – Zădăreni – ARAD – Fântânele – Zăbrani – Neudorf – LIPOVA – Ususău – Bata – Țela – Ostrov – Birchîș – Limită jud. Timiș	DJ 608A: CARANSEBEȘ (DN 6) – Zervești – Turnu Ruieni – Borlova – Stațiunea Muntele Mic
DJ 682F: DN7 (ARAD) – DJ 682	DJ 608B: Cavaran – Mătnicu Mare – Copăcele – Ohaba Mătnic – Zorlencior – Zorlențu Mare (DJ 587)
DJ 682G: Șagu – Cruceni	DJ 608C: Slatina-Timiș – Bucosnița – Petroșnița – Valea Timișului – Bolvașnița – Vârciorova
DJ 691: Limită jud. Timiș – Chesinț – intersecție DJ 682 (Neudorf)	DJ 680A: Sacu (DN 6) – Tincova – Peștere – Maciova – Ciuta – Obreja (DN 68)
DJ 707A: Săvârșin – Valea Mare – Căprioara – Limită jud. Hunedoara	
DJ 709D: DN 7 – Semlac – Șeitin – NĂDLAC – DN 7	
DJ 709J: NĂDLAC – Peregu Mare – Peregu Mic – PECICA – Turnu – Variașu Mic – Iratoșu – Dorobanți – Macea – Sânmartin (Suprapunere DJ 709B) – Grăniceri – Pilu	
HUNEDOARA	TIMIȘ
DJ 107A: Bârsău – Hărău – Chimindia – Uroi – Rapoțu Mare – Boblâna – Cimgău – GEOAGIU – Homorod – Limită jud. Alba	DJ 572: Limită jud. Caraș-Severin – Silagiu – BUZIAȘ – Hitiaș – Topolovățu Mare – Lucareț – Brestovăț – Limită jud. Arad
DJ 700A: SIMERIA (DN7) – Uroi	DJ 584: LUGOJ – Oloșag – Știuca – Zgribești – Limită jud.

	Caraș-Severin
DJ 705: Limită jud. Alba – Alunișu Mic de Munte – Galbina – <i>Balșa</i> – Ardeu – Bozeș – GEOAGIU – Gelmar	DJ 584A: <i>Găvojdia</i> (DN6) – <i>Știuca</i> (DJ 584)
DJ 706: Țebea – Vișca – Vorța – Valea Lungă – Sârbi – <i>Ilia</i> – DN 7	DJ 588A: GĂTAIA (DN58B) – Berecuța – Sângearge Rovișita Mare – <i>Denta</i>
DJ 706A: <i>Ilia</i> – Sârbi – <i>Branișca</i> – Mintia – <i>Păuliș</i> – Fizeș – Băița – Ormindea – <i>Vălișoara</i> (DN 76)	DJ 591: <i>Cenei</i> (DN 59 B) – <i>Sânmihaiu Român</i> – Utvin – TIMIȘOARA (DN 59)
DJ 707A: Limită jud. Arad – Pojoga – Lasau – DN68A (Grind)	DJ 592B: <i>Chevereșu Mare</i> – Vucova – <i>Nițhidorf</i> – Duboz – Cadar – <i>Tormac</i> – <i>Șipet</i> – Folea – Voiteni
DJ 707G: Dănulești – Cărmăzânești – <i>Gurasada</i> – DN 7	DJ 593: DN59 – <i>Peciu Nou</i> – <i>Giulvăz</i> – <i>Foeni</i> – frontieră Serbia
DJ 707L: ORĂȘTIE (DN 7) – Pricaz – Folt	DJ 595: DN 59 (TIMIȘOARA) – Chișoda – <i>Giroc</i> – TIMIȘOARA (DN 59)
DJ 709G: DN7 – <i>Turdaș</i> – DN7	DJ 609: LUGOJ – Hezeriș – Valea Lungă Română – Cliciova – <i>Bethausen</i> – Cladova – <i>Ohaba Lungă</i> – Ohaba Română – Limită jud. Arad
DJ 761: <i>Șoimuș</i> – Bârsău – <i>Certeju de Sus</i> – Hondol – Săcărâmb – DJ 705	DJ 609A: Chizătău – Sanovița – <i>Ghizela</i> – Paniova – <i>Secaș</i> – Crivobara – Limită jud. Arad
	DJ 609B: <i>Coșteiu</i> – Țipari – Paiu – <i>Balinț</i> – Cutina – <i>Bethausen</i> – Leucușești – <i>Mănăștiur</i> – Răchita – Begheiu Mic – DN 68A
	DJ 609E: RECAȘ (DN 6) – Stațiunea viticolă Recatim
	DJ 680: LUGOJ (DN 68A) – Tapia – Maguri – Cireșu – <i>Criciova</i> – Jdioara
	DJ 681: FĂGET – Colonia Mică – Drăgsinești – Gladna Montană – Crivina - Criciova
	DJ 681C: DN 68A (Pogănești) – Jurești – <i>Birna</i> – Sărăzani – Săceni – <i>Sudriaș</i> – Jupani – Leucușești (DJ 609B)
	DJ 682: FĂGET (DN 6 – Limită jud. Arad (Km 9+000) – Limita jud. Arad (Km 130+150) – <i>Periam</i> – <i>Sânpetru Mare</i> – Saravale – SÂNNICOLAU MARE – <i>Dudeștii Vechi</i> – Beba Veche – Front. Serbia
	DJ 682D: FĂGET (DJ 682) – Temeșești – Sintești – <i>Margina</i>
	DJ 691: TIMIȘOARA – <i>Dumbrăvița</i> – <i>Giarmata</i> – <i>Pișchia</i> – <i>Fibiș</i> – <i>Mașloc</i> – Limită jud. Arad
	DJ 693: <i>Cărpiniș</i> (DN 59A) – Iecă Mare – <i>Biled</i> – <i>Satchinez</i> – Bărăteaz – Călacea – <i>Orțișoara</i> – Seceani – <i>Fibiș</i> (DJ 691)
	DJ 693B: Iohanisfeld (DN 59B) – Ivanda – Cebza – CIACOVA – <i>Jebel</i> – Iosif – <i>Liebling</i> – Stamura Română – DJ 592A (Otvești)
Legendă: ORAȘE, comune, sate	

În ceea ce privește, rețeaua TEN-T rutieră extinsă din Regiunea Vest aceasta se suprapune cu *DN 79 Arad – Oradea* și *DN 66 Simeria – Petroșani*.

LEGĂTURILE CU REȚEAUA TEN-T RUTIER EXTINSĂ (COMPREHENSIVE)

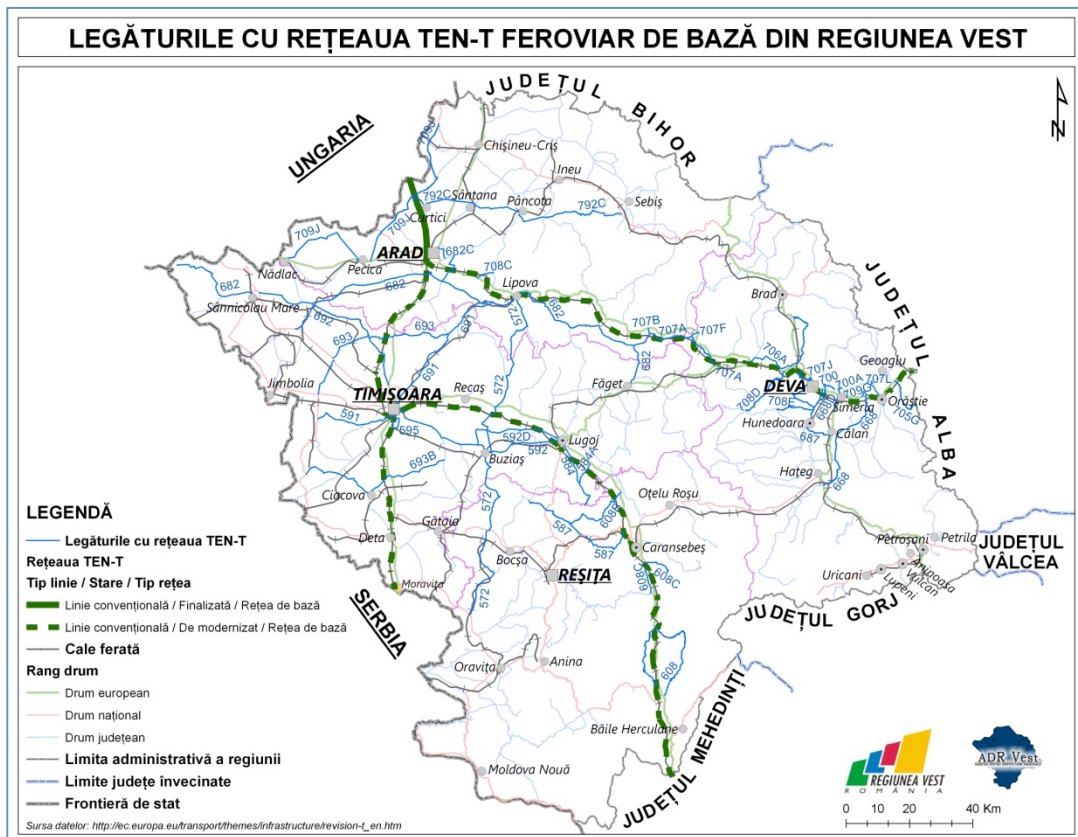
ARAD	CARAȘ-SEVERIN
DJ 682C: DJ 682 – Sânleani – DN 79	
DJ 682H: DN 79 – Livada – Sânleani – DJ 682C	
DJ 791: Zimandu Nou – SÂNTANA – Chereuș	
DJ 792: Socodor – Nădab – Seleuș – INEU	
DJ 792C: Frontieră România - Ungaria – Dorobanți – CURTICI – SÂNTANA – Caporal Alexa – PÂNCOTA – Măderat – Târnova – Șilindia – Cuied – Buteni	
DJ 794: DN 79 – Mișca – Apateu – Berechiu (DJ 709)	
HUNEDOARA	TIMIȘ
DJ 666: Merișor – VULCAN	
DJ 667: Pui – Hobița – Cabana Baleia	
DJ 667A: DN66 (Ohaba de sub Piatră) – Nucșoara – Cabana Pietrele	
DJ 668: DN 66 – Bucium Orlea – Bretea Română – Streisângeorgiu – Dâncu Mare – Tămășasa – DN 7	
DJ 668C: DN66 – Bretea Română – Vîlcelele Bune – Bățalari – Boșorod	
DJ 668D: SIMERIA – Bacia	
DJ 686: DJ668 – Subcetate – Sântămăria Orlea – Râu de Mori – Suseni – Cabana Răușor	
DJ 687: Sântuhalm – Cristur – Peștișu Mare – HUNEDOARA – Hasdat – CĂLAN	
DJ 687C: HAȚEG – Unirea – Ciula Mare – Ciula Mică – Răchitova – DJ687G	
DJ 687K: Bretea Streiului – Silvașu de Jos – Mănăstirea Prislop	
DJ 709K: PETRILA – Cabana Lunca Florilor – Cabana Aușel – limită jud. Alba	

Legendă: ORAȘE, comune, sate

Feroviar

În ciuda gradului actual de dezvoltare al infrastructurii feroviare din Regiunea Vest, care se poziționează mai bine în comparație cu alte regiuni, problemele majore sunt de natura condițiilor tehnice precare a căilor ferate, cât și a unor tronsoane de linii neelectrificate care necesită ample modernizări. În acest context se încearcă modernizarea tronsoanelor, în primul rând, de pe axa TEN-T 22, primul proiect inițiat vizând relația Curtici-Radna, cu prelungirea ulterioară până la Simeria.

În hărțile de mai jos, sunt evidențiate toate drumurile județene din Regiunea Vest care se intersectează cu axa feroviară TEN-T feroviar de bază și extinsă pentru ca în tabelele de mai jos să se prezinte o detaliere cu principalele localități traversate de aceste drumuri.

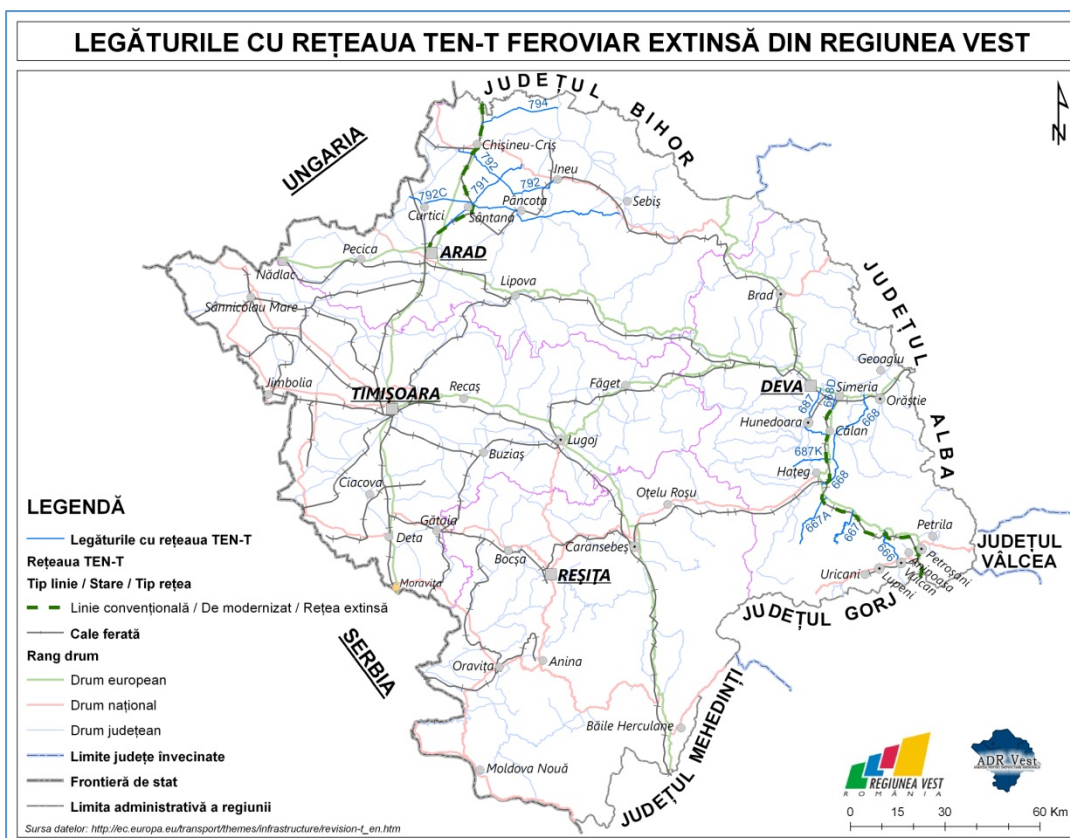

LEGĂTURILE CU REȚEAUA TEN-T FEROVIAER DE BAZĂ (CORE)

ARAD	CARAȘ-SEVERIN
DJ 572: Cuveșdia – Șiștarovăț – LIPOVA	DJ 572: Comorâște – Forotic – Surducu Mare – Doclin – Fizeș – Berzovia – Vermeș – Izgăr
DJ 682: Limită jud. Timiș – Satu Mare – Secusigiu – Sânpetru German – Felnac – Zădăreni – ARAD – Fântânele – Zăbrani – Neudorf – LIPOVA – Ususău – Bata – Țela – Ostrov – Birchiș – Limită jud. Timiș	DJ 587: Păltiniș – Rugi – Delinești – Apaida – Brebu – Zorlențu Mare – Dezești – Fârlug – Valea Mare – Duleu (DJ 585)
DJ 682C: DJ 682 – Sânleani – DN 79	DJ 608: Lugova (DN6) – Bloburău – Costișa – Borugi – Cornereva – Gruni – Arsuri – Obița – Rusca – Teregova – Luncavița – Mehadica – Cuptoare – Crusovăț (DN6)
DJ 691: Limită jud. Timiș – Chesinț – intersecție DJ 682 (Neudorf)	DJ 608B: Cavarana – Mâtnicu Mare – Copăcele – Ohaba Mâtnic – Zorlencior – Zorlențu Mare (DJ 587)
DJ 707A: Săvârșin – Valea Mare – Căprioara – Limită jud. Hunedoara	DJ 608C: Slatina-Timiș – Bucosnița – Petrosnița – Valea Timișului – Bolvașnița – Vârciorova
DJ 707B: DJ 707A – Valea Mare – Birchiș	

DJ 708C: Sâmbăteni – <i>Ghioroc</i>	
DJ 709J: NÄDLAC – <i>Peregu Mare</i> – Peregu Mic – PECICA – Turnu – Variașu Mic – <i>Iratoșu</i> – <i>Dorobanți</i> – <i>Macea</i> – Sânmartin (Suprapunere DJ 709B) – <i>Grâniceri</i> – <i>Pilu</i>	
DJ 792C: Frontieră România - Ungaria – <i>Dorobanți</i> – CURTICI – SÂNTANA – Caporal Alexa – PÂNCOTA – <i>Măderat</i> – <i>Târnova</i> – <i>Șilindia</i> – Cuied – <i>Buteni</i>	
HUNEDOARA	TIMIȘ
DJ 668: DN 66 – Bucium Orlea – <i>Breteia Română</i> – Streisângeorgiu – Dâncu Mare – Tămăsasa – DN 7	DJ 572: Limită jud. Caraș-Severin – Silagiu – BUZIAȘ – Hitiaș – <i>Topolovățu Mare</i> – Lucareț – <i>Brestovăț</i> – Limită jud. Arad
DJ 668D: SIMERIA – <i>Bacia</i>	DJ 584: LUGOJ – Oloșag – <i>Știuca</i> – Zgribești – Limită jud. Caraș-Severin
DJ 687: Sântuhalm – Cristur – Peștișu Mare – HUNEDOARA – Hasdat – CĂLAN	DJ 584A: <i>Găvojdia</i> (DN6) – <i>Știuca</i> (DJ 584)
DJ 700: SIMERIA – Săulești – Aeroport – Sântandrei – Bârcea Mare - UM	DJ 591: <i>Cenei</i> (DN 59 B) – <i>Sânmihaiu Român</i> – Utvin – TIMIȘOARA (DN 59)
DJ 700A: SIMERIA (DN7) – Uroi	DJ 592: TIMIȘOARA – <i>Moșnița Nouă</i> – Albina – <i>Chevereșu Mare</i> – Bacova – BUZIAȘ – Sinersig – LUGOJ
DJ 705G: DN 7 – <i>Romoș</i> – Romoșel – limită jud. Alba	DJ 592D: LUGOJ – Jabăr – Ohaba-Forgaci – Ficătari – Drăgoiești – <i>Racoviță</i> – Hitiaș – Sârbova – Bacova
DJ 706A: <i>Ilia</i> – Sârbi – <i>Branișca</i> – Mintia – <i>Păuliș</i> – Fizeș – Băița – Ormindea – <i>Vălișoara</i> (DN 76)	DJ 595: DN 59 (TIMIȘOARA) – Chișoda – <i>Giroc</i> – TIMIȘOARA (DN 59)
DJ 707A: Limită jud. Arad – Pojoga – Lasau – DN68A (Grind)	DJ 682: FĂGET (DN 6 – Limită jud. Arad (Km 9+000) – Limita jud. Arad (Km 130+150) – <i>Periam</i> – <i>Sânpetru Mare</i> – Saravale – SÂNNICOLAU MARE – <i>Dudeștii Vechi</i> – Beba Veche – Front. Serbia
DJ 707F: <i>Zam</i> (DN7) – Sălciva	DJ 691: TIMIȘOARA – <i>Dumbrăvița</i> – <i>Giarmata</i> – <i>Pișchia</i> – Fibiș – <i>Mașloc</i> – Limită jud. Arad
DJ 707J: DN7 – Cabana Căprioara – DEVA	DJ 692: DN69 – <i>Sânandrei</i> – Carani – Bărăteaz – Gelu – <i>Variaș</i> – <i>Periam</i> – Pesac – DN 6
DJ 707L: ORĂȘTIE (DN 7) – Pricaz – Folt	DJ 693: <i>Cărpiniș</i> (DN 59A) – Ieccea Mare – <i>Biled</i> – <i>Satchinez</i> – Bărăteaz – Călacea – <i>Orțișoara</i> – Seceani – Fibiș (DJ 691)
DJ 708D: <i>Vetel</i> – Muncelu Mic – Feregi – Poiana Răchițelii – Vadu Dobrii – Ciunița – Fântâna – Lunca Cernii de Sus	DJ 693B: Iohanisfeld (DN 59B) – Ivanda – Cebza – CIACOVA – <i>Jebel</i> – Iosif – <i>Liebling</i> – Stamura Română – DJ 592A (Otvești)
DJ 708E: DEVA – Almașu Sec – <i>Cârjiți</i> – Popești – Almașu Mic – Peștișu Mare – Peștișu Mic – Josani – Nandru – Ciulpăz – DJ 687J	
DJ 709G: DN7 – <i>Turdaș</i> – DN7	
Legendă: ORAȘE, comune, sate	

Referitor la rețeaua feroviară extinsă din Regiunea Vest, aceasta cuprinde magistrala secundară 310 Arad – Chișineu-Criș – Oradea și magistrala secundară 202 Simeria – Petroșani.

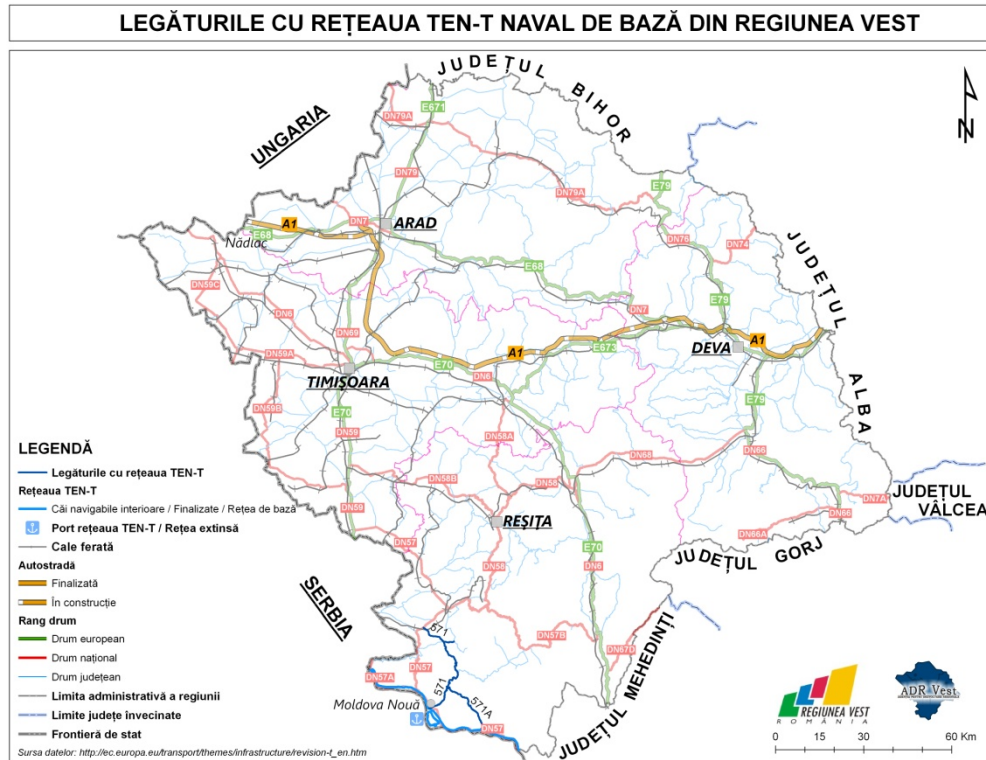

LEGĂTURILE CU REȚEAUA TEN-T FERROVIAR EXTINSĂ (COMPREHENSIVE)

ARAD	CARAȘ-SEVERIN
DJ 791: <i>Zimandu Nou – SÂNTANA – Chereleuș</i>	
DJ 792: <i>Socodor – Nădab – Seleuș – INEU</i>	
DJ 792C: Frontieră România - Ungaria – <i>Dorobanți – CURTICI – SÂNTANA – Caporal Alexa – PÂNCOTA – Măderat – Târnova – Șilindia – Cuied – Buteni</i>	
DJ 794: <i>DN 79 – Mișca – Apatcu – Berechiu (DJ 709)</i>	
HUNEDOARA	TIMIȘ
DJ 666: <i>Merișor – VULCAN</i>	
DJ 667: <i>Pui – Hobița – Cabana Baleia</i>	
DJ 667A: <i>DN66 (Ohaba de sub Piatră) – Nușoara – Cabana Pietrele</i>	
DJ 668: <i>DN 66 – Bucium Orlea – Bretea Română - Streisângeorgiu – Dâncu Mare – Tămăsasa – DN 7</i>	
DJ 668D: <i>SIMERIA – Bacia</i>	
DJ 687: <i>Sântuhalm – Cristur – Peștișu Mare – HUNEDOARA – Hasdat – CĂLAN</i>	
DJ 687K: <i>Bretea Streiului – Silvașu de Jos – Mănăstirea Prislop</i>	
Legendă: ORAȘE, comune, sate	

Naval

Fluviul Dunărea deține o importanță strategică la nivel european, acesta având un potențial mare de valorificare ca și mod de transport. În contextul creșterii accentuate a transportului fluvial, cât și a avantajelor pe care acest mod de transport le deține, fluviul Dunărea va beneficia de importante resurse financiare în perioada de programare 2014-2020, atât în cadrul Strategiei Europene a Dunării, cât și în cadrul programelor naționale și / sau transfrontaliere.

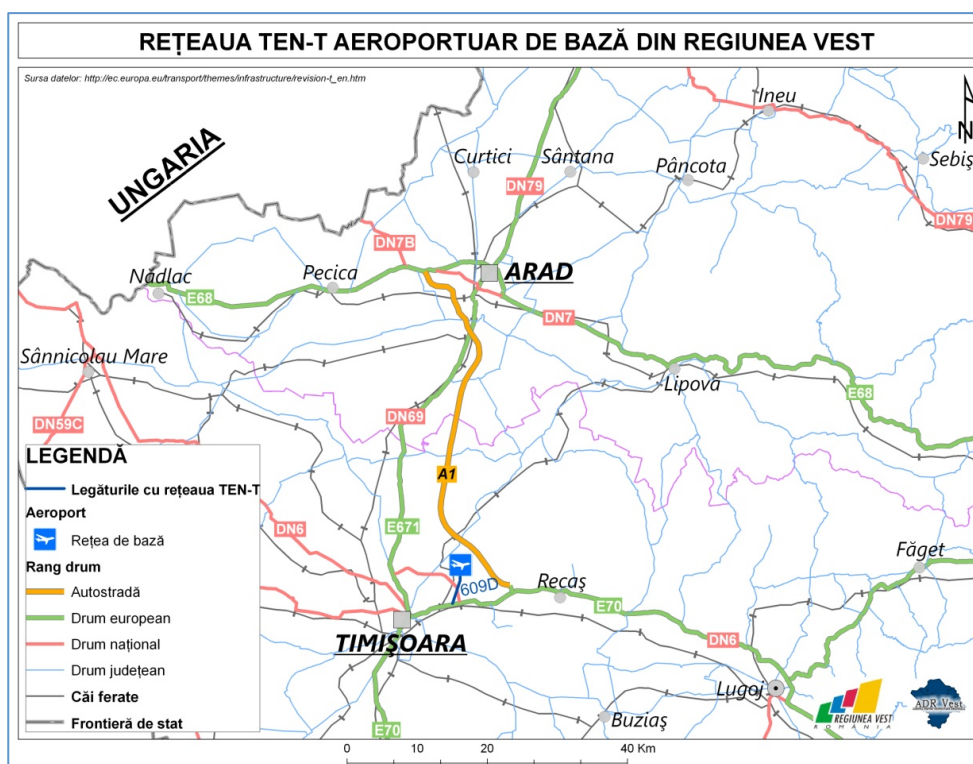

Legăturile drumurilor județene din Regiunea Vest și fluviul Dunărea sunt mai restrânse și cuprind, după cum se poate observa și în harta de mai jos, următoarele segmente:

- DJ 571: Ciuchici – Sasca Montană – Cărbunari – Moldovița – MOLDOVA NOUĂ;
- DJ 571A: Moldovița – Gârnici – Șichevița – Gornea.

Aeroportuar

Aeroportul Timișoara, ca parte a rețelei TEN-T aeroportuar de bază (core) este în principal accesibil pe *drumul județean 609D*, drum care face legătura cu orașul Timișoara.

Calitatea drumurilor

În Regiunea Vest, în anul 2013, rețeaua de drumuri județene avea o lungime de 4.621,3 km. Cea mai mare pondere a drumurilor județene din regiune este deținută de județul Hunedoara (31,2%) și cea mai mică pondere este deținută de județul Caraș-Severin.

Județul / Regiunea de dezvoltare	Lungimea rețelei de DJ (km)	Pondere (%)
Arad	1154,2	25
Caraș-Severin	878,7	19
Hunedoara	1443,6	31,2
Timiș	1144,8	24,8
Regiunea Vest	4621,3	100

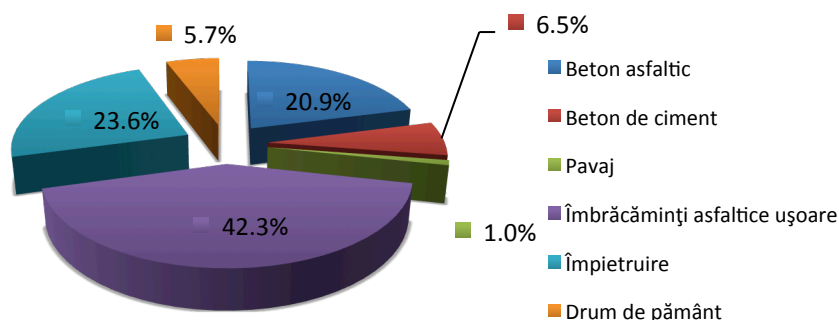
În Regiunea Vest, în anul 2013, aproximativ 20,9% din totalul de drumuri județene erau alcătuite din beton asfaltic (îmbrăcămiți bituminoase), ceea ce reprezintă un procent destul de redus având în vedere că acest tip de îmbrăcămintă are o durată de exploatare mare, fiind în general folosit pentru traficul greu, de mare intensitate și cu rezistență sporită împotriva factorilor climaterici.

Îmbrăcămițile asfaltice ușoare au o durată de exploatare mai mică decât betonul asfaltic și permit un trafic de aproximativ 1.500 vehicule pe zi. De asemenea, îmbrăcămițile asfaltice ușoare sunt din punct de vedere calitativ inferioare betoanelor asfaltice. Un aspect îngrijorător în regiune este ponderea mare a drumurilor cu îmbrăcămiți asfaltice ușoare (42,3%), ceea ce denotă o calitate mai redusă a drumurilor județene și implicit anumite slăbiciuni care pe termen lung datorită stării reduse de calitate și durabilitate nu vor putea îmbunătăți conectivitatea în regiune.

Betonul de ciment este un tip de îmbrăcămintă rutieră cu un grad mare de rezistență, fiind pretabil drumurilor cu trafic foarte intens și greu. Marea diferență între acest tip și tipul bituminos este cea de ordin financiar, costurile inițiale de construcție fiind relativ mari.

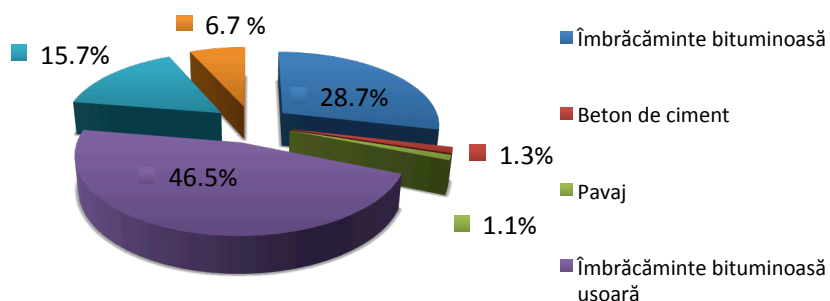
În regiune, drumurile cu beton de ciment dețin doar 6,5% din total și împreună cu drumurile cu beton asfaltic alcătuiesc doar 27,4% din totalul drumurilor județene cu durabilitate mare pentru trafic greu și intens.

Tipuri de îmbrăcămînți ale drumurilor județene din Regiunea Vest

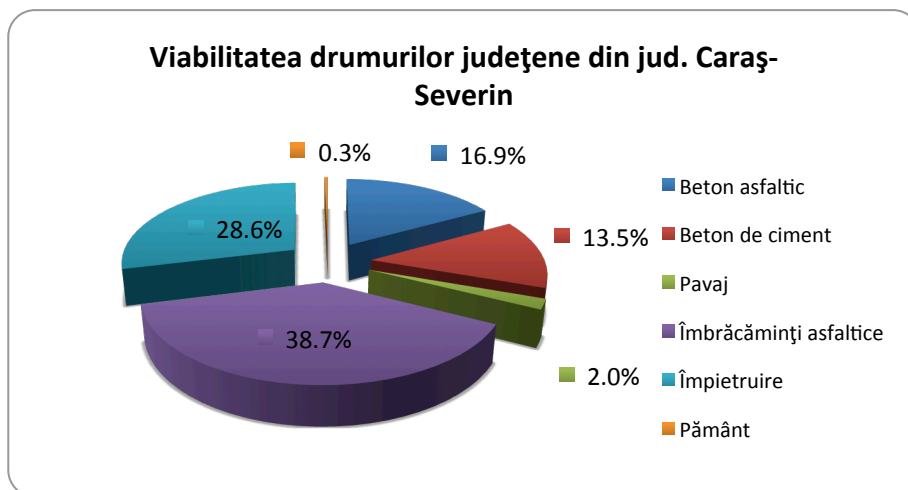
La data de 30.07.2012, rețeaua de drumuri județene avea o lungime totală de 1.154 de km, dintre care cea mai mare pondere o dețineau drumurile județene cu îmbrăcăminte bituminoasă ușoară (46,5%). Mai mult de un sfert din drumurile județene au o calitate bună fiind drumuri cu îmbrăcăminte bituminoasă (28,7%) și beton de ciment (1,3%). Drumurile de o calitate mai slabă sunt reprezentate de drumurile pietruite (15,7%) și drumurile de pămînt (6,7%) care împreună cuprind aproape un sfert din toate drumurile județene.

Tipuri de îmbrăcămînți ale drumurilor județene din jud. Arad

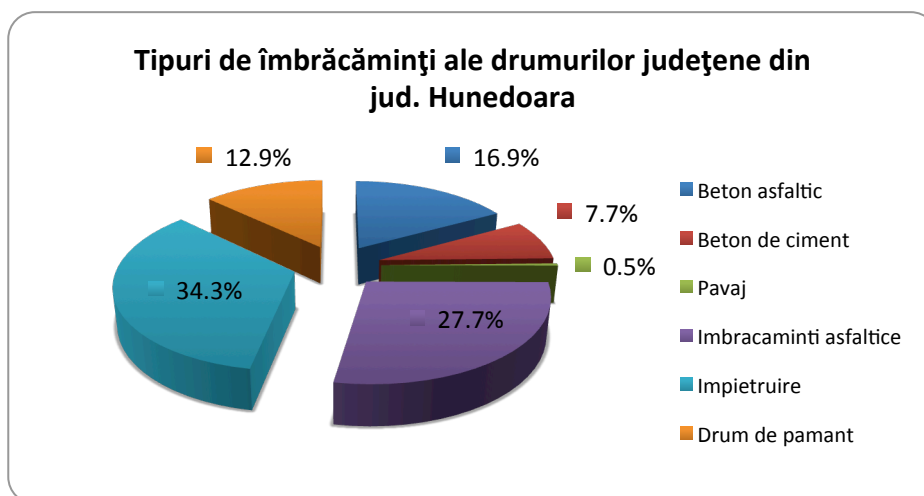
Sursa: CJ Arad

Ca lungime, județul Caraș-Severin deține cea mai mică pondere la nivelul Regiunii Vest a drumurilor județene (19%). După tipul de îmbrăcăminte, se observă faptul că drumurile județene cu o stare foarte bună a îmbrăcămînților rutiere ocupă în județul Caraș-Severin 30,4%, acestea fiind alcătuite din beton asfaltic (16,9%) și beton de ciment (13,5%).

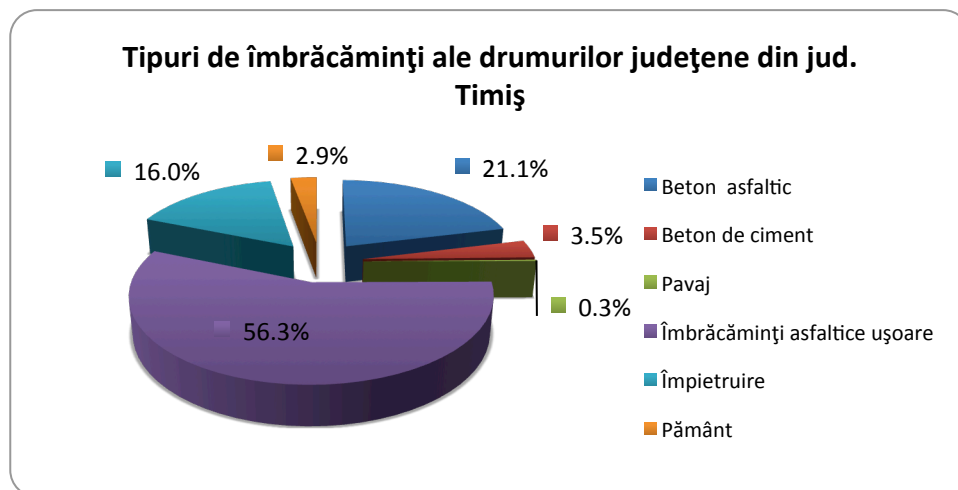
Sursa: CJ Caraș-Severin

Ca lungime, județul Hunedoara deține cea mai extinsă rețea de drumuri județene din Regiunea Vest (1.443,6 km). Cu toate acestea, rețeaua de drumuri județene din Hunedoara necesită măsuri de concentrare a investițiilor pentru modernizarea drumurilor. În acest sens, un argument este faptul că mai mult de un sfert din drumurile județene au o îmbrăcămințe inferioară ca și calitate, aproximativ 34,3% fiind pietruite și 12,9% dintre drumuri fiind de pământ. Județul Hunedoara, nu se poziționează bine nici pentru drumurile cu îmbrăcăminți durabile (beton asfaltic și beton de ciment) deoarece în anul 2013, aceste categorii de drumuri dețineau o pondere de doar 24,6% din total, o valoare mai mică decât media regională: 27,4%.

Sursa: CJ Hunedoara

Rețeaua de drumuri județene din Timiș însuma în anul 2012 1.144,8 km. Mai mult de jumătate din acestea sunt alcătuite din drumuri de calitate bună (îmbrăcăminți asfaltice ușoare - 56,3%). Ca și procent pentru drumurile pietruite, jud. Timiș are un procent asemănător cu jud. Arad și mult mai redus ca jud. Hunedoara. Drumurile cu îmbrăcămințe foarte bună (beton asfaltic și beton de ciment) dețin o pondere mai redusă decât nivelul regional (24,6%).

Sursa: CJ Timiș

Per ansamblu, doar județele Caraș-Severin și Arad dețin ponderi superioare mediei regionale pentru drumurile cu îmbrăcăminte superioară (beton asfaltic și de ciment). În principal (cu excepția județului Hunedoara), cea mai mare pondere a drumurilor județene în interiorul județelor o reprezintă drumurile cu îmbrăcămînți asfaltice ușoare, acestea fiind drumuri care sunt inferioare calitativ.

Principalele probleme ale rețelei de drumuri județene de la nivel regional, sunt reprezentate de capacitatea insuficientă de a prelua traficul greu și vehiculele de mare tonaj, de lipsa conexiunilor la autostrăzile existente și viitoare, de iluminatul și marcajele realizate necorespunzător, care conduc la micșorarea vitezei de rulare, creșterea timpului călătoriilor și consum foarte mare de combustibil. Pe de altă parte, aproape jumătate din totalul drumurilor modernizate se află într-o stare avansată de uzură datorită exploatării intensive a drumurilor ce fac legătura între orașele mici și mijlocii, între polii de dezvoltare din regiune, zonele de graniță și celelalte regiuni.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional

Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Reabilitarea și modernizarea rețelei de drumuri județene

Operațiuni orientative / acțiuni

- Construcția de drumuri expres
- Construcția variantelor rutiere ocolitoare pentru toate localitățile cu acces la drumuri europene sau de interes județean.

Prioritatea de investiție 3.3. Realizarea unui sistem integrat de transport la nivel regional

Obiectiv specific: Reducerea semnificativă a timpilor de parcurs, îmbunătățirea siguranței și a calității serviciilor de transport, precum și integrarea Regiunii Vest în coridorul interoperabil „E” de marfă

Justificare

Investițiile în infrastructura de transport facilitează mobilitatea populației și a bunurilor, reducerea costurilor de transport, îmbunătățirea accesului pe piețele regionale, creșterea eficienței activităților economice, economisirea de energie și timp, creând condiții pentru extinderea schimburilor comerciale și implicit a investițiilor productive.

Una din cauzele principale ale disparităților de dezvoltare inter și intra-regionale este dată de accesul diferit la infrastructura de transport județeană, națională și internațională, dar și de calitatea necorespunzătoare a acesteia.

La nivel intra-regional, rețeaua de transport inadecvată împiedică dezvoltarea orașelor mici și mijlocii, a comunelor și a satelor. Unele zone nu dispun de rețele rutiere de transport între localități, determinând chiar izolarea unora dintre acestea. Ponderea **drumurilor comunale** modernizate în Regiunea Vest este scăzută, cu urmări negative în atragerea unor largi teritorii în activități economice productive, limitând atât desfacerea produselor agricole în centrele urbane, cât și posibilitatea ca zonele cu potențial agroturistic să fie atrase în circuitul economic național. Intervenții de tip înființarea de drumuri noi, extinderea și îmbunătățirea rețelei de drumuri comunale prin creșterea vitezei de transport cu efecte în sporirea accesibilității vor fi finanțate în perioada 2014-2020 din Programul Național de Dezvoltare Rurală.

În ceea ce privește **rețeaua de căi ferate secundare**, la nivelul Regiunii Vest se urmărește identificarea potențialului real al acestora și evitarea abandonării, simultan cu măsuri de dezvoltare și modernizare a căilor feroviare înspre/dinspre centrele economice importante și zonele turistice ale Regiunii Vest, precum și cu nodurile multimodale.

Legat de transportul fluvial, în cadrul Regiunii Vest, Dunărea este navigabilă pe tronsonul Baziaș-Orșova, râul Bega pe o lungime de 40 km, iar râul Mureș (între Alba Iulia – Arad) are potențial pentru navigabilitate. Existența acestor căi navigabile interioare, pot fi valorificate. Astfel, de exemplu, în ultimii ani pentru râul Bega a fost demarat un proiect de amenajare a utilizării râului, în interiorul municipiului Timișoara, în scop turistic și pentru transport în comun, alte opțiuni fiind considerate ineficiente economic ca urmare a pescajului redus de doar 1,3-1,5m. În viitor, pentru Canalul Bega, pot fi avute în vedere intervenții care să spijine navigația în scop turistic și de mărfuri, cel puțin pentru aprovizionare oraș și zonele limitrofe. S-ar crea astfel premisele dezvoltării activităților turistice și comerciale conexe, dar și o alternativă pentru aprovizionarea cu mărfuri a orașului prin crearea unor puncte pentru încărcare/descărcare mărfuri. Complementar la aceste destinații pot fi dezvoltate rețele specializate de depozite pentru mărfuri.

Alături de aeroporturile Timișoara și Arad, Regiunea Vest se caracterizează prin existența unor gări aeroportuare nevalorificate, atât pe plan intern, cât și internațional, cum este cazul celor din Caransebeș și Deva. Datorită pistei de aproximativ 2000 de metri lungime, a clădirilor și hangarelor din dotare, fostul **aeroport** utilizat până în anul 1994 pentru curse interne din **Caransebeș** poate fi valorificat în cadrul unei strategii naționale de intervenție în situații de urgență. SMURD-ul ar putea utiliza acest aeroport pentru misiunile de salvare în zona Banatului Montan și transportului rapid al bolnavilor și / sau răniților în stare gravă spre clinicile din Timișoara și/sau București. Totodată, pot fi sprijinite intervențiile care urmăresc dezvoltarea specifică a aeroportului **Săulești**, situat la 10km de municipiul Deva, astăzi destinat cu precădere activităților aviatice sportive, dar cu posibilități certe de a deveni un aeroport civil cu un trafic anual de aproximativ 100.000 de pasageri.

La nivelul **străzilor orășenești** Regiunea Vest ocupă un loc modest la nivel național atât în ceea ce privește dimensiunea acestora (locul 5, cu doar 3145 km) cât și gradul de modernitate din total (locul 6, cu 12,5% din totalul străzilor orășenești modernizate). Ca și în alte situații, în cadrul Regiunii Vest rețelele pietonale există de-a lungul străzilor orășenești.

Având în vedere creșterea blocajelor în trafic, este absolut necesară reabilitarea și modernizarea rețelei de străzi urbane, pentru evitarea concentrărilor excesive de trafic, scurtarea distanțelor de parcurs între zonele funcționale ale orașului, precum și eliminarea blocajelor în punctele de acces către oraș, prin sprijinirea proiectelor de reabilitare/ modernizare a străzilor care conectează magistralele orășenești cu drumul național ce traversează orașul (străzi de categoria I), zonele funcționale de cele rezidențiale (străzi de categoria a II-a) precum și zonele funcționale și rezidențiale de străzile de legătură sau magistrale (străzi de categoria a III-a).

Reabilitarea și modernizarea străzilor urbane, precum și construirea, reabilitarea și modernizarea șoselelor de centură (cu statut de drum județean) vor contribui la fluidizarea traficului urban, reducerea timpului de transport, eliminarea blocajelor rutiere și traversarea localităților în condiții de siguranță.

În prezent, Regiunea Vest nu dispune de infrastructura necesară dezvoltării rapide a sistemului de **transport multimodal**. Principala cauză a dezvoltării, relativ reduse, a transportului multimodal este incapacitatea acestuia de a răspunde, într-o manieră satisfăcătoare, cererilor formulate de clienți în noul mediu logistic.

Pentru Regiunea Vest, lipsa unor terminale multimodale eficiente și moderne reprezintă principalul obstacol în dezvoltarea acestui tip de transport. Având în vedere situația existentă și de perspectivă a evoluțiilor socio-economice dar, luând în considerare și situația actualei rețele infrastructurale de transport din Regiunea Vest, considerăm că, în perspectiva anului 2020 trebuie avute în vedere punerea în funcțiune a unor terminale multimodale moderne în zonele Timișoara (Remetea Mare/aeroport), Arad (Curtici), Simeria și Moldova Nouă. Aceste infrastructuri specializate vor avea rolul de coordonare al unui important segment de transport marfă din/înspre Regiunea Vest, cele patru centre propuse fiind posibil a se organiza într-o rețea tip stea. Alături de investițiile de infrastructură absolut necesare, avem în vedere intervenții care vizează creșterea și îmbunătățirea condițiilor de depozitare și siguranță a mărfurilor în terminalele multimodale, precum și implementarea unor sisteme de urmărire, planificare și management a transportului intermodal de marfă.

Un aspect important legat de transport este **siguranța**. Creșterea numărului persoanelor rănite și decedate în accidente rutiere este cauzată atât de expansiunea rapidă în ultimii ani a utilizării autoturismelor, dar și de calitatea drumurilor - consecință a fondurilor limitate destinate lucrărilor de întreținere - de insuficiența zonelor de siguranță a drumurilor publice și a sistemelor de control și monitorizare a traficului rutier. O altă cauză o constituie absența sau calitatea scăzută a zonelor pietonale și a pistelor pentru biciclete (la nivel urban și rural), situație care obligă pietonii și bicicliștii să utilizeze partea carosabilă a drumurilor publice, destinată deplasării autovehiculelor.

Crearea unei infrastructuri rutiere sigure este una din condițiile fundamentale ale siguranței rutiere. În recomandările Comisiei Globale pentru Siguranță Rutieră cu privire la Rezoluția Adunării Generale a Națiunilor Unite care proclamă „Decada de Acțiune pentru Siguranță Rutieră 2011 – 2020” este menționat ca 10% din valoarea tuturor proiectelor de infrastructură rutieră ar trebui să fie dedicate siguranței rutiere, fiind demonstrat faptul că investițiile în siguranța infrastructurii aduc rezultate rapide în reducerea numărului și gravității accidentelor rutiere. Intervențiile pentru întreținerea infrastructurii rutiere și asigurarea condițiilor de siguranță a acesteia sunt absolut necesare pentru desfășurarea unui trafic rutier sigur.

Tot în cadrul măsurilor preventorii și de creștere a siguranței, amintim și dezvoltarea, în cadrul Regiunii, la nivel județean, a unor **centre unice de management al traficului** (pentru toate modurile de transport existente în zonă). Acestea pot conduce nu numai la creșterea calității și atractivității serviciilor de transport, dar și la creșterea gradului de încredere pentru dezvoltarea de afaceri și concomitent, la o mai bună colaborare intra regională. Sistemele de ghidare și control sunt create, astfel, pentru a face transportul mai sigur și mai eficient față de cerințele călătorilor și condițiile de trafic. Folosind sisteme computerizate de coordonare și adoptând toate măsurile organizaționale și tehnice pentru desfășurarea activităților, operatorii de transport pot interveni "în timp real" în soluționarea unor deficiențe de transport apărute inopinat, precum ar fi creșterea accentuată a cererii sau apariția unor blocaje (alegerea de rute ocolitoare). Aceste sisteme au condus la adoptarea unor soluții generale de management al traficului.

Sistemele inteligente de transport - ITS sunt sisteme de transport care utilizează informația, comunicațiile și tehnologiile de control pentru a îmbunătăți operarea rețelelor de transport. Principalele domenii în care ITS vor fi o parte integrantă a viitorului transport european sunt:

- *Siguranța* în contextul în care una din țintele principale ale noii politici în transport este îmbunătățirea siguranței în transporturi. Se menționează rolul considerabil și chiar responsabilitatea pentru încurajarea dezvoltării de tehnologii inovatoare.
- *Managementul vitezei de deplasare.* Politica în transport evidențiază faptul că un management mai bun al vitezei vehiculului este un aspect esențial al siguranței, cu beneficii suplimentare referitoare la reducerea congestionării și a emisiilor de CO₂. În acest sens, politica se referă la noile tehnologii, precum sistemele de comunicare la bord și indicatoarele cu mesaje variabile, care pot determina viteza optimă (cu referire la starea drumului și la condițiile meteorologice).
- *Reducerea punctelor de strangulare a traficului.* Pentru reducerea congestionării traficului, instrumentele oferite de ITS sunt integrate în funcțiile centrelor pentru colectarea datelor și difuzarea informației.
- *Taxarea utilizării infrastructurilor rutiere.* Sistemul ITS poate fi utilizat în vehicul pentru sistemele de plată prin intermediul banilor electronici și al altor posibilități de taxare electronică.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional / Programul Operațional Infrastructură Mare
Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

Rutier:

- Modernizarea unor drumuri județene și / sau comunale pentru asigurarea conectivității în interiorul regiunii și creșterea accesului cetățenilor la serviciile publice
- Reabilitarea și modernizarea rețelei de străzi urbane
- Adoptarea unor soluții flexibile de transport pentru susținerea unor activități sezoniere (perioade ale lucrărilor agricole, de construcții, pe șantiere bine definite, ale anilor de învățământ etc)

Feroviar:

- Modernizarea stației de cale ferată Reșița Sud
- Informatizarea gărilor (înlocuirea sistemelor de centralizare electrodinamice cu unele electronice) Caransebeș și Lugoj
- Revitalizarea rețelelor feroviare secundare și reorientarea lor către domeniile turistic sau marfă
- Adoptarea unor soluții flexibile de transport pentru susținerea unor activități sezoniere (perioade ale lucrărilor agricole, de construcții, pe șantiere bine definite, ale anilor de învățământ etc)

Naval:

- Crearea unor spații de agrement și “campare” pentru nave turistice și pontoane cu destinații comerciale

Aeroportuar:

- Revitalizarea și reprofilarea aeroporturilor din Caransebeș și Deva

Multimodal:

- Construcția de centre multimodale în zonele Curtici-Arad și Simeria (marfă), Remetea Mare aeroport (marfă și pasageri), Moldova Nouă (pasageri)

Siguranță:

- Realizarea unor centre de management al traficului
- Existența și menținerea, în conformitate cu standardele și normele în vigoare, a marcajelor, indicatoarelor rutiere și a amenajărilor de infrastructură rutieră, amplasate pe drumurile publice;
- Semnalizarea lucrărilor precum și a obstacolelor aflate pe suprafața carosabilă;
- Refacerea după intervenția la suprafața carosabilă, în cazul lucrărilor la rețelele edilitare (apă, gaz, electricitate, etc.);
- Existența de construcții, accese rutiere, panouri publicitare sau alte activități private în zona drumului public, neautorizate sau care nu respectă prevederile legale și care afectează siguranța rutieră;
- Achiziționarea de sisteme inteligente de transport (ITS).

Axa Prioritară 4. Dezvoltarea capitalului uman și creșterea calității serviciilor în sectoarele educație, sănătate și servicii sociale

Obiectiv: Dezvoltarea capitalului uman din regiune prin creșterea gradului de ocupare a forței de muncă, incluziune socială și acces crescut la educație și la servicii de sănătate și sociale de calitate.

Obiective tematice relevante

Obiectiv tematic 8. Promovarea ocupării forței de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă;

Obiectiv tematic 9. Promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei;

Obiectiv tematic 10. Investițiile în educație, competențe și învățare pe tot parcursul vieții;

Abordare teritorială: întreaga regiune

Justificare

Dezvoltarea resurselor umane reprezintă un factor cheie privind competitivitatea în Regiunea Vest, iar situația capitalului uman se dovedește a fi esențială în procesele de dezvoltare economică și socială. Dezvoltarea capitalului uman include un număr de aspecte inter-relaționate: educația, piața muncii, accesul la servicii sociale și la serviciile de sănătate. Toate au legătură directă cu oamenii și este cunoscut faptul că politica de dezvoltare sustenabilă este în primul rând orientată spre oameni.

Nivelul de educație și de sănătate afectează calitatea actuală a vieții și a forței de muncă, având astfel impact asupra productivității (și potențialului de creștere al acesteia). Ocuparea forței de muncă și situația pieței muncii și tendințele acesteia influențează nu doar creșterea și dezvoltarea economică, ci și nivelul și distribuția veniturilor, bunăstarea și incluziunea socială. Atât rata șomajului, cât și cea a ocupării forței de muncă pot fi afectate de mulți factori, incluzând educația forței de muncă, lipsa locurilor de muncă versus lipsa abilităților, sărăcia și excluziunea socială, schimbări sectoriale/structurale etc. Mai general, promovarea incluziunii active și reducerea sărăciei presupun investiții în educație, instruire și abilități, modernizarea piețelor muncii, sisteme moderne de servicii sociale și de sănătate, pentru a ajuta oamenii să anticipeze și să gestioneze schimbarea și să construiască o societate coezivă.

Oferta de educație și servicii medicale și sociale afectează nivelul actual și viitor al calității vieții populației din regiune. Acești factori au în egală măsură efect și asupra atractivității regiunii.

Dacă luăm în considerare faptul că Regiunea Vest ocupă locul doi la nivel național în multe domenii, situația generală privind educația, rezultatele formării profesionale și participarea la piața muncii, serviciile de sănătate și cele sociale nu se prezintă în cei mai buni termeni. Se poate vorbi în Regiunea Vest despre o stare de sănătate precară, excluziune socială, sincope ale

pieței muncii și ale sistemului educațional. Toate acestea inhibă dezvoltarea societății și a economiei, fiind în același timp contrare obiectivelor și valorilor unei regiuni coezive și incluzive.

Investiția în sisteme de educație și formare, anticiparea necesităților de competențe, corelarea ofertei educaționale cu cererea de forță de muncă și orientarea în carieră reprezintă factori fundamentali în creșterea productivității și competitivității, în accelerarea creșterii economice și, în sfârșit, în creșterea ocupării forței de muncă.

Educația și formarea profesională au în comun obiectivul dublu de a contribui la creșterea gradului de ocupare și la creșterea economică și de a răspunde provocărilor mai extinse de la nivelul societății, în special promovarea coeziunii sociale. Ambele ar trebui să ofere tinerilor, precum și adulților, oportunități atractive și provocatoare de carieră și ar trebui să atragă în mod egal bărbații și femeile, persoanele cu un potențial ridicat și cele care, indiferent din ce motive, se confruntă cu riscul excluderii de pe piața forței de muncă.

Priorități de investiții:

4.1 Îmbunătățirea accesului populației la educație și formare profesională, precum și creșterea calității acestora

4.2 Creșterea ocupării forței de muncă din regiune

4.3 Promovarea incluziunii sociale și combaterea riscului de sărăcie

4.4 Îmbunătățirea calității serviciilor medicale din Regiunea Vest și a accesului populației la acestea

Prioritatea de investiție 4.1. Îmbunătățirea accesului populației la educație și formare profesională, precum și creșterea calității acestora

Obiectiv specific: Creșterea participării populației la educație și asigurarea unui proces educațional modern și de calitate, capabil să asigure resurse umane pregătite pentru piața muncii.

Justificare

Educația, formarea profesională și mai mult, în general, învățarea continuă joacă un rol vital în contextul economic și social. Calitatea învățământului influențează nu doar dezvoltarea personală, dar și poziția în societate și oportunitățile viitoare de angajare ale fiecărui individ. Calitatea educației este direct legată de calitatea proceselor de învățare, precum și a infrastructurii educaționale.

Al cincilea raport privind coeziunea a subliniat că "*pentru a deveni mai productivă, UE are nevoie de mai multă inovație (într-un sens larg) și de mai multe investiții în educație, formare și învățare pe tot parcursul vieții*"⁶. Acest lucru este justificat de faptul că nivelul de educație pare a fi unul dintre cei mai importanți factori de creștere, în special ponderea populației de vârstă activă cu studii superioare. Acesta relaționează cu inovarea deoarece forța de muncă cu studii superioare și calificată facilitează o difuzare rapidă a cunoștințelor și a tehnicilor noi. Estimările indică faptul că o creștere de 10% a ponderii populației apte de muncă foarte educată tinde, în medie, să determine creșterea PIB/locuitor cu 0,6 puncte procentuale pe an⁷.

Cadrul strategic al UE pentru cooperare în educație și formare (adoptat în 2009) stabilește mai multe seturi de valori de referință care urmează să fie atinse până în 2020, care completează țintele deja menționate în Strategia Europa 2020⁸:

- cel puțin 95% din copiii cu vârsta între 4 ani și vârsta de accesare în învățământul primar

⁶ Investiția în viitorul Europei. Al cincilea raport privind coeziunea economică, socială și teritorială. Proiectul preliminar. Noiembrie 2010, p. XXV

⁷ Investiția în viitorul Europei. Al cincilea raport privind coeziunea economică, socială și teritorială. Proiectul preliminar. Noiembrie 2010, p. 43

⁸ Anuar Statistic Eurostat, 2010, p. 243-244

- obligatoriu ar trebui să participe la educația timpurie;
- procentul persoanelor cu vârsta de 15 ani cu competențe scăzute de citire, matematică și științe exacte ar trebui să fie mai mic de 15%;
- ponderea abandonului școlar timpuriu din educație și formare ar trebui să fie mai mică de 10% în UE, iar la nivel de România ținta este de 11,3%;
- ponderea populației cu vârsta între 30 și 34 de ani cu studii superioare ar trebui să fie de cel puțin 40% în UE, iar la nivel de România ținta este de 26,7%;
- cel puțin 15% din persoane în vârstă de 25-64 ar trebui să participe la procesul de învățare pe tot parcursul vieții

Dacă luăm în considerare faptul că Regiunea Vest ocupă locul doi la nivel național în multe domenii, înregistrând o creștere economică, situația generală privind educația și rezultatele formării profesionale nu se prezintă în cei mai buni termeni.

Grădinița reprezintă primul element de identitate socială colectivă, dar și baza prin care se formează oportunități educaționale pentru copii. Rata de participare a copiilor în vârstă de peste 4 ani la educația pre-primară, ca procent din populația corespunzătoare, este un etalon al cadrului strategic UE pentru cooperare în educație și instruire. În acest sens, a fost stabilită o țintă care se dorește a fi atinsă până în 2020, justificată de importanța educației pre-primare pentru dezvoltarea intelectuală și psihologică viitoare a copiilor⁹: obiectivul propus este ca 95% din copiii cu vârsta între 4 ani și vârsta pentru înscrierea obligatorie la școala primară să beneficieze de educație preșcolară. În Regiunea Vest în anul 2011, acest indicator a fost de 77,9%, ușor sub media României de 78,4% și încă departe de ținta de 95%. Educația preșcolară reprezintă, de asemenea, unul dintre cei mai importanți factori în ruperea cercului vicios de transmitere a sărăciei între generații și de prevenire a abandonului școlar timpuriu. În regiune funcționează un număr insuficient de grădinițe, iar multe din cele care există funcționează în clădiri vechi, improprie pentru această destinație și cu dotări insuficiente. Crearea de noi grădinițe și modernizarea celor existente trebuie să reprezintă o prioritate la nivel regional.

În 2011, populația din Regiunea Vest în intervalul de vârstă 25-64 de ani a absolvit: 20,9% - educația de bază (preșcolar, primar și secundar inferior); 63,7% - învățământul secundar superior și postsecundar; 15,4% - învățământul terțiar.

Un aspect generalizat perceput la nivelul regiunii îl reprezintă calitatea slabă a procesului educațional în general, și în special în școlile vocaționale și tehnice, în cazul cărora doar 50% dintre absolvenți reușesc să treacă examenul de bacalaureat. Climatul educațional, în special din învățământul secundar, nu este adaptat la noile realități sociale. Astfel, deși lumea tinerilor de 14-18 ani a suferit schimbări dramatice în ultimii 10 ani, profesorii folosesc metode pedagogice învechite. În consecință, se constată accentuarea dezinteresului elevilor și studenților față de profesori și față de procesul educațional. Se impun prin urmare măsuri care să conducă la creșterea calității procesului educațional și la creșterea apetitului și interesului elevilor pentru educație: formarea profesională a profesorilor, utilizarea de metode de predare și învățare moderne, extinderea utilizării TIC în școli, corelarea ofertei de educație și a curriculei cu realitățile de pe piața forței de muncă.

În prezent, tinerii se confruntă cu un număr tot mai mare de oferte educaționale. Ei trebuie să poată lua decizii în cunoștință de cauză. Tinerii trebuie să dispună de informații referitoare la parcursurile educaționale și de formare, inclusiv de o imagine clară a oportunităților de angajare, pentru a avea o bază de plecare pentru a-și gestiona cariera. În acest sens, este deosebit de importantă informarea, orientarea și consilierea elevilor, dar și a părinților, în etapele de trecere de la un nivel educațional la altul, în funcție de aptitudinile și abilitățile acestora, capacitatea de învățare și piața forței de muncă.

Învățământul vocațional/tehnic este aproape în totalitate discreditat; acesta nu este considerat o alternativă credibilă pentru elevi. Oportunitățile de învățare în învățământul tehnic

⁹ Anuarul statistic Eurostat 2010, p. 151

nu corespund necesităților de pe piața muncii, specializările sunt definite pentru o perioadă lungă de timp, într-un mediu aflat în permanentă schimbare, fără o cunoaștere reală a ceea ce este nevoie pe piața muncii și fără posibilitatea de a fi ajustate mai târziu. Cu toate acestea, acest nivel de educație este vital pentru întreaga economie și în special pentru acele domenii care presupun o pregătire medie și dobândirea de abilități tehnice (ex. sectorul manufacturier, sectorul turistic, etc.). O soluție pentru revitalizarea învățământului profesional și tehnic din regiune este crearea de parteneriate între școală și întreprinderi în vederea elaborării și livrării unor module de curriculum care să răspundă nevoilor angajatorilor. Trebuie avute în vedere intervenții pentru orientarea educației pe specializare locală, realizarea de parteneriate între școli și mediul privat, facilitarea de stagii de practică pentru elevi și absolvenți, burse, specializări solicitate de angajatori combinate cu ucenicii.

Învățământul superior reprezintă un stimulent major al competitivității economice în economia bazată pe cunoaștere, un învățământ superior de calitate fiind esențial pentru atingerea obiectivelor economice și sociale. Până în 2020 se estimează că 35% din locurile de muncă vor necesita calificări de nivel înalt, combinate cu capacitatea de adaptare și inovare, în comparație cu 29% în prezent. Astfel, intrarea în învățământul superior și absolvirea acestuia de către tot mai mulți tineri este necesară.

Obiectivul Europa 2020 pentru educație superioară prevede că 40% din populația UE cu vârstă între 30-34 de ani trebuie să fie absolventă de educație terțiară, în timp ce pentru România ținta pentru acest indicator este de 26,7%. În Regiunea Vest, în anul 2012 doar 20,3% din persoanele cu vârstă între 30 – 34 ani erau absolvenți de studii superioare, fiind foarte departe de obiectivul fixat la nivel de UE, dar și de ținta aferentă României. De asemenea, cu un procent de doar 15,4% din populația cu vârsta între 25-64 ani cu educație terțiară (studii universitare), Regiunea Vest are una cele mai scăzute valori înregistrate de către regiunile Uniunii Europene.

În Regiunea Vest funcționează în prezent 14 universități, din care 7 sunt de stat și 7 private, cea mai mare parte dintre acestea fiind localizate în Timișoara (8 universități). Indicatorul studenți în educația terțiară (ISCED 5-6) ca procent din populația cu vârsta între 20-24 ani este strâns legat de atingerea obiectivului Europa 2020 (40% din persoanele cu vârsta între 30-34 de ani cu educație terțiară), accentuând vârsta la care sunt urmate în mod normal studiile universitare. Deoarece studenții sunt caracterizați de o mobilitate mai mare, indicatorul reflectă într-o mare măsură nu doar participarea populației regiunii, dar și atractivitatea regiunii pentru studenți. Cu o pondere a populației cu vârsta între 20-24 încadrată în educația superioară de 64,4%, Regiunea Vest este peste media pe România (51,8%) și peste media UE27 (63%). O creștere majoră a ratei de participare la educația terțiară a fost experimentată de Regiunea Vest în perioada 2000-2011 – cu 27,4 puncte procentuale (de la 37% la 64,4%). Pentru a atinge obiectivul Strategiei Europa 2020, Regiunea Vest trebuie să crească în continuare proporția tinerilor care urmează un program de studii superioare, iar în acest sens învățământul superior din regiune trebuie să devină mai atractiv și să crească calitatea acestuia. În primul rând, este necesară modernizarea infrastructurii educaționale și extinderea campusurilor universitare, pentru a oferi condiții de învățare și de locuire adecvate pentru studenți. De asemenea, în prezent, se apreciază că oferta de specializări existente în învățământul superior și oferta de locuri de muncă existente pe piață nu sunt corelate, furnizându-se în continuare absolvenți chiar și pentru acele domenii care cunosc o rată scăzută de ocupare și existând un deficit de absolvenți în sectoare unde există ofertă de locuri de muncă. Bineînțeles că alegerea unei specializări este o chestiune care ține de o opțiune personală, dar este în egală măsură și o chestiune de planificare la nivel de sistem, fiind necesară o mai bună corelare a ofertei educaționale din învățământul superior cu cererea de pe piața muncii. Angajatorii afirmă că doar cei mai buni studenți care provin din instituțiile de învățământ terțiar sunt apti pentru a fi angajați în sectoarele hi-tech și tehnologice. Acest fapt indică existența unor probleme privind atât conținutul dar și forma învățământului terțiar. Experiența la locul de muncă este esențială pentru ca studenții să își dezvolte competențele necesare pentru viața profesională, astfel că pot fi organizate stagii de pregătire în

companii încă din timpul facultății, existând în prezent câteva exemple de bună practică în acest sens, care pot fi replicate.

Populația școlară cu vârsta de 17 ani ca procent din populația totală cu vârsta corespunzătoare, arată proporția tinerilor care rămân în educație și nu merg direct pe piața muncii cu un nivel de educație relativ scăzut (cel obligatoriu). În Regiunea Vest acest procent este de 81,5% (ușor peste media națională de 77%), ceea ce înseamnă că 18,5% din tinerii de 17 ani au părăsit deja sistemul educațional.

Părăsirea timpurie a școlii este una dintre cele mai grave probleme cu care se confruntă învățământul în România. Dintre cauzele cel mai des întâlnite care determină elevii să renunțe la studii și să părăsească sistemul de educație amintim: situația economică precară, mediul familial dezorganizat, munca părinților în străinătate, etc. Un fenomen la fel de grav și cu cauze similare celor întâlnite în cazul abandonului școlar este neșcolarizarea. Numărul ridicat de tineri care părăsesc timpuriu școala reprezintă un fenomen care conduce la creșterea riscului de a deveni șomer sau inactiv și de a trăi în sărăcie, precum și la creșterea costurilor economice și sociale. În prezent, 13,6% din populația Regiunii Vest cu vârsta între 18 și 24 de ani a absolvit cel mult un nivel de educație secundară inferioară și nu urmează alte programe de educație sau formare. Indicatorul persoane care abandonează timpuriu școala (populația cu vârsta între 18-24 ani cu cel mult un nivel de educație secundară inferioară) are în vedere obiectivul Europa 2020 de a reduce abandonul școlar timpuriu la 10% la nivel de UE și la 11,3% în România. Cu o valoare de 13,6%, Regiunea Vest a înregistrat o scădere a acestui indicator, apropiindu-se de ținta stabilită pentru România. Sunt necesare în continuare măsuri pentru reintegrarea în educație a celor care au părăsit timpuriu școala (inclusiv programe de educație de tip “a doua șansă”), în paralel cu campanii de conștientizare și consiliere pentru copii, tineri și părinți, care să prevină părăsirea timpurie a școlii.

De asemenea, un factor care conduce la părăsirea timpurie a școlii îl reprezintă accesul fizic limitat la unitățile de învățământ. Astfel, pentru a facilita accesul elevilor din comunitățile rurale și izolate la educație, precum și în contextul procesului de închidere a acelor unități care nu aveau un număr suficient de elevi și preluarea activităților de către unitățile apropiate, sunt necesare măsuri de asigurare a transportului elevilor.

Grupurile vulnerabile nu sunt integrate foarte bine în sistemul educațional, având dificultăți atât să accedă, dar și să se mențină în acest sistem. Sunt necesare prin urmare programe integrate pentru creșterea accesului și participării în învățământul primar și secundar pentru persoanele aparținând grupurilor vulnerabile, inclusiv sprijin financiar pentru familiile acestora.

Nu mai puțin de 18% din tinerii din Regiunea Vest cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare profesională și riscă să fie excluși definitiv de pe piața forței de muncă și să devină dependenți de prestații sociale. Acest procent este alarmant, pentru o regiune care dorește să își accelereze dezvoltarea economică și coeziunea socială. Rezolvarea acestei probleme este esențială, fiind necesare soluții adecvate pentru acești tineri, care fie să îi reintroducă într-un program de învățământ sau de formare profesională sau să îi integreze pe piața forței de muncă.

În ultimele decenii, un caz aparte de participare în domeniul educației și accentuat de către politicile educaționale îl constituie învățarea pe tot parcursul vieții (ÎPV). Acest proces de învățare presupune creșterea investițiilor în oameni și cunoștințe, promovarea în direcția achiziționării de calificări de bază, inclusiv domeniul digital și extinderea șanselor pentru forme de învățare inovatoare și mult mai flexibile. Scopul este acela de a oferi oamenilor de toate vârstele accesul în mod egal și liber la oportunități de învățare de înaltă calitate, și la o varietate de schimburi de experiență pe tot cuprinsul Europei.

Populația țintă pentru statisticile din cadrul învățării pe tot parcursul vieții se referă la toate persoanele din gospodăriile private cu vârste cuprinse între 25-64 ani¹⁰. Unul dintre scopurile cadrului strategic al Uniunii Europene pentru cooperarea în domeniul educației și formării profesionale este implicarea în procesul de învățare pe tot parcursul vieții a cel puțin 15% dintre persoanele cu vârste cuprinse între 25-64 ani. În Regiunea Vest, valoarea acestui indicator în anul 2012 era alarmant de mică: doar 1,2% din totalul persoanelor din Regiunea Vest cu vârste cuprinse între 25-64 ani au participat la unele forme de educație sau de formare profesională, fiind necesare măsuri urgente de creștere a acestui indicator și de stimulare a participării adulților la formarea profesională continuă.

Educația adulților este doar una din dimensiunile învățării pe parcursul întregii vieți. Aceasta urmărește să ofere o șansă individului de a fi polivalent, un om înzestrat cu premisele socio-mobilității modern, un om cu disponibilități superioare, un om care să admită că toate schimbările sociale trebuie să înceapă, în primul rând, cu el¹¹. Modernizarea proceselor de producție, achizițiile și trecerea în exploatare de noi echipamente, mașini, instalații, software presupun adaptarea nivelului de cunoștințe ale forței de muncă. Participarea activă la procesul educațional al populației adulte – în și în afara sistemului național de educație – constituie un element esențial pentru construirea unei economii sustenabile și competitive¹². Însă din păcate se constată existența unor necorelări între specializările realizate în institutele de training și formare profesională și nevoile de anumite specializări de pe piața muncii. Astfel, anumite categorii de tehnicieni (cu anumite meserii/ specializări) sunt foarte greu de găsit pe piața forței de muncă. Nevoile pieței muncii sunt aproape necunoscute de către cei care furnizează cursuri de formare profesională. Tipurile de specializări și nivelul de specializare, de care companiile au nevoie evoluează de-a lungul timpului, fără să existe o evidență clară în acest sens. Datele disponibile sunt inexacte, fără capacitatea de a surprinde modificările survenite. Programele pentru învățarea de-a lungul întregii vieți sunt direcționate mai ales de tendința de conformare la un anumit cadru de reglementare și mai puțin de dorința reală de dezvoltare a capacităților salariaților. În acest sens este necesară modernizarea și extinderea centrelor de formare profesională continuă, precum și adaptarea programelor de formare oferite de acestea.

Dezideratul de a avea un acces crescut la educație în regiune și de a asigura un proces educațional modern și de calitate nu se poate realiza fără o infrastructură adecvată pentru toate ciclurile educaționale. Necesarul de reabilitare a infrastructurii educaționale, inclusiv al dotărilor edilitare (apă, curentă, canalizare), este ridicat, în special în mediul rural și în medii sociale vulnerabile.

În anul 2010, în Regiunea Vest au funcționat 682 unități de învățământ, predominând unitățile de învățământ secundar inferior (50%), învățământ secundar superior (25%) și învățământul preșcolar (21%). Dintre acestea, multe școli (amplaste în special în mediul rural sau în comunități dezavantajate) funcționează în clădiri foarte vechi, cu un grad ridicat de deteriorare și degradare fizică și lipsite de dotările edilitare (apă curentă, canalizare) minime. Asigurarea bazei materiale minime (clădiri reabilite/modernizate, dotarea cu echipamente, material didactic) pentru desfășurarea actului educațional și promovarea unor programe pro-active în acest domeniu sunt condiții esențiale pentru cointeresarea elevului și reducerea fenomenului de abandon/ părăsire timpurie a școlii. Astfel, copiilor care fac obiectul școlarizării obligatorii trebuie să li se creeze oportunități pentru a-și dezvolta interesele și talentele și pentru a depăși dificultățile de la școală.

¹⁰ Cu privire la statisticile din cadrul procesului de învățare pe tot parcursul vieții, putem afirma că educația formală corespunde educației și formării în sistem normal de școli, universități și colegii. Educația non-formală și formarea profesională includ toate tipurile de activități de învățare care nu sunt părți componente ale unui program de educație formală. Statisticile nu acoperă învățarea informală care corespunde învățării individuale (prin utilizarea de materiale tipărite, învățare și formare profesională prin intermediul calculatorului, educația on-line bazată pe internet, vizitarea bibliotecilor, etc.). (Anuarul Eurostat 2010, p. 269-270).

¹¹ *Tendințe sociale*, 2011, INS, p.55

¹² *Tendințe sociale*, 2011, INS, p.58

În condițiile scăderii populației școlare pe temen mediu, devin evidente consecințele de tipul unui grad de utilizare din ce în ce mai scăzut al infrastructurii actuale, asociat cu tendința de comasare a unităților școlare în interiorul unor unități școlare de dimensiuni mari, viabile ca existență în anii următori. Gradul de utilizare a sălilor/ a infrastructurii școlare va scădea preponderent în zone rurale, dar și în unități școlare din mediul urban aferent unor cartiere/zona cu populație școlară cu trend descrescător, însă această scădere se va realiza treptat și nu abrupt. Prin urmare, în anii următori vor apărea spații neutilizate din ce în ce mai numeroase, corelat cu aglomerări de populație școlară comasată în unități școlare care se confruntă cu nevoia de spații școlare necesare elevilor proveniți din comasări. Prin urmare, se va pune problema prognozării viabilității infrastructurii școlare, asociat cu situații de genul: infrastructura școlară care va rămâne neutilizată și infrastructura școlară supraîncărcată. Nu există în acest moment un inventar real al resurselor existente pentru sistemul de educație, fiind oportună crearea unui mecanism pentru o evaluare periodică a stadiului infrastructurii educaționale existente.

Modalitatea de finanțare a sistemului educațional – finanțarea per elev – are efecte negative asupra întregului sistem educațional: calitatea nu are legătură directă cu numărul de elevi, fiind mai importantă finanțarea în funcție de rezultate, ceea ce conduce la necesitatea implementării unui sistem de evaluare a performanțelor bazat pe criterii clare și transparente.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional - Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Programul Operațional Capital Uman - Fondul Social European

Operațiuni orientative / acțiuni

Hard

- Crearea/ reabilitarea/ extinderea/ modernizarea grădinițelor
- Reabilitarea/ modernizarea/ extinderea infrastructurii educaționale: învățământul obligatoriu, liceal și a campusurilor pre-universitare, inclusiv dotarea cu echipamente specifice
- Crearea/ reabilitarea/ modernizarea/ extinderea infrastructurii universitare și a campusurilor universitare, inclusiv dotarea cu echipamente specifice
- Crearea/ modernizarea/ reabilitarea/ extinderea centrelor de formare profesională continuă, inclusiv dotarea cu echipamente specifice
- Creșterea nivelului de dotare cu TIC în unitățile de învățământ și asigurarea conexiunii la internet
- Susținerea accesului la educație prin asigurarea facilităților de transport pentru elevi/studenți/profesori, precum și prin măsuri specifice pentru elevii, studenții și profesorii cu dizabilități (ex: rampe de acces în instituție, grupuri sanitare adaptate nevoilor specifice, mobilier adecvat, material didactic etc.).

Soft

a) sistemice

- Crearea unui mecanism pentru o evaluare periodică a stadiului infrastructurii educaționale existente
- Analiza ofertei educaționale în relație directă cu cerințele actuale și viitoare de pe piața muncii și evaluarea diferențelor existente la nivelul deprinderilor și al educației
- Crearea unui mecanism permanent care să se ocupe de adaptarea curriculei la nevoile existente pe piața muncii
- Reintegrarea în educație a celor care au părăsit timpuriu școala (inclusiv programe de educație de tip “a doua șansă”)
- Dezvoltarea de programe integrate pentru creșterea accesului și participării în învățământul primar și secundar pentru persoanele aparținând grupurilor vulnerabile (consiliere, mediere,

programe de tip “școală după școală”, educație remedială și învățare asistată, etc), inclusiv sprijin financiar pentru familiile acestora

- Măsuri de creștere a siguranței în școli (supravegere video, pază sporită, testarea psihologică a elevilor) și campanii de prevenire a violenței în școli
- Încurajarea activităților extracuriculare care utilizează metode de educație nonformală și informală, în sprijinul acumulării de competențe cheie
- Măsuri pentru facilitarea accesului la educația preșcolară și creșterea calității educației preșcolare (0-6 ani), îndeosebi a segmentului 0-3 ani
- Stabilirea unor criterii clare și transparente de evaluare a performanței și formularea unor măsuri care să facă posibilă aplicarea lor în regiune și/sau utilizarea unor standarde europene
- Dezvoltarea și adaptarea ofertelor de formare profesională continuă în conformitate cu cerințele de pe piața forței de muncă
- Extinderea cursurilor privind învățarea pe parcursul întregii vieții din cadrul universităților
- Atragerea absolvenților cu rezultate bune în sistemul educațional prin stimularea mobilității (cu posibilitatea de încadrare în sistemul privat) și posibilitatea dezvoltării unei cariere în cadrul sistemului educațional
- Finanțarea educației în funcție de rezultate
- Punerea accentului pe materiile creative (muzică, arte plastice), sport (inclusiv înot) și competențe lingvistice
- Implementarea unui standard de calitate educațională regională --- POLUL DE EDUCAȚIE VEST

b) TIC în educație

- Utilizarea noilor tehnici și tehnologiilor moderne de predare și dezvoltarea de către profesori a abilităților specifice necesare pentru a putea să le pună în aplicare
- Introducerea și extinderea utilizării TIC în activitățile de predare și învățare, management și planificare în învățământul preuniversitar
- Promovarea unor metode moderne de învățare (de exemplu e - learning)
- Dezvoltarea și implementarea soluțiilor/ instrumentelor software pentru îmbunătățirea proceselor și activităților educaționale

c) cadre didactice

- Asigurarea accesului cadrelor didactice la programe de formare profesională continuă, inclusiv stagii de specializare realizate în cadrul firmelor și evaluarea periodică a competențelor acestora.
- Formarea profesională și creșterea competențelor manageriale ale personalului de conducere a unităților de învățământ
- Oferirea de stimulente/ facilități pentru cadrele didactice, în vederea localizării în comunități izolate/ slab dezvoltate

d) parteneriate

- Crearea unor programe pentru o pregătire suplimentară în vederea inserției studenților pe piața forței de muncă, prin plasarea studenților în companii (stagii de practică, stagii de ucenicie, etc).
- Crearea și promovarea de parteneriate viabile și funcționale între școli și mediul de afaceri, în vederea facilitării stagiilor de practică a elevilor în firme, adaptării curriculei, sprijin didactic, etc
- Elaborarea și livrarea în parteneriat cu întreprinderile din regiune a unor module de curriculum pentru învățământul profesional și tehnic, care să răspundă nevoilor angajatorilor
- Crearea unor parteneriate între școli, părinți și comunități, care să ducă la diminuarea riscului abandonului școlar

e) orientare și consiliere

- Informarea, orientarea și consilierea elevilor în etapele de trecere de la un nivel educațional la altul, în funcție de aptitudinile și abilitățile acestora, capacitatea de învățare și piața forței de muncă
- Organizarea de campanii de conștientizare, precum și furnizarea serviciilor integrate de orientare și consiliere pentru copiii și părinții copiilor expuși riscului de părăsire timpurie a școlii

Prioritatea de investiție 4.2. Creșterea ocupării forței de muncă din regiune

Obiectiv specific: Crearea unei piețe a forței de muncă regionale moderne, flexibile și inclusive, precum și pregătirea resurselor umane pentru modificări structurale

Justificare

Prin Strategia Europa 2020, Uniunea Europeană a aprobat un obiectiv de ocupare a forței de muncă pentru populația cu vârste între 20 – 64 ani de 75%, ținta pentru România fiind de 70%.

Ținta nu va fi ușor de atins, în condițiile în care criza a redus ocuparea forței de muncă la 69% și a crescut șomajul până la 10% la nivelul UE, în timp ce în România valorile acestor indicatori sunt de 62,8% - rata ocupării și 7,4% - rata șomajului. În Regiunea Vest rata ocupării pentru intervalul de vârstă 20 – 64 de ani este de 62,9%, iar rata șomajului BIM de 5,7%. Astfel, deși rata șomajului este sub media UE 27, rata ocupării este mult sub nivelul UE27, semnal că pe piața forței de muncă există o zonă gri, care include acele persoane care nu se regăsesc nici în rândul șomerilor, nici în rândul persoanelor ocupate. În acest sens, sunt necesare intervenții atât pentru a transforma munca nedeclarată în ocupare formală, cât și pentru a rezolva problema șomajului neînregistrat.

Șomajul în rândul tinerilor reprezintă una din principalele probleme cu care se confruntă Uniunea Europeană în general. Acest fenomen se manifestă și în Regiunea Vest, rata șomajului în rândul tinerilor cu vârste între 15 - 24 ani fiind de 20,3%, sub media națională (23,7%) și UE 27 (21,4%), dar cunoscând o tendință ușoară de creștere în ultimii ani.

Măsurile de reducere a ratei ridicate a șomajului în rândul tinerilor și de creștere a ratei de încadrare în muncă a tinerilor trebuie să fie eficiente pe termen scurt și durabile pe termen lung.

După absolvirea învățământului secundar, tinerii ar trebui fie să obțină un loc de muncă, fie să urmeze un program educațional - în caz contrar aceștia trebuie să primească sprijin adecvat prin intermediul măsurilor active de ocupare, inclusiv stagii de ucenicie. Absolvenții din învățământul superior au nevoie, de asemenea, de sprijin pentru a-și găsi cât mai curând primul lor loc de muncă stabil.

Nu mai puțin de 18% din tinerii din Regiunea Vest cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare profesională și riscă să fie excluși definitiv de pe piața forței de muncă și să devină dependenți de prestații sociale.

În vederea asigurării unei tranziții line de la educație la viața activă sunt necesare programe de orientare și consiliere în carieră, iar pentru cei care au parasit școala fără o calificare este necesar să fie avute în vedere implementarea de programe de tip *a doua șansă*. Învățarea la locul de muncă în cadrul unui program de formare de tip ucenicie reprezintă un instrument puternic de integrare treptată a tinerilor pe piața forței de muncă. Când au de ales între un angajat cu experiență și un debutant, angajatorii preferă adesea lucrătorul cu experiență, astfel că trebuie implementate măsuri pentru a oferi stimulente pentru angajarea tinerilor absolvenți fără experiență. Există în prezent câteva exemple de succes de parteneriate între școli și companii, în cazul cărora programele derulate în cadrul companiilor au avut rezultate spectaculoase, atât în

cea ce privește nivelul motivațional al tinerilor, cât și în ceea ce privește dezvoltarea unor deprinderi specifice. Totuși, astfel de exemple sunt rare și este necesar să fie replicate.

Activitățile independente oferă tinerilor o oportunitate importantă de a-și utiliza competențele și de a-și crea propriul loc de muncă. Interesul și potențialul tinerilor de a deveni antreprenori trebuie susținute prin încurajarea mentalităților și atitudinilor antreprenoriale în sistemul educațional și de formare. Acest lucru ar trebui sprijinit atât de către sectorul public, cât și de cel privat. În acest scop, tinerii au nevoie de mai multe oportunități de a acumula experiență antreprenorială, de sprijin și consiliere privind planurile de afaceri, de acces la capital de pornire și consiliere în perioada de început.

Agenda pentru noi competențe și locuri de muncă stabilește modalitățile de includere a cât mai multor persoane în câmpul muncii, cu orientare către o piață a muncii mai puțin segmentată și mai funcțională, o forță de muncă mai competentă, o calitate mai bună a locurilor de muncă și a condițiilor de lucru și promovarea atât a creării de locuri de muncă, cât și a cererii de forță de muncă.

Șomajul reprezintă principala cauză de sărăcie pentru populația de vârstă activă. Riscul sărăciei pentru șomeri este de peste cinci ori mai mare decât pentru cei care au un loc de muncă. Sărăcia și excluderea de pe piața muncii merg mână în mână, iar aceasta se vede în mod special la femei și la tineri. Pentru cei apti de muncă, obținerea unui loc de muncă reprezintă calea cea mai sigură de ieșire din sărăcie. În plus, în contextul evoluțiilor demografice negative, trebuie acordată o atenție deosebită grupurilor vulnerabile, care reprezintă o importantă resursă de forță de muncă și o sursă de creștere economică. Ar trebui promovată participarea pe piața forței de muncă a romilor, femeilor și persoanelor cu dizabilități, precum și a șomerilor de lungă durată, a persoanelor inactive și a celor angajate în activități agricole cu productivitate scăzută.

În acest sens sunt necesare intervenții în pentru evaluarea potențialului profesional, orientarea și consilierea șomerilor și a persoanelor inactive aflate în căutarea unui loc de muncă, calificarea/ recalificarea acestora, măsuri de tipul *a doua șansă*, organizarea de burse de locuri de muncă și job-shoppi.

Competența forței de muncă reprezintă o valoare esențială pentru dezvoltarea unei economii competitive și pentru o bună funcționare a pieței forței de muncă. Prea multe persoane nu dețin competențele necesare pentru a reuși pe piața forței de muncă; adulții cu nivel scăzut de frecvență a sistemului educațional sunt de șapte ori mai puțin probabil să fie implicați în educație și formare continuă decât cei cu nivel ridicat de frecvență și, ca urmare, se adaptează cu tot mai mare dificultate la necesitățile nou apărute și în continuă evoluție de competențe. Pentru a crește nivelul de competențe al angajaților, angajatorii pot să furnizeze programe de formare la locul de muncă și să sprijine participarea angajaților la cursuri de formare profesională continuă.

Pentru o mai bună corelare a cererii cu oferta de forță de muncă, este necesară și o anticipare a domeniilor în care este cel mai probabil să se înregistreze deficit forță de muncă și de competențe în viitor.

În Regiunea Vest, neconcordanța între cererea și oferta de competențe are și o componentă geografică, oamenii fiind reticenti în a accepta un loc de muncă în altă localitate decât cea de domiciliu, fiind necesare intervenții pentru a încuraja mobilitatea geografică a forței de muncă. Numeroși factori influențează mobilitatea intraregională: distanțele și calitatea infrastructurii de transport, existența mijloacelor de transport, găsirea unei locuințe, accesul la un loc de muncă pentru partener/parteneră, etc.

Regiunea Vest are dificultăți în păstrarea angajaților cu un nivel ridicat al competențelor profesionale. Cu toate că în regiune există numeroase companii străine care au capacitatea să ofere cadrul optim pentru ca persoanele înalt calificate să își desfășoare activitatea în condiții bune, în cazul în care acestea nu vor beneficia și de alte oportunități, este foarte probabil că vor opta să emigreze în alte zone din Europa (în filiale ale companiilor în care activează sau la alte companii). Cele evocate mai sus indică necesitatea de a realiza o relație

echilibrată între dezvoltarea resurselor umane necesare activității economice și îmbunătățirea factorilor privind calitatea vieții, ținând cont de faptul că tot mai multe regiuni europene mai dezvoltate din punct de vedere economic duc lipsă de forță de muncă calificată.

Sistemul de mediere de pe piața muncii este ineficient oferind un nivel minimal de servicii. Sistemul nu are capacitatea de a furniza analize pertinente, prognoze și de a formula și realiza activități de formare.

Există un element instituțional esențial pentru toate aceste provocări. Îmbunătățirea metodelor de predare și a conținutului cursurilor și programelor este, în parte, în legătură directă cu funcționarea de ansamblu a acelor instituții care furnizează astfel de programe. Reforma trebuie să însoțească finanțarea adecvată, care are menirea de a sprijini îmbunătățirea curriculei. Acest lucru este valabil și pentru agențiile de ocupare a forței de muncă. În ciuda asistenței de care au beneficiat în trecut, agențiile de ocupare a forței de muncă, în calitate de intermediari pe piața forței de muncă manifestă o atitudine pasivă, fără a avea capacitatea de a realiza o diagnosticare a nevoilor și oportunităților existente pe piața muncii, în special în ceea ce privește deprinderile/ abilitățile de la nivel micro/ nivel local, sau de a formula și furniza programe ample de care este nevoie. Astfel și în acest domeniu este nevoie să se intervină și să se realizeze o reformă radicală în ceea ce privește serviciile și activitatea Serviciului Public de Ocupare.

Nevoile pieței muncii sunt aproape necunoscute de către cei care furnizează cursuri de formare profesională. Tipurile de specializări și nivelul de specializare de care companiile au nevoie evoluează de-a lungul timpului, fără să existe o evidență clară în acest sens. Datele disponibile sunt inexacte, fără capacitatea de a surprinde modificările survenite. Programele pentru învățarea de-a lungul întregii vieți sunt direcționate mai ales de tendința de conformare la un anumit cadru de reglementare și mai puțin de dorința reală de dezvoltare a capacităților salariaților. Cele menționate mai sus relevă nevoia urgentă de a interveni prin măsuri de monitorizare riguroasă a cererii și ofertei de pe piața forței de muncă (observator regional, studii, portal web, soluții software, etc) și de corelare a acestora (adaptarea ofertelor de formare, a calificărilor și curriculei, etc), precum și măsuri pentru a crește nivelul de competențe al resurselor umane din regiune (crearea unui centru de excelență pentru specializările de top).

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional - Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Programul Operațional Capital Uman - Fondul Social European

Operațiuni orientative / acțiuni

Hard

- Crearea observatorului regional al forței de muncă
- Crearea unui centru de excelență pentru specializările de top din regiune

Soft

a) măsuri active

- Modernizarea și diversificarea serviciilor oferite de Serviciului Public de Ocupare

b) ocupare

- Adoptarea unor măsuri de tipul celei „de-a doua șansă” pentru cei care au părăsit școala fără să obțină o calificare
- Sprijin pentru deschiderea unei întreprinderi de către tineri și persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă/ șomeri/ persoane inactive (acordarea de servicii juridice, de marketing, financiare, metode și tehnici eficiente de management și alte servicii de consultanță, inclusiv stimulente financiare)
- Dezvoltarea unor tehnici și instrumente pentru îmbunătățirea capacității serviciului public de ocupare și a entităților private care acționează în domeniu formării profesionale și/sau plasării

forței de muncă, de a evalua potențialul profesional al șomerilor/ persoanelor inactive aflate în căutarea unui loc de muncă/ persoanelor din grupurile vulnerabile

- Organizarea burselor de locuri de muncă și a job cluburilor pentru șomeri/ persoane inactive aflate în căutarea unui loc de muncă/ persoane din grupurile vulnerabile
- Furnizarea de programe de calificare/ recalificare pentru creșterea și diversificarea competențelor profesionale ale persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și corelarea programelor de calificare / recalificare adresate persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, cu cererea de pe piața muncii
- Crearea unui mecanism organizat pe baza unui program tematic-teritorial pentru finanțarea oportunităților de învățare și formare profesională care au la bază cerințele pieței
- Sprijinirea furnizorilor de formare profesională pentru dezvoltarea și diversificarea ofertelor de formare profesională în conformitate cu cererea de locuri de muncă
- Încurajarea angajatorilor pentru a sprijini participarea la formare profesională continuă a angajaților
- Încurajarea mobilității geografice a forței de muncă prin stimularea și promovarea acceptării unui loc de muncă în altă localitate decât cea de domiciliu prin: sprijin financiar, facilități pentru obținerea unei locuințe, facilități de transport, alte tipuri de măsuri de sprijin.
- Sprijinirea implementării metodelor de organizare flexibilă a muncii
- Încurajarea responsabilității sociale a întreprinderilor, inclusiv angajarea de persoane aparținând grupurilor vulnerabile
- Extinderea și flexibilizarea sistemului de stimulare a angajatorilor în vederea încadrării în muncă a tinerilor
- Crearea unor programe de pregătire suplimentară pentru inserția tinerilor pe piața forței de muncă, prin plasarea tinerilor (elevi, studenți, absolvenți) în firme (stagii de practică, programe de ucenicie, etc).
- Îmbunătățirea condițiilor de muncă
- Dezvoltarea de soluții pentru rezolvarea problemei șomajului neînregistrat

c) mecanisme de monitorizare

- Crearea unei platforme web regionale cu informații despre piața forței de muncă regionale și realizarea unui forum pentru găzduirea unui dialog eficient între sistemul educațional, mediul de afaceri și agențiile de ocupare/angajare
- Dezvoltarea de soluții electronice integrate (baze de date interactive), pentru monitorizarea situației cererii și ofertei de pe piața forței de muncă, a inserției tinerilor absolvenți pe piața forței de muncă, etc
- Dezvoltarea unor servicii specializate la nivel regional pentru studiul pieței muncii: realizarea unei analize cu privire la cele mai căutate 25 de locuri de muncă din Regiunea Vest și crearea unei « panorame » a competențelor necesare găsirii unui loc de muncă în regiune.

d) grupuri vulnerabile

- Extinderea unor programe de formare profesională adaptate pentru persoanele din mediul rural și pentru persoanele din grupurile vulnerabile

e) orientare

- Furnizarea de programe de formare profesională la locul de muncă pentru dezvoltarea competențelor angajaților, creșterii performanțelor și productivității acestora și combaterii riscului de șomaj, în special pentru lucrătorii mai în vârstă care sunt vulnerabili în mod special la restructurarea economică
- Sprijinirea accesului oamenilor la învățarea de-a lungul vieții, pentru a se reorienta către sectoare cu înaltă valoare adăugată

- Campanii de conștientizare și sprijin pentru transformarea muncii nedeclarate în ocupare formală
- Programe personalizate de mediere, consiliere și orientare pentru șomeri/ persoane inactivе aflate în căutarea unui loc de muncă/ persoane din grupurile vulnerabile, facilitarea accesului acestora la informații relevante privind piața forței de muncă
- Programe de orientare și consiliere pentru tineri, în vederea asigurării unei tranziții line de la educație la viața activă

f) parteneriate

- Sprijinirea parteneriatelor la diferite niveluri care reunesc întreprinderi, organizații sindicale, patronate, furnizori de formare profesională continuă, ONG-uri și alți actori relevanți pe piața muncii, pentru corelarea cererii și ofertei de pe piața forței de muncă regională

Prioritatea de investiție 4.3. Promovarea incluziunii sociale și combaterea riscului de sărăcie

Obiectiv specific: Creșterea calității vieții grupurilor vulnerabile și persoanelor din comunitățile defavorizate și asigurarea accesului la servicii sociale de calitate, adaptate nevoilor beneficiarilor.

Justificare

În condițiile în care, în anul 2008, 80 de milioane de europeni se aflau sub pragul sărăciei, reprezentând 16,4% din populația totală a UE, în Strategia Europa 2020 a fost inclus obiectivul care prevede: „promovarea incluziunii sociale, în special prin reducerea sărăciei, urmărindu-se eliminarea riscului de sărăcie și excludere pentru cel puțin 20 de milioane de persoane”. Astfel, indicatorul de bază privind incluziunea socială, stabilit prin Strategia Europa 2020, este numărul de persoane aflate în risc de sărăcie sau excludere socială.

Anumite grupuri ale populației s-au dovedit a fi expuse în mod special riscului sărăciei, amintind aici următoarele categorii sociale: copii, bătrâni, tineri, șomeri, părinți singuri, gospodării cu persoane dependente, persoane cu context migrațional, comunitatea rroma, grupuri etnice, persoane cu dizabilități. De asemenea, diferența între femei și bărbați este clar vizibilă, iar riscul pentru femei este în general mai ridicat decât pentru bărbați.

În același timp, trebuie avută în vedere și dimensiunea teritorială, care prezintă o importanță specială, deoarece de regulă „persoanele cele mai sărace” se concentrează în anumite areale/ zone.

În Regiunea Vest, în anul 2011 ponderea populației cu risc de sărăcie sau excludere socială a fost de 33,1%, adică peste 600.000 de persoane din regiune sunt expuse riscului de sărăcie și excludere socială. Deși sub media națională de 40,3%, rata populației cu risc de sărăcie sau excludere socială din regiune este încă cu 10 pp peste media europeană de 23,4%.

Sărăcia, în multiplele sale dimensiuni, include o lipsă de venituri și de resurse materiale suficiente pentru o viață în demnitate; acces inadecvat la servicii de bază, precum asistența medicală, locuința și educația; excludere de pe piața muncii și muncă de slabă calitate. Aceste elemente reprezintă cauzele fundamentale ale sărăciei și explică modul în care persoanele și familiile ajung să fie excluse social.¹³

Găsirea de soluții la aceste probleme necesită o abordare integrată, care traversează mai multe sectoare - serviciile sociale, sănătate, educație, formare profesională și acces la un loc de muncă, cultură – impunându-se astfel integrarea problemei combaterii sărăciei în toate domeniile menționate mai sus.

Este nevoie astfel de o mai mare eficiență, prin consolidarea serviciilor sociale și printr-o

¹³ Platforma europeană de combatere a sărăciei și a excluderii sociale: un cadru european pentru coeziunea socială și teritorială

mai bună prestare a acestora, alături de mobilizarea unui set mai larg de actori și instrumente. Este esențial, de asemenea, ca intervențiile să abordeze două provocări esențiale: prevenirea, care este cea mai eficientă și viabilă cale de combatere a sărăciei și a excluziunii sociale și intervenția timpurie, pentru a se evita situația în care persoanele care ajung la sărăcie rămân prinse în situații socio-economice tot mai dificile și problematice.

Lipsa locuinței reprezintă una dintre formele extreme de sărăcie și precaritate, care s-a extins în ultimii ani. Accesul la o locuință reprezintă o necesitate și un drept fundamental, fiind justificată măsura de creare de locuințe sociale pentru persoanele sărace din comunitățile dezavantajate.

Sunt necesare însă intervenții de incluziune activă, care să combine ajutorul financiar și cel pentru asigurarea unei locuințe sociale cu facilitarea accesului la educație și formare profesională, la serviciile medicale și sociale, precum și pe piața forței de muncă, pentru a preveni excluziunea pe termen lung și pentru a spori eficiența cheltuielilor sociale. Aceste măsuri trebuie să meargă mână în mână cu măsurile de întreruperea transmiterii sărăciei de la o generație la alta. În acest sens, acțiunile ar trebui să înceapă cu familiile și cu copiii. Trebuie consolidate intervențiile pe parcursul copilăriei timpurii în domenii precum asistența medicală și educația. Astfel, accesul la educație, inclusiv la educația preșcolară este, probabil, cel mai important factor în ruperea cercului vicios de transmitere a sărăciei între generații. De asemenea, sunt esențiale măsurile pentru facilitarea participării părinților pe piața forței de muncă.

Criza recentă a adus în fața sistemelor de protecție socială provocarea fără precedent a abordării unor nivele de excluziune tot mai ridicate cu resurse publice reduse.

Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, a elaborat noua lege a asistenței sociale, care consolidează abordarea descentralizată în furnizarea serviciilor sociale; în plus, aceasta accentuează caracterul comunitar în furnizarea anumitor tipuri de asistență și reglementează, mai temeinic, instrumentele și mecanismele de lucru pe care furnizorii de servicii sociale trebuie să le utilizeze. Din păcate, acest cadru instituțional este, în anumite domenii, insuficient reglementat prin legislația secundară; fiind de asemenea caracterizat de o mare densitate și specializare la nivel central, ceea ce duce la o capacitate administrativă locală uneori limitată în a găsi soluții la problemele sociale comunitare.

Acțiunea tuturor acestor factori împietează asupra capacității sistemului, în componenta sa de la nivel local, de a furniza servicii sociale, ceea ce se traduce printr-un acces încă limitat la servicii sociale de calitate, adecvate nevoilor diferite ale variatelor categorii de beneficiari. Aceasta, în condițiile în care, nivelul local este principalul actor în rezolvarea problemelor grupurilor sociale într-o manieră integrată la nivel comunitar.¹⁴

De asemenea, este necesară schimbarea paradigmei de funcționare a sistemului de asistență socială, prin transformarea asistenței sociale dintr-o intervenție pasivă într-o intervenție pro-activă, axată pe prevenție, consiliere, mediere, implicarea familiei, a comunității locale și a autorităților locale, într-o acțiune conjugată în identificarea și gestionarea nevoilor de asistență socială.

Atingerea obiectivului referitor la creșterea accesului la serviciile sociale depinde în mare măsură de existența și calitatea infrastructurii, precum și a dotărilor aferente. În prezent multe dintre centrele sociale din regiune funcționează în spații deteriorate (clădiri foarte vechi) și aflate într-un stadiu ridicat de degradare, fiind improprie pentru oferirea unor servicii sociale adecvate și implicând costuri ridicate pentru mentenanță.

Pentru creșterea calității serviciilor sociale trebuie să se aibă în vedere existența unor spații adecvate pentru acestea, care să ofere un confort ridicat beneficiarilor.

Totodată, necesitatea investițiilor în infrastructură și dotări apare și ca urmare a stabilirii unor standarde minime de calitate pentru serviciile sociale care trebuie să fie îndeplinite de centrele sociale cu cazare sau fără cazare.

¹⁴ Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2014 - 2020

Având în vedere principiul dezinstituționalizării promovat de politicile europene și naționale în domeniul social, pentru copiii aflați în dificultate se vor avea în vedere măsuri ca încurajarea adopției, dezvoltarea alternativelor de tip familial - cum sunt asistenții maternali profesioniști, crearea de centre de tip familial și locuințe protejate. În ceea ce privește activitatea asistenților maternali profesioniști, pentru a elimina cazurile de abuzuri, se impune o selectare mai riguroasă a acestora precum și îmbunătățirea procesului de formare și monitorizare a activității acestora.

O altă problemă a sistemului de servicii sociale o reprezintă insuficienta dezvoltare a unui sistem de protecție socială pentru tinerii cu vârsta peste 18 ani care părăsesc sistemul de ocrotire a minorului, aceștia fiind lăsați să se descurce singuri și existând adesea cazuri în care ajung în situații de marginalizare și excludere socială. Consilierea, orientarea în carieră și cursurile de formare profesională în vederea facilitării găsirii unui loc de muncă reprezintă măsuri necesare, alături de asigurarea unor locuințe protejate pentru aceștia. Măsurile de mai sus sunt de asemenea adecvate și pentru tinerii de peste 18 ani cu handicap minor.

Abordarea formelor specifice de discriminare și excluziune cu care se confruntă persoanele cu dizabilități necesită o gamă întregă de intervenții diferite. Valoarea resurselor care pot asigura o viață decentă pentru persoanele fără dizabilități ar putea fi absolut insuficientă pentru persoanele cu dizabilități, din cauza obstacolelor suplimentare pe care acestea le întâlnesc în desfășurarea activităților zilnice. Continuarea procesului de dezinstituționalizare prin restructurarea instituțiilor clasice rezidențiale de capacitate mare pentru persoanele cu dizabilități și înființarea de locuințe protejate sau a altor servicii de tip rezidențial care să corespundă standardelor de calitate, accesibilizarea mediului fizic, accesul la un loc de muncă reprezintă câteva intervenții în acest sens.

Locuințele protejate reprezintă o soluție optimă în procesul de dezinstituționalizare pentru persoanele cu dizabilități sau pentru alte grupuri vulnerabile (victimele violenței domestice, mame singure, etc). Experiențele cu locuințele protejate sunt pozitive, dar trebuie replicate.

Centrele sociale cu destinație multifuncțională pentru categoriile vulnerabile pot acoperi o gamă variată de servicii, cu scopul de a ajuta persoanele în dificultate, începând cu acceptarea lor în centru, până la rezolvarea problemelor specifice cu care acestea se confruntă, temporar sau permanent (materiale, financiare, culturale, juridice și administrative, relaționale, ocupaționale, medicale). Îmbunătățirea și diversificarea serviciilor sociale oferite de centrele sociale cu destinație multifuncțională poate contribui la degrevarea membrilor activi ai familiilor de grija persoanelor dependente pe perioada orelor de lucru și la creșterea calității muncii și vieții atât a celor activi, cât și a celor dependenți.

Există disparități în repartizarea serviciilor sociale, existând mari diferențe între mediul urban și rural cu privire la gradul de dezvoltare al rețelei publice și private de servicii sociale. Sunt necesare măsuri pentru dezvoltarea și extinderea serviciilor sociale furnizate în mediul rural și în zonele izolate/ dezavantajate.

Accesul deficitar la serviciile sociale are la bază cauze multiple, doar o parte dintre acestea fiind legate direct de calitatea slabă și de accesul deficitar la o infrastructură adecvată. O influență mai puternică este exercitată de modul de organizare și de nivelul general de performanță al serviciilor sociale, influențat printre altele de nivelul scăzut al salariilor angajaților din sectorul public, care conduce la demotivarea și neimplicarea acestora. În plus, subdimensionarea personalului, din cauza blocării posturilor din sectorul public, ca și slaba finanțare la nivel local sunt factori care pun o presiune asupra serviciilor publice de asistență socială de la nivel local. Formarea profesională a personalului, măsuri de motivare a acestuia, precum și implementarea unor soluții informatice interactive de gestionare a datelor reprezintă soluții pentru o mai bună performanță a serviciilor sociale.

În întreaga Europă s-au dezvoltat inițiative de economie socială, care au adus soluții inovatoare la necesitățile sociale emergente și la problemele pe care nici statul și nici piețele nu le pot rezolva. Deși în Europa sectorul întreprinderilor sociale reprezintă 10% din totalul

întreprinderilor și angajează peste 11 milioane de persoane, în România și în Regiunea Vest acest sector nu este încă suficient dezvoltat și reglementat. Dezvoltarea întreprinderilor sociale reprezintă o soluție pentru creșterea gradului de ocupare în rândul persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile. Mai general, modelul european al unei economii pluraliste și incluzive trebuie consolidat prin încurajarea implicării întreprinderilor în construirea unor societăți mai incluzive, inclusiv prin promovarea responsabilității sociale a întreprinderilor. Aceasta se poate realiza, printre altele, prin încurajarea întreprinderilor de a angaja persoane din grupuri dezavantajate și de a gestiona mai bine diversitatea.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional - Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Programul Operațional Capital Uman - Fondul Social European

Operațiuni orientative / acțiuni

Hard

- Crearea/ reabilitatea/ modernizarea/ extinderea și dotarea serviciilor sociale cu cazare pentru toate categoriile de beneficiari de servicii sociale: copii abandonati, copiii străzii, copii cu dizabilități, persoane vârstnice, persoane cu dizabilități, victime ale violenței domestice, persoane dependente de droguri, persoane fără adăpost, victime ale traficului de persoane, persoane aflate în detenție, etc
- Crearea și dezvoltarea de centre de tip familial pentru copii (pentru maxim 10 copii) și dotarea acestora
- Crearea și dezvoltarea de locuințe protejate pentru persoanele vulnerabile (persoane cu dizabilități, tinerii de 18 ani care părăsesc sistemul de ocrotire a minorului, etc)
- Crearea/ reabilitatea/ modernizarea și dotarea centrelor de zi multifuncționale pentru toate categoriile vulnerabile: copii abandonati, copiii străzii, copii cu dizabilități, persoane vârstnice, persoane cu dizabilități, victime ale violenței domestice, persoane dependente de droguri, etc
- Dezvoltarea altor tipuri de servicii sociale fără cazare: centre și sau unități de îngrijire la domiciliu, cantine sociale, servicii mobile, grădinițe sociale, creșe etc.
- Sprijinirea dezinstituționalizării prin construcția/modernizarea infrastructurii pentru sprijinirea tranziției de la asistență instituțională la cea de proximitate
- Crearea/ dezvoltarea de locuințe sociale pentru persoanele aflate în risc de sărăcie și excluziune socială
- Crearea/ reabilitatea/ modernizarea și dotarea unităților de asistență medico-socială
- Accesibilizarea mediului fizic pentru persoanele cu dizabilități (crearea de rampe de acces în spațiile publice, clădiri de locuințe, spații de agrement și firme private prestatoare de servicii; achiziționarea de mijloace de transport în comun accesibile; organizarea și semnalizarea spațiilor de parcare; montarea sistemelor de semnalizare sonore și vizuale; folosirea limbajului mimico-gestual în instituțiile publice; accesibilizarea toaletelor; accesibilizarea telefoanelor publice, etc)

Soft

- Diversificarea și creșterea calității serviciilor oferite în cadrul centrelor sociale (cu sau fără cazare), inclusiv în mediul rural și în zonele izolate/ dezavantajate prin eficientizarea utilizării resurselor financiare, umane și materiale
- Dezvoltarea unor programe sociale de integrare-incluziune personalizate
- Sprijinirea creării și dezvoltării de întreprinderi sociale și ateliere protejate
- Îmbunătățirea sistemului de selecție și pregătire a asistenților maternali, precum și îmbunătățirea și dezvoltarea sistemului de monitorizare a activității acestora

- Încurajarea adopției ca măsură specială de protecție a copilului aflat în dificultate, prin simplificarea procedurilor precum și prin campanii periodice de informare cu privire la procesul adopției, etapele și metodologia acesteia
- Derularea de programe de consiliere și educație/ formare profesională în vederea facilitării găsirii unui loc de muncă și integrării sociale a tinerilor care urmează să părăsescă sau au părăsit sistemul de ocrotire a minorului, a persoanelor cu dizabilități, a persoanelor provenind din comunități defavorizate și a altor categorii defavorizate
- Derularea de programe de consiliere/ mediere pentru familii și tineri, în vederea prevenirii existenței unor situații de abuz/ neglijență în familie/ abandon familial
- Derularea de campanii de informare și conștientizare a publicului cu privire la aspecte ce țin de incluziunea socială și non-discriminarea categoriilor vulnerabile.
- Realizarea și implementarea unui sistem de tip “e-social” la nivel regional - baze de date interactive care să permită monitorizarea situației beneficiarilor (dosarul electronic al beneficiarului), cererea de servicii sociale, precum și serviciile sociale existente
- Dezvoltarea și încurajarea parteneriatelor între furnizorii publici și furnizorii privați de servicii sociale/ ONG –uri din domeniul social
- Sprijinirea dezvoltării activității ONG-urilor din domeniul social, inclusiv prin asigurarea unor spații și dotări pentru desfășurarea activităților.
- Revizuirea și actualizarea standardelor de calitate din sistemul serviciilor sociale
- Creșterea accesului la învățarea pe tot parcursul vieții pentru personalul implicat în furnizarea serviciilor sociale
- Intervenții integrate pentru creșterea accesului la servicii de educație, formare profesională, sănătate, servicii de igienă, cursuri de educație parentală, planificare familială, mese calde, dezvoltarea abilităților (cel puțin pentru adolescenți), campanii de combatere a discriminării, precum și alte activități sociale sau culturale pentru persoanele din comunitățile defavorizate.
- Încurajarea responsabilității sociale a întreprinderilor, în vederea angajării persoanelor din grupurile dezavantajate (tineri șomeri, șomeri pe termen lung, persoane cu dizabilități, persoane de etnie romă, tineri proveniți din centre de plasament, etc)
- Crearea unor structuri regionale (Comitet Regional) pentru politici de îngrijire a sănătății și politici sociale

Prioritatea de investiții 4.4. Îmbunătățirea calității serviciilor medicale din Regiunea Vest și a accesului populației la acestea

Obiectiv specific: Crearea la nivelul Regiunii Vest a unui sistem medical eficient, care funcționează în favoarea pacienților, contribuind la îmbunătățirea stării de sănătate a populației.

Justificare

Sănătatea reprezintă o problemă reală în Regiunea Vest, fiind considerată ca ”pata neagră” a regiunii. În conformitate cu Indicatorul de Competitivitate Regională, sănătatea este domeniul în care Regiunea Vest este mai puțin competitivă și este rămasă în urmă față de alte regiuni din România (în baza indicatorilor regionali). Cu un scor de 23 puncte Regiunea Vest se află pe ultima poziție în România (media pe țară fiind de 29) și locul 258 în UE 27.

Scorul scăzut al Regiunii Vest trebuie să fie considerat un semn de avertizare, din perspectiva înțelegerii capitalului uman în termeni de stare de sănătate și bunăstare, cu un accent special asupra forței de muncă. Condițiile bune de sănătate ale populației conduc la o participare mai mare în cadrul forței de muncă, la o viață activă mai lungă, la creșterea productivității și costuri de asistență medicală și sociale mai mici.

În ciuda dovezilor de îmbunătățire a indicatorilor de sănătate pentru Regiunea Vest, aceștia sunt încă îngrijorători. Stilul de viață și chiar formele tradiționale de activitate economică

ar putea avea un anumit rol în explicarea acestei stări de fapt. Realitatea este că starea de sănătate slabă afectează potențialul uman și încetinește dinamismul din regiune.

Starea sănătății precare din Regiunea Vest, comparativ cu regiunile mai dezvoltate ale Uniunii Europene are la bază cauze multiple, doar o parte dintre acestea fiind legate direct de calitatea slabă și de accesul deficitar la o infrastructură adecvată. O influență mai puternică este exercitată de modul de organizare și de nivelul general de performanță al serviciului medical public, sistem care se regăsește într-o stare de reformă continuă, fără a reuși totuși să răspundă nevoilor pacienților.

Starea de sănătate a populației dintr-un anumit areal este caracterizată cu ajutorul unor indicatori parțiali, referitori la mortalitate și morbiditate. De asemenea, măsura demografică a speranței de viață a fost deseori folosită ca o măsură a stării de sănătate a unei țări. Regiunea Vest are speranța de viață la naștere de 73 de ani, fiind cu aproximativ 7 ani mai mică decât media europeană.

Regiunea Vest înregistrează în continuare un spor natural negativ (-3,67 ‰), datorat ratei ridicate de mortalitate - 12,1‰ și unei rate de natalitate încă scăzută -8,5‰. Un loc aparte în analiza mortalității îl reprezintă mortalitatea infantilă care reprezintă un indicator al stării de sănătate a unei populații. Regiunea Vest are o rată a mortalității infantile de 8,9 decese de copii sub un an la 1.000 născuți-vii. Dacă ne raportăm la Uniunea Europeană, trebuie precizat că trei sferturi (3/4) din regiunile UE au o rată a mortalității infantile sub 5, iar mai puțin de o cincime (1 / 5) au o rată sub trei.

O altă analiză pertinentă pentru starea generală de sănătate se referă la cauzele de deces. Astfel, Regiunea Vest se distinge negativ printr-o rată de mortalitate din cauza bolilor cardio-vasculare (761/100.000 locuitori) dublă față de media UE 27 și superioară mediei naționale.

La nivel de județe se observă existența disparităților inter-regionale cu privire la rata morbidității în funcție de categoria de boli și de rata deceselor, ceea ce ar putea fundamenta specializarea spitalelor și distribuția spațială a acestora. Astfel, în ceea ce privește bolile hipertensive, cele mai multe cazuri s-au înregistrat în județul Hunedoara și în județul Timiș. Bolile cerebrovasculare sunt mai numeroase în Timiș. Cele mai multe cazuri de boli pulmonare cronice sunt în Hunedoara și Arad iar în ceea ce privește cancerul, cele mai multe cazuri sunt în județul Timiș. Dacă ne referim la rata deceselor, în Caraș-Severin este cea mai ridicată rata a deceselor din cauza bolilor cardio-vasculare, fiind superioară și mediei regionale (859/ 100.000 locuitori). De asemenea, în județul Arad se înregistrează cea mai ridicată rată a deceselor din cauza tumorilor canceroase (264/ 100.000 locuitori) și bolilor sistemului respirator (93/ 100.000 locuitori), ambele valori fiind superioare atât mediei regionale cât și celei înregistrate la nivelul UE27. În prezent spitalele din regiune realizează același tip de tratament, în condițiile în care o specializare a acestora ar putea conduce la avantaje deosebite în ceea ce privește costul și calitatea. Astfel, eficientizarea actului medical se poate realiza prin raționalizarea infrastructurii de sănătate, prin specializarea spitalelor și prin construirea unor noi pe specializările care se constată a fi necesare (ex spital de oncologie, spital regional de urgență, etc).

Starea de sănătate a populației este influențată în mare parte și de accesul la serviciile de sănătate. Accesul la serviciile de sănătate depinde în mare măsură de infrastructura sanitară. Pentru creșterea calității serviciilor medicale trebuie să se aibă în vedere existența unor spații adecvate pentru realizarea actului medical. Deși în aparență gradul de acoperire cu infrastructură de sănătate în regiune este bun (aproximativ 11% din infrastructura de sănătate din țară), aceasta este într-un stadiu avansat de deteriorare și degradare, oferind un confort scăzut pacienților. Multe dintre spitalele din regiune sunt uzate fizic (funcționând în clădiri foarte vechi), fiind improprie pentru oferirea unor servicii medicale adecvate și implicând costuri ridicate pentru mentenanță și energie. Se poate concluziona astfel că numeroase clădiri care găzduiesc spitale nu sunt potrivite pentru această destinație, având nevoie cât mai urgent de lucrări de reabilitare/modernizare, în unele cazuri chiar de reconstrucție.

O altă realitate din sistemul medical este faptul că echipamentele din spitale sunt vechi,

uzate fizic și moral și trebuie înlocuite. Astfel, la nivelul spitalelor există numeroase protocoale privind realizarea tratamentelor, în condițiile în care spitalele nu dispun de mijloacele și echipamentele necesare pentru a le îndeplini corespunzător.

De asemenea, pentru alinierea la standardele internaționale privind eficiența și calitatea actului medical, este necesară modernizarea centrelor preventorii și a ambulatoriilor, acordându-se o mai mare importanță prevenției în detrimentul intervenției. În prezent programele de prevenție nu sunt integrate în sistemul medical într-o manieră structurată.

Disparitățile în accesul la serviciile sanitare apar din cauza diferențelor economice (costuri, costurile tratamentelor și transportului, timpii de așteptare, etc.), de așezare geografică (distanța față de unitățile medicale) și de calitate inegală a serviciilor de același tip. Pentru ca accesul la serviciile de sănătate să fie realizat inclusiv pentru pacienții din zone dezavantajate economic, respectiv cei aflați la distanțe mari de spital, o soluție o reprezintă creșterea numărului de mijloace de transport (ambulante, mini-bus-uri care să transporte pacienții la ambulatorii), dar și centrele și programele de prevenție și unitățile ambulatorii mobile. Prin astfel de modalități flexibile de furnizare a serviciilor medicale se poate realiza evaluarea stării de sănătate a populației, diagnosticul precoce, tratarea corectă a unor boli, dar și informarea și educarea populației pe teme de sănătate. De asemenea pot fi dezvoltate alternative de îngrijire la domiciliu și rețele de telemedicină, care pot reprezenta o soluție de optimizare a utilizării resurselor existente, asigurând accesul de la distanță la servicii specializate, îndeosebi în condițiile închiderii unor unități spitalicești.

Un aspect esențial care caracterizează sectorul sănătății este faptul că acest sector se bazează pe o forță de muncă înalt calificată. În Regiunea Vest sunt în medie 315 medici/100.000 locuitori, valoare sub media UE 27 (359 medici/100.000 locuitori), existând însă disparități uriașe între județe (în județul Caraș-Severin sunt doar 179 medici/100.000 locuitori, iar în Timiș 499 medici/100.000 locuitori). Acest lucru sugerează că pot exista probleme deosebite în a convinge medicii să se localizeze și să lucreze în zonele mai puțin populate/ izolate, unde spitalele pot fi mai mici și oferă mai puține perspective de dezvoltare a carierei, iar posibilitățile de instruire sunt mai puține. Merită totuși precizat faptul că în județul Timiș funcționează de două ori mai multe spitale decât în județul Caraș-Severin. În acest sens, o soluție o reprezintă acordarea unor facilități medicilor pentru a se stabili în zonele izolate/ mediul rural.

Un alt risc deosebit cu care se confruntă sectorul medical îl reprezintă migrarea forței de muncă înalt calificată în Europa de Vest. Pentru a preveni acest fenomen este necesar a fi gândite măsuri naționale de stimulare și încurajare a acestora pentru a nu părăsi sistemul medical. De asemenea, este nevoie de o mai bună anticipare și planificare a necesităților de formare a profesioniștilor în acest domeniu, fiind necesare programe de formare profesională specializată în vederea creșterii calității serviciilor medicale.

Finanțarea națională pentru sistemul de sănătate devine tot mai precară, fără a se evidența alte alternative. Existența unor bugete fixe destinate spitalelor generează probleme în achiziția materialelor necesare, existând frecvent situații în care nu mai rămân bani pentru plata tratamentului pacienților. Astfel, pacienții sunt nevoiți să plătească pentru tratament din surse proprii. De asemenea, o problemă o reprezintă faptul că nu este foarte clar care este pachetul de bază acoperit de asigurare. O soluție la această problemă o poate reprezenta crearea unui sistem regional de asigurări, inclusiv un pachet de bază în regiune, astfel încât să se asigure accesul întregii populații la un pachet gratuit de servicii medicale.

Un alt aspect care trebuie punctat este faptul că în sistemul medical, în prezent, se lucrează foarte mult cu dosare de hârtie, fiind astfel dificilă comunicarea între medici și monitorizarea situației pacienților. Pentru eficientizarea sistemului și creșterea calității serviciilor medicale furnizate este necesară realizarea și implementarea la nivel regional a unor soluții de e-sănătate.

O problemă care influențează starea de sănătate a populației o reprezintă faptul că populația nu este la curent cu consecințele unui anumit stil de viață, cu modalitățile de prevenire a

bolilor, cu posibilitățile de tratament, cu riscurile presupuse de intervențiile medicale, etc, fiind astfel necesare programe de informare a populației.

Nu în cele din urmă trebuie menționat faptul că în regiune există un număr mic de spitale private (9 spitale private), toate concentrate în județele Timiș și Arad, astfel că este important să fie sprijinit sectorul medical privat din regiune.

În ceea ce privește situația sistemului medical de urgență acesta operează prin intermediul spitalelor de urgență, al departamentelor de urgență din spitalele județene și al serviciilor de ambulanță și serviciilor SMURD (Serviciul Medical de Urgență, Reanimare și Descarcerare) în cadrul sistemului național de urgență. Sistemul de intervenții în situații de urgență operează prin intermediul unităților integrate de răspuns de la nivel național, județean și local, alcătuite din echipaje SMURD, brigăzi de pompieri și unități de protecție civilă. Serviciile SMURD acționează în cazul operațiunilor de salvare și au scopul de a completa serviciile de ambulanță și de a îmbunătăți calitatea serviciilor în cazurile critice și în operațiunile de salvare speciale.

În ultimii ani activitatea și importanța SMURD au crescut substanțial. Față de anul 2009, numărul de intervenții SMURD din anul 2011 a crescut mai mult decât dublu, iar numărul de persoane asistate în regiune în anul 2011 a fost de 17.450, față de 11.828 în 2009. Sunt necesare însă în continuare măsuri pentru îmbunătățirea capacității de răspuns în situații de urgență la nivelul regiunii, prin achiziționarea de mijloace de transport și echipamente.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional - Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Programul Operațional Capital Uman - Fondul Social European

Operațiuni orientative / acțiuni

Hard

- Construirea / reabilitarea / modernizarea / extinderea spitalelor și ambulatoriilor / centrelor preventorii, altor tipuri de unități medico-sanitare: sanatorii, centre de sănătate, inclusiv dotarea cu echipamente și tehnologii moderne
- Înființarea de noi spitale în regiune, pe specializările considerate importante la nivel regional (spital regional de urgență, spital oncologic, cardio-vascular, etc)
- Construirea unor funcționalități medicale regionale (specializări) la nivelul spitalelor care să răspundă necesităților medicale din regiune
- Crearea unui sistem integrat care să cuprindă unități de servicii ”prespital”, unități de primire și centre regionale de gestionare a urgențelor, centre specializate pe servicii paleative, recuperare neuromotorie, boli cronice, care vor putea descărca presiunea actuală pe unitățile de servicii de spitalizare
- Crearea unor unități medicale mobile, în vederea asigurării accesului persoanelor din zonele izolate la servicii medicale
- Dezvoltarea și dotarea cu echipamente a bazelor integrate pentru intervenții în situații de urgență, precum și dotarea cu mijloace de transport pentru pacienți (ambulanțe, mini-bus-uri pentru pacienții de zi)
- Crearea de facilități (de cazare) pentru familiile pacienților (în special în cazul copiilor)
- Realizarea unui audit energetic și transformarea spitalelor în unități eficiente din punct de vedere energetic

Soft

- Crearea unui program care are la bază eficiența (Centru de Eficiență) în ceea ce privește furnizarea serviciilor medicale, schimbul de bune practici și testarea calității/îmbunătățirea timpilor de realizare a intervențiilor
- Crearea unor structuri regionale (Comitet Regional) pentru politici de îngrijire a sănătății și politici sociale

- Creșterea utilizării TIC în sistemul de sănătate, prin implementarea de soluții de tip e-sănătate, utilizarea rețelelor de telemedicină
- Realizarea unui sistem electronic integrat de colectare a datelor privind starea de sănătate a populației (în funcție de venituri, mediu de rezidență, educație), privind cererea de servicii medicale regionale, precum și de monitorizare a indicatorilor de sănătate.
- Măsuri de stimulare și încurajare a medicilor pentru a nu părăsi sistemul medical din regiune, inclusiv stimulente / facilități
- Colaborarea cu institutele de Cercetare Dezvoltare și valorificarea rezultatelor cercetării
- Îmbunătățirea abilităților de management a personalului de conducere din spitale și evaluarea periodică a acestuia
- Crearea unui sistem regional de asigurări, inclusiv un pachet de bază în regiune
- Măsuri de încurajare a dezvoltării sectorului medical privat
- Încurajarea dezvoltării unor asociații profesionale a personalului medical și creșterea rolului acestora
- Creșterea accesului la învățarea pe tot parcursul vieții pentru personalul medical și dezvoltarea unor activități de training în ceea ce privește îngrijirea medicală, utilizarea TIC, inclusiv pentru a pregăti personal specializat pentru a lucra pe unitățile mobile în zonele izolate
- Asigurarea accesului la servicii medicale pentru categoriile defavorizate, inclusiv prin dezvoltarea unor programe gratuite de evaluare și monitorizare a stării de sănătate a acestora.
- Dezvoltarea opțiunilor de îngrijire la domiciliu
- Asigurarea accesului real al tuturor categoriilor de populație la un pachet de bază de servicii medicale gratuite
- Crearea unor programe de prevenire pentru reducerea riscului îmbolnăvirilor (screening, vaccinare, informarea populației)
- Crearea unui program de educație medicală a populației (campanii de conștientizare), prin toate canalele (inclusiv prezentări în școli, locuri publice, la locul de muncă), mai ales în mediul rural și în comunitățile sărace, orientat în special pe metode de prevenție a îmbolnăvirilor, precum și pe informarea pacienților privind posibilitățile de tratament și îngrijire la domiciliu disponibile pentru bolile cronice
- Creșterea rolului medicilor de familie și implicarea activă a acestora în programele de prevenție și educație, în tratamentul precoce al bolilor comune, precum și în promovarea unui stil de viață sănătos
- Facilitarea accesului la finanțările din fondurile structurale ale Uniunii Europene
- Dezvoltarea/ promovarea unor servicii medicale bazate pe o specializare unică
- Dezvoltarea de protocoale terapeutice pentru programe curative și afecțiuni cronice
- Creșterea accesului la expertiză medicală pentru afecțiuni specifice
- Valorificarea resurselor naturale (ex. potențialul balnear) în medicină

Axa prioritară 5. Promovarea creșterii sustenabile prin sprijinirea tranziției către o economie verde în vederea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor

Obiectiv

Prezervarea resurselor naturale și îmbunătățirea calității factorilor de mediu în Regiunea Vest. Tranziția către o economie cu emisii reduse de carbon.

Obiective tematice relevante

Obiectiv tematic 4: Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon în toate sectoarele

Obiectivul tematic 5: Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor;

Obiectivul tematic 6: Protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor.

Abordare teritorială: întreaga regiune

Justificare

Cea de a doua prioritate a Strategiei Europene 2020 este: „Creșterea durabilă – promovarea unei economii mai eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, mai ecologice și mai competitive”;

Creșterea durabilă presupune construirea unei economii competitive, durabile și eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, care să profite de rolul de lider al Europei în cursa pentru dezvoltarea unor noi procese și tehnologii, inclusiv a tehnologiilor ecologice, care să accelereze dezvoltarea de rețele inteligente, ce folosesc TIC, care să exploateze rețelele de la scara UE și să consolideze avantajul competitiv al mediului nostru de afaceri, în special în sectoarele de producție și în cadrul IMM-urilor și care să ajute consumatorii să realizeze meritele utilizării eficiente a resurselor. O asemenea abordare va ajuta UE să prospere într-o lume cu emisii reduse de dioxid de carbon, care dispune de resurse limitate și să prevină, în același timp, degradarea mediului, pierderea biodiversității și utilizarea nedurabilă a resurselor.

La nivel național, statele membre vor trebui:

- să elimine treptat subvențiile dăunătoare mediului, făcând excepții doar în cazul persoanelor defavorizate¹⁵;

- să dezvolte instrumente de piață, precum stimulente fiscale și achiziții publice menite să adapteze metodele de producție și de consum;

- să dezvolte infrastructuri energetice și de transport inteligente, modernizate și complet interconectate și să utilizeze pe deplin TIC;

- să asigure implementarea coordonată a proiectelor de infrastructură, în cadrul rețelei centrale a UE, care contribuie în mod decisiv la eficacitatea sistemului de transport al UE, în ansamblul său;

- să se concentreze asupra dimensiunii urbane a transporturilor, responsabile de o mare parte din emisiile generate și din congestiile rețelelor;

- să utilizeze reglementarea, dezvoltând standarde de performanță energetică în construcții și instrumente de piață precum impozitarea, subvențiile și achizițiile publice pentru a reduce consumul de energie și de resurse și să utilizeze fondurile structurale pentru a investi în

¹⁵ Subvențiile dăunătoare mediului constau în principal în granturi sau reduceri de impozite/scutiri care permit anumitor consumatori, utilizatori sau producători să-și suplimenteze veniturile sau să-și reducă costurile, având însă în ansamblu un efect negativ asupra mediului. UE se angajează să le elimine treptat până în 2020 (ex. în sfera precum cea a combustibililor fosili, transportului și apei)

http://ec.europa.eu/environment/enveco/taxation/pdf/report_phasing_out_env_harmful_subsidies.pdf

construcția de clădiri publice eficiente din punct de vedere energetic și într-o reciclare mai eficientă;

– să stimuleze instrumente care permit economisirea de energie și care ar putea crește eficiența în sectoarele mari consumatoare de energie, precum cele bazate pe folosirea TIC

Eficientizarea consumului de resurse este calea către îndeplinirea obiectivelor Strategiei Europene 2020 și atingerea viziunii “Europe 2050”. Aceasta permite economiei să creeze mai mult utilizând mai puțin și să producă o valoare crescută cu un input redus, prin utilizarea resurselor într-un mod sustenabil și minimizarea impactului asupra mediului.

Ca țară Europeană, România va trebui să subscrie acestei strategii, acționând în vederea eliminării barierelor care stau în calea înverzirii economiei și valorificând oportunitățile existente, prin adoptarea unui cadru integrat pentru înverzirea economiei, crearea unui mediu de afaceri propice, sprijinirea inițiativelor verzi, valorificarea tehnologiilor de mediu și nu în ultimul rând punerea în aplicare a unui mix adecvat de instrumente politice și legale.

În anul 2008, România a adoptat propria strategie națională de dezvoltare durabilă (SNDD) plecând însă de la un set de ipoteze care s-au dovedit exagerat de optimiste cu privire la ratele de creștere economică (o medie de 4,5% - 5%/an până în 2020) stabilind astfel obiective, unele nerealiste cu privire la o parte din țintele asumate, în special pentru pilonii economic și social. Un rezultat concret și extrem de util al adoptării SNDD l-a constituit elaborarea de către INS, a unei baze de date cuprinzând un set de 103 indicatori prin intermediul cărora, atât decidenții politici dar și marele public au posibilitatea să urmărească progresele realizate de România pe calea dezvoltării durabile. Principalele motive pentru care gradul de implementare al SNDD ramane unul scăzut sunt lipsa unui plan național de acțiune, lipsa transunerii direcțiilor strategice în politici sectoriale și planuri de acțiune, inexistența unui buget separat, strategia reprezentând un document orientativ pentru programele care au urmat.

Din perspectiva trendurilor identificate de indicatorii selectați, evoluția dezvoltării durabile în Regiunea Vest apare ca fiind mixtă, cu o îmbunătățire semnificativă a indicatorilor de mediu urmarea implementării unora din planurile de realizare a sistemelor de distribuție a apei potabile și canalizare, de gestionare integrată a deșeurilor (susținute cu finanțări din instrumente structurale)¹⁶.

Profilul industrial al Regiunii Vest, activitatea economică și proiectele edilitare, exercită o presiune asupra calității aerului fiind prezente depășirile limitei admise a particulelor în suspensie în mediul urban dar și asupra solului prin contaminarea acestora.

Terenurile contaminate de fosta activitate industrială reprezintă o altă problemă. Acestea chiar dacă nu sunt sau nu sunt înglobate de situri industriale ridică fie probleme de mediu fie îngreunează desfășurarea altor potențiale activități. Astfel, dacă în fosta perioadă de programare 2009-2013 activitatea de decontaminare a fostelor situri industriale s-a lovit de problema incertitudinilor privind proprietatea terenurilor

Din perspectiva mediului natural, Regiunea Vest este considerată o regiune atractivă, datorită bogăției și diversității aceasta acoperind aproximativ 26% din totalul zonelor păstrate din România având astfel un potențial de valorificare relativ ridicat al patrimoniului natural conservat. Managementul zonelor naturale protejate și valorificarea lor turistică într-o manieră sustenabilă alături de tendința de dezvoltare a comunităților umane din interiorul acestora sau din imediata vecinătate trebuie să constituie priorități strategice.

Lipsa valorificării unor deșeuri precum cele biodegradabile, inclusiv a namolului din stațiile de epurare, a deșeurilor din construcții, depozitarea deșeurilor pe sol și menținerea activă a unor depozite de deșeuri neconforme care vor ridica probleme de mediu și costuri la închidere reprezintă priorități pentru Regiunea Vest.

De asemenea, schimbarea fundamentală a comportamentului consumatorului și dotarea din ce în ce mai largă gospodăriilor cu bunuri electrocasnice din ce în ce mai diverse dezvoltă în

¹⁶ Studiu elaborat de ADR Vest, (2012), „Sustenabilitatea – motor al dezvoltării în Regiunea Vest” p. 9

perspectivă nevoia unor soluții de reciclare și valorificare a D.E.E. Dezvoltarea unei infrastructuri de mediu adecvate și care să răspundă nevoilor și tendințelor strategice este absolut necesară.

Deși nivelul de conștientizare privind problemele de mediu a crescut iar cultura ecologică este promovată în curricula școlară într-o formă opțională, în vederea schimbării comportamentului individual și instituțional într-unul sustenabil sunt necesare următoarele:

- Continuarea dezvoltării educației ecologice în mod sistematic la toate nivelurile de pregătire și implicit a noilor direcții de aplicabilitate: conștientizare&activism, politică, etică, design, investiții, construcții etc.;
- Stimularea achizițiilor verzi și dezvoltarea de la simpla cumpărare a unor produse eco-inovative la servicii sau investiții care respectă mediul respectiv la care la implementarea și menținerea au o amprentă mică de CO2;
- Creșterea transparenței și stimularea participării publice la deciziile cu implicații asupra mediului.

Abordarea sistemică a riscurilor de mediu reprezintă o altă problemă la nivel regional.

Domenii de intervenție

5.1. Dezvoltarea unei infrastructuri de mediu adecvate

5.2. Stimularea creșterii eficienței resurselor în economie

5.3. Creșterea eficienței energetice în clădirile publice și rezidențiale

5.4. Valorificarea resurselor pentru producerea și utilizare energiei regenerabile

5.5. Management previzional și proactiv al situațiilor de risc

Prioritatea de investiții 5.1. Dezvoltarea unei infrastructuri de mediu adecvate

Obiectiv specific

Îmbunătățirea accesului populației la servicii publice și edilitare de calitate prin dezvoltarea și extinderea infrastructurii de alimentare cu apă, epurare a apelor uzate, reciclării și valorificării deșeurilor.

Justificare

Mediul înconjurător la nivel regional, suferă o dublă presiune exercitată de sistemul de locuire care generează atât nevoi privind resursele (încălzire, energie, electricitate, apă caldă etc) cât și output-uri negative datorate consumului acestora (apă menajeră, CO2, deșeuri).

Extinderea diferitelor tipuri de rețele de utilități la comunitățile umane poate ține sub control externalitățile negative datorate locuirii dar din punct de vedere al sustenabilității financiare a acestor investiții există o serie de întrebări legate de amortizarea acestora

Accesibilitatea la aceste servicii presupune pe de-o parte o abordare teritorială:

- de localizare a infrastructurii suport ex. având în vedere configurația bipolară a Județului Hunedoara (Deva/Hunedoara și Valea Jiului) ar trebui să existe 2 depozite de deșeuri;
- de transport al serviciului (ex. rețea apă, traseu de colectare deșeuri).

Pe de altă parte costul investiției se reflectă în costul plății serviciilor de către beneficiari care poate fi eludat prin nebransare și depozitare ilegală. Abordarea sistemică a furnizării serviciilor necesită și investiții în tipuri de infrastructură care să abordeze sistemic întregul lanț al procesului. Extinderea și racordarea la rețeaua de apă necesită tratarea apei, extinderea și racordarea la canalizare și tratarea apelor reziduale.

La fel și în cazul deșeurilor, în ciuda extinderii sistemelor de colectare și în mediul rural, pasul următor ce vizează valorificarea deșeurilor este încă departe de a fi realizat (15% din deșeurile municipale au fost valorificate în 2011).

Pentru o dezvoltare regională durabilă, îndeplinirea țintelor asumate aferente reciclării deșeurilor, poate reprezenta un portofoliu important de proiecte către care să fie orientată finanțarea din fonduri europene ținând cont și de faptul că, atingerea unui grad de reciclare de 50% reprezintă un obiectiv european¹⁷.

Principalele provocări sunt legate de dezvoltarea unei infrastructuri de mediu care să permită reducerea poluării și ameliorarea factorilor de mediu precum și crearea unui mediu propice atât pentru nevoile populației cât și pentru desfășurarea în condiții optime a activităților economice. Problemele identificate sunt:

1.1. Gradul scăzut de racordare a gospodăriilor la sisteme de alimentare cu apă, sisteme de canalizare și tratare a apelor uzate în special în zonele rurale rămâne în continuare unul scăzut. Lipsa canalizării adecvate generează probleme la nivelul calității apei de suprafață și a celor subterane. Acest tip de intervenție este de anvergură în condițiile în care implementarea Masterplanului de alimentare cu apă și canal Aquatim doar pentru Județul Timiș este estimat a costa 325 milioane Euro.

1.2. Lipsa infrastructurii pentru valorificarea deșeurilor menajere biodegradabile inclusiv a nămolului provenit din stațiile de epurare orașenești și industriale. În prezent nu există nici o facilitate pentru tratarea deșeurilor biodegradabile (provenite de la populație, deseuri vegetale, piete alimentare sau piața de retail).

De asemenea, dacă în prezent se face o tratare preponderent primară a apelor uzate pe viitor, gestionarea nămolului care va fi produs în procesul de epurare a apei începând cu 2015 poate fi realizată prin diferite tehnologii, alegerea depinzând de factori precum: eficiență, complexitatea tehnologică, costuri.

Implementarea soluției incinerării necesită 100 mil Euro și nu este o soluție care să permită valorificarea optimă a acestuia datorită gradului ridicat de umiditate pe care în general nămolul din stațiile de epurare orașenești și industriale, îl prezintă (70 – 80%). În plus această soluție necesită introducerea unor etape preliminare de uscare fezabilă în condițiile unei infrastructuri specifice și a unui flux tehnologic optim. Odată uscat, nămolul poate necesita depozitare sau valorificare sub forma de fertilizator. Transformarea nămolului în pământ de flori, sau fertilizator pentru terenuri agricole, necesită un model de business bine elaborat în condițiile în care piața aceasta este restrânsă și fluctuantă. În plus, produsul nou obținut are nevoie de procese de analiză chimică, certificare și adaptare specifică la solul care va fi fertilizat deoarece scopul final al procesului este îmbogățirea solului în funcție de activitatea agricolă desfășurată.

În această situație este oportună studierea unor tehnologii alternative de valorificare a nămolului din stațiile de epurare precum tehnologia de hidroliză termică a nămolului la presiune ridicată cu producere de biogaz și cogenerare (tehnologia THP) sau alte tehnologii avansate.

1.3. Lipsa infrastructurii necesare pentru valorificării deșeurilor din construcții, depozitarea deșeurilor pe sol și menținerea activă a unor depozite de deseuri neconforme care vor ridica probleme de mediu și costuri la închidere reprezintă priorități pentru Regiunea Vest.

Procesele ample de regenerare urbană, de dezvoltare în profunzime a infrastructurii datorită implementării unor proiecte cu finanțare europeană, vor menține fluxul deșeurilor din construcții în ciuda scăderii celui dinspre investițiile private de anvergură.

În Regiunea Vest nu există nici o facilitate pentru recuperarea, reutilizarea și reciclarea deșeurilor din construcții. Având în vedere cantitățile mari de astfel de deseuri rezultate din construcții sau demolări în special în orașele mari dar și posibilitățile de reutilizare și reciclare a

¹⁷ Directiva 2008/98/CE A Parlamentului European și a Consiliului din 19 noiembrie 2008, *Articolul 11 Reutilizarea și reciclarea*, până în 2020, pregătirea pentru reutilizarea și reciclarea deșeurilor, cum ar fi, cel puțin, hârtie, metal, plastic și sticlă provenind din gospodării și, eventual, provenind din alte surse, în măsura în care aceste fluxuri de deseuri sunt similare deșeurilor care provin din gospodării, se mărește la un nivel minim de 50 % din masa totală.

materialelor pe care acestea le înglobează, construirea unor astfel de facilitati atasate centrelor mari urbane este o necesitate imperioasa.

1.4. Nivelul extrem de scăzut al colectării selective a reciclării deșeurilor reciclabile: hârtie, carton, plastic, echipamente electrice și electronice dar și a deșeurilor toxice provenite de la populație.

Această problemă se datorează gradului scăzut de educare și constientizare al populației cu privire la importanța colectării selective a deșeurilor și a regulilor de selectare dar și a incoerenței serviciilor de colectare selectivă oferite de către companiile de salubritate, incoerența care produce încă și mai multa confuzie în rândul populației.

În plus cooperarea între firmele de colectare /reciclare – firme de salubritate și autoritățile locale este foarte scăzută, existența unor parteneriate de acest tip ar putea să stimuleze colectarea selectivă în sensul unei separări de calitate a deșeurilor și a creșterii cantității de deșeuri reciclabile colectate.

1.5. Lipsa tehnologiilor pentru reciclarea de calitate a deșeurilor municipale – este un fapt care este reflectat de gradul scăzut de valorificare a deșeurilor reciclabile așa cum rezulta din Raportul de mediu al Regiunii de Vest pe anul 2012, secțiunea gestionarea deșeurilor. În condițiile inexistenței unor tehnologii de reciclare adecvate, a lipsei stimulentei pentru firmelor de reciclare, a inaccesibilității surselor de finanțare pentru achiziționarea de tehnologii performante, cea mai mare parte a deșeurilor colectate selectiv se află în acest moment pe stoc fără a duce valoare adăugată și beneficii pentru economie.

1.6. Depășirile frecvente ale limitelor admise ale particulelor în suspensie în orașele mari (în special Timișoara), datorate traficului greu care încă nu degreveză orașul și datorită lucrărilor ample de infrastructură sau a șantierelor care nu iau măsuri în combaterea prafului.

Sub Obiectivul tematic *Protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor* sunt prevăzute ca exemple de priorități de investiții (Fondul de Coeziune) următoarele:

- investiții în sectorul managementului deșeurilor pentru a îndeplini cerințele acquis-ului comunitar de mediu,
- investiții în sectorul apei pentru a îndeplini cerințele acquis-ului comunitar pentru protecția mediului,
- îmbunătățirea mediului urban, inclusiv regenerarea zonelor poluate de tip “brownfield” și reducerea poluării aerului.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional, Programul Operațional Sectorial Infrastructură Mare / Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni / acțiuni HARD

1. Implementarea de către companii a sistemelor de reținere a emisiilor
2. Dezvoltarea de depozite ecologice de deșeuri municipale
3. Construcții reabilitări de stații de transfer cu facilități de sortare - compactare
4. Stații de recuperare și reciclare a deșeurilor din construcții atasate centrelor urbane
5. Implementarea de sisteme de colectare selectivă pentru mai multe tipuri de deșeuri
6. Dezvoltarea capacităților operatorilor de servicii de a asigura reciclarea de calitate a deșeurilor din gospodăria prin adoptarea de tehnologii moderne
7. Instalații de valorificare de înaltă calitate a deșeurilor biodegradabile, inclusiv a nămolurilor provenite din epurarea apei
8. Închiderea și amenajarea depozitelor de deșeuri neconforme
9. Decontaminarea și ecologizarea terenurilor afectate de activitatea industrială
10. Construcția / reabilitarea de stații de tratare și alimentare cu apă
11. Construcția / reabilitarea de stații de tratare a apelor menajere
12. Dezvoltarea de laboratoare de analiză și monitorizare a factorilor de mediu

Operațiuni / acțiuni SOFT

1. Campanii de sensibilizare a opiniei publice pentru reducerea deșeurilor și sporirea ratei de colectare selectivă.
2. Implementarea de mecanisme de stimulare a colectării selective prin crearea de parteneriate între administrațiile locale, actori privați și societatea civilă.
3. Campanii de sensibilizare a opiniei publice pentru a spori utilizarea rațională a resurselor de apă și energie.
4. Acțiuni de indentificare și evaluare a terenurilor afectate de activitatea industrială.
5. Programe de îmbunătățire a serviciilor edilitare.

Dezvoltarea de programe bazate pe CDI de asistare a industriei și a operatorilor de servicii în identificarea de soluții tehnice de prevenire a poluării.

Prioritatea de investiție 5.2. Stimularea creșterii eficienței utilizării resurselor în economie

Obiectiv specific

Efficientizarea utilizării resurselor în economie în vederea tranziției către o economie cu emisii reduse de carbon.

Justificare

Plecând de la Obiectivul Tematic de *Sprijinire a tranziției către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon în toate sectoarele*, acesta se poate realiza prin scăderea consumului de energie.

În ceea ce privește consumul de energie, consum de resurse, eficiență energetică, emisii de gaze cu efecte de seră, în Regiunea Vest, nu există date oficiale disponibile, acestea fiind calculate și raportate de INS la Eurostat numai agregați la nivel național. Evoluția acestor indicatori și, se poate presupune că și Regiunea Vest urmează media națională, este mixtă, cu emisiile GES diminuate substanțial nu neapărat datorită unor investiții în rețehnologizare cât mai ales crizei economice și reducerii activității unor întreprinderi ca urmare a limitărilor de emisii impuse de reglementările comunitare la nivel de agent economic și nu numai cumulat pentru fiecare Stat Membru.

Cele două componente modul de producere a energiei și eficiența energetică afectează mediul natural dar și social traducându-se în efecte precum: depășirea nivelului admis cu particule în suspensie (datorat și traficului rutier sau șantierelor) creșterea facturilor de întreținere datorate scumpirii serviciilor de încălzire.

În condițiile inexistenței unor date concrete pentru regiunea Vest și admitând ca regiunea Vest nu poate fi departe de trendul național este interesantă analiza principalilor indicatori de dezvoltare durabilă, calculați și reprezentați de către Eurostat pentru țările membre ale Uniunii Europene, aceștia sunt:

- Productivitatea resurselor
- Intensitatea energetică
- Număr de etichete ecologice sau EU Flower
- Număr de organizații certificate EMAS

Productivitatea resurselor este definită ca și “cantitatea de produse și servicii obținută prin cheltuirea unei unități de resursă” indicând eficiența consumului de resurse, exprimată în mod obișnuit ca raportul dintre produsul intern brut (PIB) și consumul direct de materiale (CMD) al economiei. Din datele prezentate de către Eurostat pentru anul 2011, România este caracterizată de o productivitate redusă a resurselor – cantitatea totală de materiale utilizate în economie este de 7 ori mai mare (0,21 PIB/CMD) în comparație cu alte țări dezvoltate din UE 27 (1,6 PIB/CMD). Cu cât productivitatea resurselor este mai mică cu atât ineficiența în utilizarea resurselor este mai mare.

Una dintre explicațiile posibile pentru intensitatea utilizării resurselor din ultimii 20 de ani ar putea fi eficiența scăzută a sectorului industrial în ceea ce privește utilizarea resurselor materiale și a energiei, tehnologiile învechite, lipsa educației și a capacităților necesare. Pe de altă parte acest indicator indică menținerea specificului activității economice în zone cu valoarea adăugată redusă. Țările campioane la acest indicator sunt campioane ale inovării sau au activități economice preponderent bazate pe servicii ce implică un consum mai mic de utilizare a resurselor fizice.

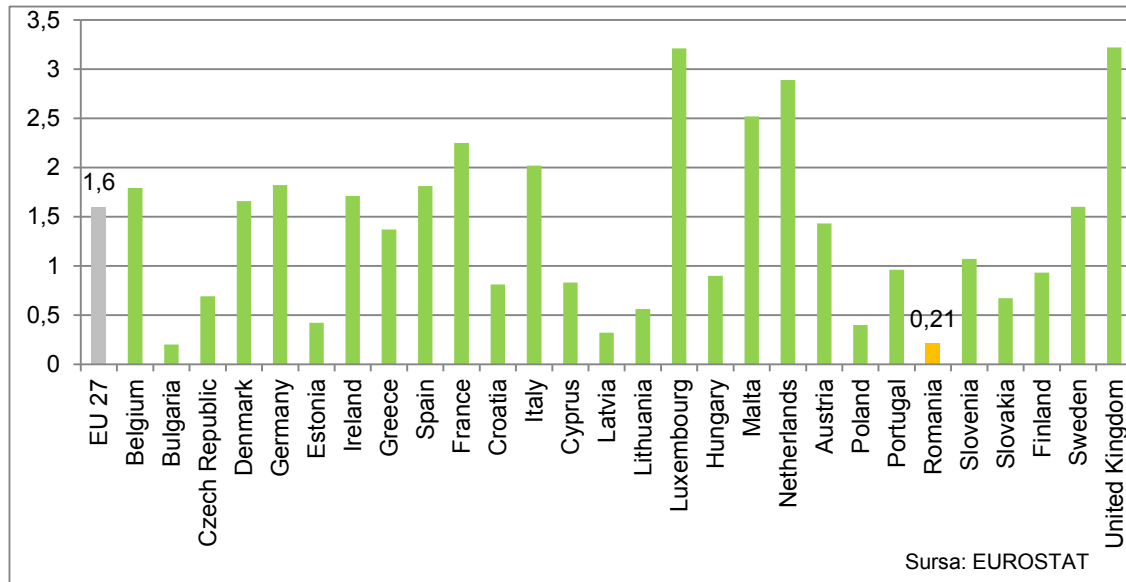

Figura 1 Productivitatea resurselor în țările Europene (2011)¹⁸

În ceea ce privește intensitatea energetică a economiei, acesta redă raportul dintre consumul intern brut de energie (carbune, electricitate, petrol, gaz natural și surse de energie regenerabile) și PIB. Cu cât intensitatea energetică este mai mare, eficiența energetică este mai scăzută. România are de 2,7 ori mai mare nivelul intensității comparative cu media UE 27, indicând o risipă a energiei în producerea PIB-ului fiind a treia economie din Europa după Bulgaria și Estonia.

¹⁸ date preluate de pe site-ul Eurostat, 2012:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdpc100&plugin=1>

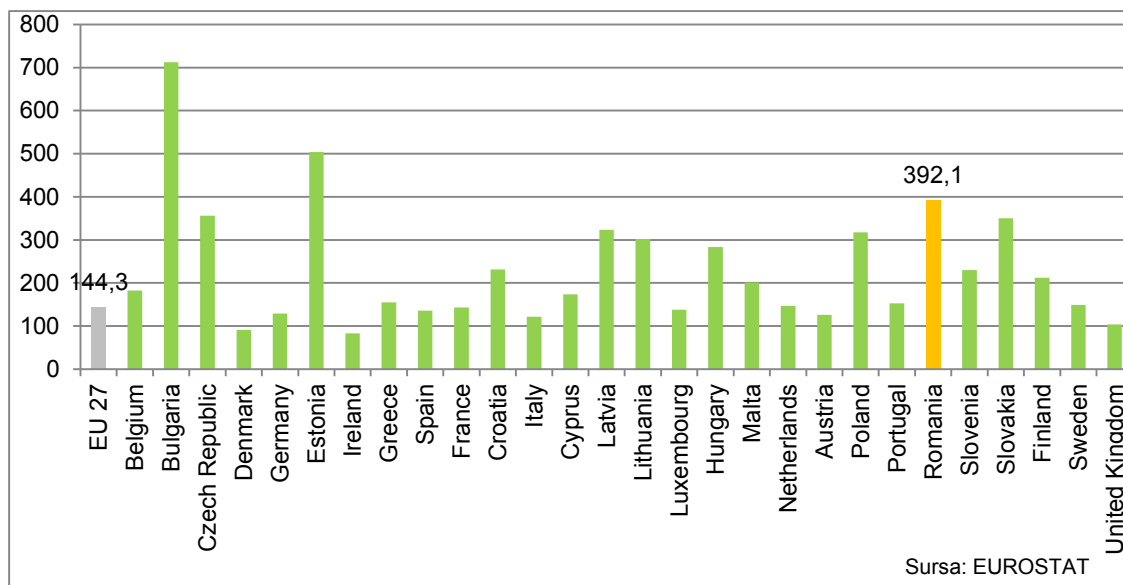

Figura 2 Intensitatea energetica a economiilor in tarile Europene (2011)¹⁹

La nivel de management certificarea ecologică a produselor și înregistrarea EMAS²⁰ constituie un avantaj de marketing pe anumite nișe dar și o recunoaștere internațională și implicit o deschidere spre parteneri internaționali.

La nivelul consumului și realizării investițiilor publice pasul spre o economie verde sunt achizițiile publice verzi, pentru care în România există un cadru de prevederi dar se bucură de o popularitate prea redusă datorită presiunii exercitate asupra furnizorilor.

Per ansamblu, datele statistice existente conduc spre concluzia ca sistemul economic al țării și implicit al Regiunii de Vest este puternic dependent de consumul de resurse existând o nevoie acută de a adopta și implementa măsuri clare care să conducă spre decuplarea creșterii economice de consumul de resurse naturale.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional, Programul Operațional Sectorial Infrastructură Mare / Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni / acțiuni HARD

1. Investiții pentru adoptarea de tehnologii, instalații, echipamente performante și sisteme cu consum redus de resurse în procesele de producție, încălzire, răcire, iluminat, mentenanță etc.
2. Investiții pentru modernizarea sistemelor de producere, distribuție și transport (Smart grid)²¹
3. Investiții în implementarea de sisteme inteligente de monitorizare și control al energiei în sectorul privat și al serviciilor publice

¹⁹ date preluate de pe site-ul Eurostat, 2012:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdec360&plugin=0>

²⁰ EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) este un sistem de management de mediu voluntar implementat de organizații din toate sectoarele economice inclusiv autorități publice locale în scopul evaluării, raportării și îmbunătățirii performanțelor de mediu, înregistrarea făcându-se la nivel European pe baza respectării anumitor criterii.

²¹ smart grid este un sistem de alimentare cu energie modernizat care utilizează tehnologia informației și comunicării pentru eficientizarea consumului, cu jumătate din consumul furnizorului și al consumatorului și un sistem automat pentru a îmbunătăți eficiența, sustenabilitatea și costul producerii și distribuției de energie

4. Investiții în dezvoltarea infrastructurilor de afaceri în implementarea simbiozei industriale între companii sau companii și infrastructura urbană

Operatiuni /actiuni SOFT

1. Transferul etichetelor verzi europene pentru certificarea produselor și serviciilor
2. Sprijin în implementarea și certificarea EMAS acordată organizațiilor și locațiilor
3. Sprijin în aplicarea principiilor de Ecodesign în vederea creării unor produse și servicii ecoinovative
4. Programe de instruire a instituțiilor publice în domeniul ecoinovării și al achizițiilor publice verzi
5. Implementare proiecte de tip Ecoprofit adresate companiilor în vederea eficientizării consumului de resurse – crearea cluburilor Ecoprofit în marile orașe²²
6. Sprijinirea companiilor în vederea implementării sistemelor de management energetic
7. Favorizarea creării de Eco parcuri industriale prin consultanță tehnică și mediere între companii și/sau instituții bazat pe principiul simbiozei industriale
8. Dezvoltarea de servicii de eficiență a resurselor și producție curată
9. Elaborarea de curricule în domeniul eco-eficienței și adoptarea lor în cadrul programelor educaționale a facultăților tehnice și economice

Prioritatea de investiție 5.3. Creșterea eficienței energetice în clădirile publice și rezidențiale

Obiectiv specific

Îmbunătățirea confortului termic și scăderea costurilor cu energia (încălzire – răcire iluminat) în clădirile instituțiilor publice (sedii primăriei, instituții de învățământ, spitale, instituții de cultură etc.) și de locuințe (noi și istorice) prin creșterea eficienței energetice și implementarea de sisteme inteligente de monitorizare și control.

Justificare

Problema eficienței energetice are loc atât în contextul discuției privind problemele de mediu / schimbările climatice în contextul creșterii imposibil de previzionat a costurilor energiei dar și în contextul oportunităților de afaceri asociată noii tendințe de a construi, de a locui și a nevoilor de confort.

Creșterea performanței energetice a clădirilor permite importante economisiri de energie și reducerea vizibilă a gazelor cu efect de seră. Pe de altă parte un astfel de trend poate debloca și reorienta piața construcțiilor într-o nouă zonă emergentă unde noii actori locali pot performa la nivel concurențial internațional în special în zona serviciilor cu valoare adăugată (testarea, materialelor, tratarea superioară a lemnului, design, software).

Regiunea Vest, datorită caracterului urban mai pregnant, are un fond construit de locuințe ante '89 important, caracterizate prin confort redus și prin eficiență energetică extrem de scăzută conform standardelor actuale. Fondul de locuințe (post '89) este mult mai scăzut iar în cazul celor construite în perioada dezvoltării imobiliare, acestea respectă din faza de execuție un nivel ridicat de eficiență odată datorat materialelor disponibile cât și experienței privind creșterea costurilor cu încălzirea. Aceste clădiri sunt mai puțin pretabile la politici de eficiență energetică bazate pe soluții de izolare.

Principala preocupare o reprezintă următoarele categorii:

²² ECOPROFIT este o abordare de cooperare între autorități regionale și companiile locale, cu scopul de a reduce costul de deșeurii, materii prime, apă și energie. Modelul se adresează companiilor de producție, precum și spitale, hoteluri, companii de servicii și comercianți.

- clădirile instituțiilor publice locale (unele recent construite dar în general vechi sau chiar istorice) în contextul în care au intrat în posesia primăriilor sau instituțiilor subordonate primăriilor spitale, foste unități militare etc.

- clădirile publice care nu aparțin instituțiilor publice dar îndeplinesc o funcție culturală, economică, socială sau de loisir (centre culturale, restaurante, hoteluri care pot fi istorice dar sunt în proprietate privată, spații expoziționale, centre de afaceri sau de business, centre sportive etc.)

- clădirile vechi de locuințe (blocuri, case sau clădiri istorice sau chiar monument) care fiind în marea masă proprietate privată necesită cadru favorabil reabilitării termice suficient de motivant pentru a genera adeziunea asociațiilor de locatari cât și norme privind calitatea și factorul estetic.

La nivelul clădirilor instituțiilor publice (sedii primăriei, instituții de învățământ, spitale, instituții de cultură etc.) eficientizarea consumului energetic prin diferite soluții tehnologice însoțită de reabilitarea acestora reduce presiunea asupra banului public permițând investiții ulterioare în creșterea calității serviciilor aferente. Leadership-ul instituțiilor publice în acest sens poate contribui la conștientizarea problemei eficienței energetice, la îmbunătățirea percepției populației privind eficiența energetică și la testarea unor soluții și tehnologii.

În cazul clădirilor publice care nu aparțin instituțiilor publice dar îndeplinesc o funcție eficiența energetică înseamnă facturi scăzute care nu se regăsesc preturile serviciilor și implicit competitivitate.

La nivelul clădirilor de locuințe deja existente, lipsa eficienței energetice datorată atât specificului clădirilor cât și a infrastructurii de distribuție a energiei termice determină în regiunea Vest presiune grea pe bugetul a 41% din gospodării, și un procent de 20% restanțieri la plata utilităților. Presiunea eficienței energetice este la fel de reală atât în blocuri cât și în clădirile istorice care cumulativ prezintă și o stare de degradare accentuată ce pune în pericol siguranța trecătorilor. Abordarea necesară trebuie să fie una integrată care să implice intervenții complete de izolări (fațade, beciuri, acoperisuri, țevi), etanșizare, contorizare individuală dar și de integrare a sistemelor de iluminat eficiente cu durată mare de viață cel puțin pentru spațiile comune (ex. Iluminatul de tip LED). Un plus îl reprezintă suprapunerea peste sistemul energetic a sistemelor de control și management modern.

Eficientizarea energetică implementată odată cu renovarea clădirilor istorice contribuie la reregenerarea urbană atât prin aspect dar mai ales prin faptul că spațiile devin atractive pentru locuit, investit, iar clădirile și cartierele pot avea un nou viitor.

Eficiența energetică a spațiilor de locuit contribuie la sporirea confortului, la predictibilitatea costurilor în bugetul familiei și implicit la calitatea vieții și atractivitatea zonelor de locuit.

Reglementările în ceea ce privește sistemele de anvelopare și calitate a lucrărilor au generat rezistență scepticism din partea populației și trenează implementarea efectivă a programelor în acest sens. Dincolo de cadrul juridic, mai greu de modificat la nivel regional în orașe se pot implementa, promova sau recunoaște sisteme de etichetare ecologică, etichetare a eficienței energetice a clădirilor acest fapt având implicații directe asupra certificatului verde a clădirii sau a spațiului care face obiectul unei tranzacții imobiliare sau închiriere.

Dincolo de disponibilitatea tehnologiilor și soluțiilor, de sistemul de reglementare sau stimulente esențial la nivel tehnic sunt dezvoltarea competențelor profesionale în vederea implementării în mod practic a eficienței energetice în clădiri (proiectare, sisteme de construcții și instalații, audit energetic, eco-design, arhitectură, utilizarea materialelor ecologice sau a tehnologiilor inteligente). Cunoașterea tehnologiilor și a condițiilor de mediu locale, alături de calificarea profesională permit alegerea optimă a soluției de eficientizare energetică. Aportul inovării de pe întreg procesul: design proiectare, testare implementare este un plus în furnizarea unor soluții standardizate.

De asemenea, având în vedere că se pune problema unei investiții, costul acesteia și posibilitatea amortizării sunt esențiale, aceste aspecte putând fi ameliorate prin găsirea unor soluții locale bazate pe capacitatea de inovare și expertiză disponibilă.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional, Programul Operațional Sectorial Infrastructură Mare / Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni / acțiuni HARD

1. Reabilitarea-eficientizarea termică și de iluminat inteligent a clădirilor precum și a sistemelor de alimentare cu căldură și apă caldă menajeră prin acțiuni de: anvelopare-reabilitare, sisteme de izolații, etanșeizare, iluminat eficient (ex. LED), introducerea sistemelor de ventilație, contorizare și management al energiei.
2. Implementarea de sisteme inteligente de monitorizare și control a energiei consumate, introducerea sistemelor de contorizare individuale.
3. Acoperirea cu verdeață a acoperișurilor, teraselor.
4. Acțiuni de regenerare urbană punctuală a unor cartiere prin eficientizare energetică.

Operațiuni / acțiuni SOFT

1. Acțiuni de testare pilor a soluțiilor eficienței energetice pe diferite tipuri de clădiri.
2. Campanii de promovare a eficienței energetice și a soluțiilor de succes în rândul asociațiilor de locatari în vederea informării și conștientizării beneficiilor.
3. Premiera directă a soluțiilor și tehnologiilor inovative elaborate la nivel local de eficientizare energetică.
4. Programe de finanțare-stimulare a procesului de reabilitare și eficientizare energetică a clădirilor.
5. Elaborarea de planuri de regenerare urbană prin eficientizare energetică.
6. Elaborarea de curricule în rândul învățământului profesional și universitar axate pe eficiență energetică, eco-design și regenerare urbană.
7. Implementarea sistemelor de etichetare ecologică a clădirilor și a sistemelor de evaluare a nivelului de eficiență energetică – sustenabilitate a clădirilor.

Prioritatea de investiție 5.4. Valorificarea resurselor pentru producerea și utilizarea energiei regenerabile

Obiectiv specific

Valorificarea locală a resurselor regenerabile în vederea creerii de energie sau suplimentării necesarului de energie deja produs din surse convenționale și utilizarea acesteia în vederea reducerii costurilor, creșterii nivelului de trai și stimulării activității economice și turistice.

Justificare

În abordarea conceptului eficienței energetice trebuie plecat de la premisa eficienței prin diminuarea pierderilor energetice alternativ cu premisa producerii necesarului de energie din surse regenerabile. Dacă în problema diminuării pierderilor de energie există diferite soluții tehnologice abordate singular sau integrat, de la anvelopare la sisteme de gestionare a consumurilor energetice pliate pe comportamentul de utilizare sau consum în problema producerii energiei diversitatea soluțiilor tehnice este influențată de accesibilitatea surselor de energie regenerabile cât și de cadrul juridic național.

Regiunea Vest are un important potențial de valorificare a majorității surselor de energie regenerabilă bucurându-se de disponibilitatea diferitelor surse de energie regenerabile care se pot utiliza în următoarea ordine relativă privind ușurința accesării acestora:

- Energia solară este cea mai la îndemână sursă de energie datorită poziției Regiunii Vest, ușor implementabilă în zona de câmpie în ciuda riscului deja semnalat de amplasare a parcurilor fotovoltaice pe terenuri agricole de calitate. În regiune, au fost semnalate o serie de investiții în acest sens pentru producerea energiei electrice din partea companiilor, însă în ceea ce privește sectorul rezidențial, se remarcă panourile solare pentru încălzirea apei calde cu aport la încălzire.
- Energia eoliană este disponibilă limitativ datorită nevoii de constanță în producerea energiei. A fost implementată în județul Caraș-Severin în vederea alimentării rețelei naționale de energie fiind mult mai greu utilizabilă în soluții individuale și consum punctual.
- Biomasa agricolă este prezentă în zona de câmpie ca resursă primară, datorită producției agricole dar lipsește infrastructura pentru întregul lanț de producție și desfacere. De asemenea, datorită costurilor de transport utilizarea este fezabilă pe o arie geografică limitată fiind extrem de ușor implementat pentru a deservi comunități rurale. Exploatarea salciei energetice în zona de câmpie poate fi o soluție utilă.
- Biomasa forestieră este la fel prezentă în zona de deal-munte ca resursă primară însă necesită pe lângă infrastructura pentru întregul lanț de producție și desfacere un plan de management al pădurii, pentru o producție constantă având în vedere că se utilizează biomasa rezultată în urma curățării.
- Biogazul poate fi ușor exploatată în urban prin utilizarea deșeurilor și descompunerea acestora prin reacții chimice controlate. Poate fi o soluție utilă în proximitatea zonelor industriale, sau ca re-utilizare a deșeurilor în industria zootehnică.
- Energia geotermală se regăsește în abundență fiind în prezent departe de a fi exploatată eficient, raportat la disponibilitate și la necesarul tehnic comparativ cu zona din oglindă de peste graniță. Posibilitatea utilizării multiple, cu costuri mici pe arii geografice restrânse face din această resursă o prioritate regională.

Dincolo de marea platformă a industriei energetice și de soluțiile de producere a energiei în masă și de capacitate mare, sau de posibilitatea legală de a contribui sau nu în mod individual la rețeaua națională de energie, din punct de vedere al dezvoltării regionale este nevoie de găsirea de soluții punctuale de utilizare a energiei regenerabile pentru două situații:

- ca și completare la energia primită de la rețeaua de energie deja existentă scăzând costurile, îmbunătățind competitivitatea și crescând calitatea vieții,
- ca și implementare în zone fără rețea de energie izolate, sau unde rentabilitatea unei investiții este redusă contribuind la creșterea calității vieții și la impulsivitatea activității economice.

În cele două situații se pot aplica soluții distincte în funcție de dinamica nevoilor, disponibilitatea resurselor, soluțiile tehnice potențiale și caracteristicile grupului țintă.

Dacă discutăm de clădiri publice, indiferent de tehnologia de eficientizare energetică utilizată, se pot implementa sisteme de producere a energiei termice, a apei calde sau chiar a energiei electrice care scad amprenta de CO₂ bazate pe surse alternative de energie poate cele mai la îndemână fiind cele solare având în vedere poziția geografică.

Instituțiile de învățământ, centrele culturale, bibliotecile universitare au un consum energetic sezonier bazat pe orarul activității, structura anului școlar, universitar etc. Spitalele, azilele, au nevoie constantă de energie pentru iluminat și aparate, dar în același timp asigurarea confortului termic pentru saloanele cu internați.

Instituțiile publice administrative au nevoie de iluminat constant, menținerea tehnicii în funcțiune și climatizare pe parcursul orarului de lucru.

Blocurile de locuințe pot asigura ușor iluminarea și încălzirea spațiilor comune. Chiar și clădirile istorice cu locatari pot beneficia de sistemele solare de energie respectând amplasamentul panourilor pe pantele interioare ale acoperișurilor care nu sunt expuse vederii și

nu afectează imaginea estetică a fațadei și percepția artistică a trecătorilor, turiștilor. Măsura producerii de energie se mulează perfect pe activități anterioare de izolare.

În toate aceste situații discutăm de utilizarea resurselor regenerabile în completare la energia deja furnizată dar există comunități rurale și urbane restrânse izolate de infrastructura energetică sau în vecinătatea unor zone protejate unde lipsa unui sistem centralizat de furnizare a energiei se poate substitui prin microcentrale bazate pe utilizarea de resurse naturale precum biomasa sau cea geo-termală.

Apa geotermală poate îndeplini funcții curative dar și de încălzire a unor spații de cazare la fel cum în zonele fără activitate turistică un izvor geotermal poate sprijini activitatea economică punctuală prin încălzire spații de producție, sere, bazine piscicole, unități de agrement etc. La fel, utilizarea biomasei poate crește calitatea vieții unei comunități dar poate stimula emergența activității turistice prin confortul creat în unitățile de cazare sau prin diversificarea serviciilor ex. bazine / piscine de înot, saune, jacuzzi, servicii spa și tratament etc.

Evident, utilizarea energiei electrice produse din surse regenerabile poate avea funcții de încălzit sau iluminat în spațiul public, arhitectural, de semnalizare, sau în spațiul privat individual sau de afaceri.

Eficiența energetică alături de producerea propriei energii implementată odată cu renovarea clădirilor istorice contribuie la reregenerarea urbană atât prin aspect dar mai ales prin faptul că spațiile devin atractive pentru locuit, investit, iar clădirile și cartierele pot avea un nou viitor.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Regional, Programul Operațional Sectorial Infrastructură Mare / Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Planul Național de Dezvoltare Rurală / Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală

Operațiuni / acțiuni HARD

1. Implementarea de sisteme de utilizare a energiilor regenerabile în clădiri, de locuințe (noi și istorice), publice (noi și istorice), unități economice-turistice, unități de cultură și loisir.
2. Implementarea de sisteme centralizate eficiente de asigurare a energiei electrice și termice prin valorificarea energiilor regenerabile pentru comunități rurale izolate, zone periurbane emergente sau zone rurale situate periurban.
3. Implementarea de sisteme de iluminat eficient (ex. LED) și inteligent (de control al luminii) în vederea valorificării estetice prin iluminat public și arhitectural a zonelor de importanță socială și turistică (piețe, centre istorice, monumente, clădiri simbol sau cu arhitectură deosebită, puncte de informare turistică, culturale), inclusiv prin producerea energiei / autosuținerea sistemelor din resurse regenerabile (ex. panouri fotovoltaice).
4. Creșterea eficienței iluminatului public prin extinderea-reabilitarea sistemelor de iluminat eficient (ex. LED) și inteligent (de control al luminii) în domeniile: stradal, arhitectural, de semnalizare rutieră și transport, panouri informative inclusiv prin utilizarea energiilor regenerabile (ex. Panouri solare).

Operațiuni / acțiuni SOFT

1. Analize, studii de fezabilitate punctuale privind potențialul utilizării energiilor regenerabile.
2. Campanii de promovare a energiilor regenerabile și a soluțiilor de succes în rândul asociațiilor de locatari.
3. Premiarea directă a soluțiilor și tehnologiilor inovative elaborate la nivel local de valorificare a energiilor regenerabile.
4. Acțiuni de testare pilot a soluțiilor neconvenționale de producere a energiei pe diferite tipuri de clădiri.

5. Elaborarea de planuri de regenerare urbană și valorificare tristică prin utilizarea energiilor regenerabile.
6. Elaborarea de curricule în rândul învățământului profesional și universitar axate pe eficiență energetică, folosirea energiilor regenerabile și instalarea sistemelor de utilizarea a energiilor regenerabile.

Prioritatea de investiție 5.5. Management previzional și proactiv al situațiilor de risc

Obiectiv specific

Îmbunătățirea capacității de previziune și intervenție în situațiile de risc climatic și de mediu, prin utilizarea de tehnologii moderne de analiză semnalizare, monitorizare, investiții în infrastructura de protecție, acces și tehnică de intervenție.

Justificare

Fenomenul schimbărilor climatice afectează în mod real viața comunităților umane putând schimba total parametrii de dezvoltare a acesteia. Dezvoltarea infrastructurii și activității economice, de la exploatarea forestieră, agricultură, localizarea unei investiții sau unei infrastructuri de afaceri trebuie să ia în calcul factorul de risc de mediu determinat fie de fenomenele climaterice extreme (inundații, secetă, alunecări de teren) fie de starea efectivă a mediului (pondere mai mare a precipitațiilor, proximitatea față de depozite de deșeuri etc.).

Lipsa întreținerii și consolidării infrastructurii de protecție poate avea efecte catastrofale și poate favoriza fenomene de mediu ireversibile chiar dacă se întâmplă lent (ex. deșertificare, colmatarea canalelor de protecție).

Secete prelungite provoacă scăderea nivelului apelor de acumulare amenințând siguranța energetică sau distrugerea ecosistemului de pe râurile de munte la fel cum ploile abundente pot provoca inundații importante pe principalele cursuri de apă și Dunăre.

Dincolo de acestea, decăderea industriei extractive în regiune a lăsat în urmă numeroase probleme de mediu, de la situri industriale abandonate, depozite de steril, terenuri contaminate a căror efecte nefaste curente pot fi amplificate de riscuri latente vizibile în condiții extreme (ex. umplerea și deversarea unor lacuri artificiale de colectare, antrenarea în atmosferă a pulberilor cu potențial radioactiv). Activitatea industrială a genera astfel poluare nu doar în interiorul siturilor ci și în proximitate, abordarea acestora fiind de asemenea importantă.

Capacitatea de prognoză sprijinită de capacitatea de intervenție bazată pe scenarii, este esențială în gestionarea fenomenului și menținerea ordinii. Previziunea, analiza și comunicarea situațiilor de risc poate fi eficientizată prin achiziționarea tehnicii specifice.

Dincolo de factorul tehnic, intervine factorul uman atât specialiștii în situații de urgență cât și populația supusă riscului, succesul unei intervenții depinzând enorm de sprijinul și comportamentul populației în acest sens. Inundațiile din Banat, din anul 2005, au aratat vulnerabilitatea comunităților umane și lipsa pregătirii acestora de a conștientiza pericolul și de a acționa în consecință.

În afara riscurilor imediate punctuale, datorate unei situații neprevăzute sau accentuării temporare a unor condiții meteo, Regiunea Vest se confruntă cu tendințe climaterice sau efecte pe termen lung. Acestea pot accentua anumite efecte climatice, de exemplu fenomenul de deșertificare poate fi un factor care accentuează efectele lipsei precipitațiilor într-un an. Scăderea debitului unor râuri poate afecta capacitatea de irigare a unor canale conexe afectând industrii. Creșterea temperaturii în orașe poate afecta sistemul verde generând implicit creșteri suplimentare de temperatură.

Și în această situație, riscurile pe termen lung trebuie prevăzute și acționat în consecință prin perdele de arbori, consolidări, planificări spațiale, urbane care să ia în calcul acest factor.

Avantajul Regiunii Vest este că mediul universitar și liceal oferă competențele specifice performării în această problemă unde aportul cercetării & inovării poate oferi soluții specifice.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Sectorial Infrastructură Mare / Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

Hard

- Creare – dotare capacități de previziune climatică și sisteme de comunicare a situațiilor de risc
- Achiziția de echipamente de intervenție în situații de risc
- Combaterea efectelor secetei și eroziunii solurilor prin crearea de perdele verzi în zonele afectate
- Combaterea prafului datorat deșertificării prin crearea de perdele verzi și coridoare de protecție în preajma localităților
- Consolidarea infrastructurii de protecție pentru situații de risc de mediu (inundații, alunecări de teren)
- Fixarea haldelor de steril pentru a evita fenomenele de alunecări de teren și alte evenimente provocate de fenomenele naturale
- Decontaminarea terenurilor cu grad ridicat de risc

Soft

- Cartografierea zonelor cu situații de risc și elaborarea de scenarii de risc și intervenție
- Elaborarea de standarde de evaluare a poluării și inventarierea și analiza siturilor contaminate pe baza acestora
- Acțiuni de cercetare a riscurilor climatice
- Pregătirea personalului implicat în gestionarea situațiilor de risc de mediu în vederea intervenției
- Informarea și educarea comunităților vulnerabile la riscuri de mediu cu privire la măsurile de intervenție și tipul de comportament abordat

Axa prioritară 6: Încurajarea dezvoltării particularităților specifice comunităților urbane și rurale

Obiectiv: Diminuarea disparițiilor regionale prin dezvoltarea integrată și echitabilă a zonelor urbane și rurale, în context transfrontalier

Obiective tematice relevante:

Obiectiv tematic 3. Îmbunătățirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii, a sectorului agricol (În cazul FEADR) și a sectorului pescuitului și acvaculturii (pentru EMFF);

Obiectiv tematic 7. Promovarea sistemelor de transport durabile și eliminarea blocajelor din cadrul infrastructurii de transport;

Obiectiv tematic 8. Promovarea ocupării forței de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă;

Obiectiv tematic 9. Promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei;

Abordare teritorială: întreaga regiune

Justificare

Sistemul de localități urbane și rurale al Regiunii Vest este caracterizat de:

- *scăderea continuă a populației atât din mediul urban, cât și din cel rural:* După o perioadă de creștere a populației în perioada 1948-1989, începând cu anul 1992, regiunea urmează trendul național de scădere a numărului populației. În intervalul 2000-2011, populația din regiune a înregistrat o scădere cu 6,4%, scăderea fiind mai mare decât cea de la nivel național (4,6%). Între anii 2000-2011, mediul urban a pierdut aproximativ 71.010 persoane, evoluția populației fiind negativă (-5,92%), pe când mediul rural a pierdut 59.650 persoane, scăderea fiind mai mare decât cea din mediul urban (-8,36%).
- *un caracter mai degrabă rural decât urban:* Aplicarea tipologiei urban-rurale utilizată de Eurostat indică caracterul mai mult rural al Regiunii Vest, din perspectiva Uniunii Europene. Două regiuni de nivel NUTS III sunt clasificate ca intermediare, apropiate de oraș - Timiș și Hunedoara, județul Arad este clasificat ca fiind predominant rural în apropierea unui oraș – Arad, iar județul Caraș-Severin este caracterizat ca fiind predominant rural, izolat.
- *disparități în concentrarea populației în diversele zone din regiune:* Per ansamblu, densitatea regională este considerabil mai mică față de densitatea populației la nivel național. La nivel regional există 3 mari zone în care este concentrată populația, cea mai importantă fiind axa Arad-Timișoara, cu densități egale sau peste media națională, axa Brad-Deva-Hunedoara-Hațeg și Bazinul Văii Jiului. În contrast cu aceste areale, există zone în regiune care datorită unor combinații de factori naturali și antropici înregistrează densități foarte scăzute (sub 25 loc/km²) și care pe termen lung pot avea anumite implicații negative, cumulate cu îmbătrânirea populației din zonele slab populate și creșterea presiunii antropice în zonele dens populate.
- *slaba localizare a unor servicii în mediul rural:* Deseori serviciile cele mai elementare (asistența socială, cabinetele medicale, poliția, pompierii, biblioteci, săli de cultură, frizerii, restaurante) sunt localizate cu precădere în mediul urban, locuitorii din mediul rural fiind nevoiți să parcurgă distanțe mari pentru a beneficia de acestea. Acest fapt denotă o mai slabă calitate a vieții în rural.
- *diferențieri însemnate intra-regionale la calitatea drumurilor și străzilor, inclusiv cele din mediul rural:* Media străzilor orașenești modernizate este ușor mai ridicată decât nivelul național însă se înregistrează decalaje însemnate în interiorul regiunii. Acest fapt influențează durata de deplasare în interiorul orașelor, comunelor și satelor cât și gradul de protecție pentru participanții la trafic.
- *scăderea gradului de siguranță a cetățeanului:* Potrivit statisticilor în perioada 2005-2011 a avut loc o creștere a ratei criminalității în regiune, deseori în orașele mari fiind identificate anumite zone cu un grad scăzut de siguranță. De asemenea, desființarea unor posturi de poliție din mediul rural poate avea ca efect scăderea siguranței cetățenilor din rural și creșterea numărului de infracționalități.
- *scăderea numărului de pasageri transportați cu mijloacele de transport în comun:* Evoluția pasagerilor transportați cu mijloace de transport în comun, în Regiunea Vest, în perioada 2000-2011 este negativă deoarece toate tipurile de transport înregistrează scăderi în numărul de pasageri. Cea mai mare scădere se înregistrează pentru tramvaie, pierzându-se un total de -28.623,6 călători (-41,6%). Teritorial, situația transportului în comun este contrastantă deoarece transportul în comun este localizat în principal în orașele mari. Chiar și aici există anumite deficiențe în materie de infrastructură (material rural vechi, incapacitatea de a oferi informații reale călătorilor, etc.).
- *conectivitate insuficientă în interiorul orașelor și în zonele înconjurătoare acestora:* Conectivitatea față de Timișoara-Arad: timpii de deplasare până la aglomerarea Timișoara-Arad indică faptul că doar jumătățile vestice ale județelor Timiș și Arad se încadrează într-o navetă de o oră de la Timișoara sau Arad. Situația este și mai dificilă în cazul județelor Caraș-Severin și Hunedoara. În Caraș-Severin, doar o zonă foarte mică (Măureni-Gherteniș) se încadrează într-o izocronă de o oră de Timișoara. Restul populației județului are nevoie de mai mult timp pentru a ajunge la Timișoara, cu timpi aproximativi de o oră și jumătate pentru Reșița și Caransebeș, și peste 2 ore pentru zonele sudice din jurul localităților Moldova Nouă, Bozovici sau Băile

Herculane. În cazul județului Hunedoara, timpii apropiați sau în jur de 2 ore și jumătate caracterizează orașe ca Hunedoara, Brad, Orăștie sau Hațeg. Zonele din Munții Metaliferi, Găina, Șureanu și Poiana Ruscă se află la peste 3 ore distanță, în timp ce Bazinul Petroșani este cel mai îndepărtat în ceea ce privește timpii de condus.

Reșița-Caransebeș: Cele două centre urbane principale din județul Caraș-Severin, Reșița (municipiul de județ) și Caransebeș, se află la o distanță de circa 45 de minute unul de celălalt, morfologia mai degrabă muntoasă a celei mai mari părți a județului Caraș-Severin făcând ca timpii de deplasare să fie mai mari în general, datorită drumurilor în pantă și numărului redus de șosele. Izocrona de 20 de minute pentru Reșița include astfel doar o mică zonă din jurul orașului, până la Bocșa în nord, Carașova în sud, Brebu în est și Lupac în Vest. Aceeași izocronă pentru Caransebeș este mai amplă și alungită în direcția nord-sud, urmată de șoseaua principală, de-a lungul Coridorului Timiș-Cerna, până la Sadova Nouă în sud și până la Sacu în nord. Pe Coridorul Bistra către est, izocrona include orașul Oțelu Roșu.

Deva-Hunedoara-Simeria: Deși județul Hunedoara este o regiune muntoasă, zona centrală a acesteia (inclusiv centrele urbane enumerate mai sus) este mai accesibilă decât în cazul județului Caraș-Severin. Marile coridoare Mureș și Strei sunt însoțite de șosele importante, astfel încât timpii de deplasare sunt mai mici față de situația din județul Caraș-Severin. Drept urmare, se poate ajunge la Deva, Hunedoara sau Simeria în mai puțin de 20 de minute de la Leșnic până la Orăștie de-a lungul Coridorului Mureș, până la Bretea Română de pe Coridorul Strei, precum și de la majoritatea așezărilor din sudul Munților Metaliferi, de la periferia estică a Munților Poiana Ruscă și a Dealurilor Hunedoarei. Se poate ajunge la Deva într-o oră sau mai puțin de la Săvărșin de pe Valea Mureșului sau Hălmagiu de pe Valea Crișului Alb, ambele din județul Arad, sau de la Făget, din județul Timiș.

Petroșani-Valea Jiului: Dacă indicele conectivității se raportează la Petroșani, zona este foarte accesibilă, izocrona de 20 de minute, acoperind perfect zona Bazinului Văii Jiului, cât și localitățile rurale din apropiere. Bazinul Văii Jiului rămâne o zonă mai degrabă izolată datorită conectivității sale scăzute față de regiunile înconjurătoare și a barierelor (în principal relieful muntos) pe care drumurile trebuie să le traverseze pentru a asigura accesul.

- *suprafață redusă a spațiilor verzi în interiorul orașelor:* Legislația în vigoare recomandă ca până la data de 31 decembrie 2013 orașele trebuie să asigure un minimum de 26 m²/locuitor de spațiu verde, până la data de 31 decembrie 2013. Analizând acest indicator, s-a ajuns la concluzia că niciun municipiu reședință de județ nu a îndeplinit acest indicator și că doar 37,5% din municipii și 43,3% din orașe au îndeplinit acest indicator.
- *lipsa sau insuficienta utilizare a unor mijloace de transport alternativ, cu precădere biciclete:* Creșterea constantă a numărului de autoturisme duce la o presiune suplimentară asupra căilor de comunicație din interiorul localităților și are repercursiuni negative asupra mediului înconjurător. Măsurile care ajută integrarea în transportul urban a celui pe baza bicicletei, sunt foarte importante. Pe distanțe relativ mici (de până la 8 km), bicicleta poate înlocui autovehiculul. Cu toate că rețeaua de piste de biciclete este în expansiune în Regiunea Vest, trebuiesc luate măsuri suplimentare pentru promovarea acestui tip de transport. De asemenea, este necesară construirea unei infrastructuri specifice, separată de cea a celorlalte moduri.
- *frecvente încălcări ale regimului urbanistic și a documentației aferente (PUG, PUZ, etc.):* Vechimea mare a PUG-urilor sau chiar inexistența acestora în unele orașe care pot determina o serie de disfuncționalități urbane. Mai mult de atât, extinderea intravilanului orașelor în mod haotic și cu dotări de slabă calitate duce la apariția unor zone subdezvoltate în interiorul acestora.
- *insuficiența sau chiar lipsa unor spații de cultură și loisir:* Atât în mediul urban cât și în cel rural, există o criză de spații în care cetățenii să își poată petrece timpul liber. Fie că este vorba de parcuri, terenuri de sport, piețe, zone pietonale, spații de agrement (ștranduri, parcuri, grădină botanică, grădină zoologică, etc.), acestea au un rol important în creșterea calității vieții locuitorilor. De asemenea, există posibilități reduse în special în orașele mici de a participa la evenimente culturale.

- *valorificarea insuficientă a multiculturalității, plurietnicității și multi confesionalității atât din regiune cât și în zonele transfrontaliere:* Un aspect pozitiv este creșterea numărului de inițiative în cooperarea transfrontalieră, însă cu toate acestea, trebuie derulate în continuare proiecte de parteneriat între regiune și zone similare din Ungaria și Serbia care vor putea duce la eliminarea decalajelor de dezvoltare din aceste zone.

Priorități de investiții:

6.1 Dezvoltare urbană integrată

6.2 Dezvoltarea spațiului rural și modernizarea agriculturii

6.3 Creșterea gradului de acces la cultură și agrement

6.4 Valorificarea caracterului transfrontalier

Prioritatea de investiție 6.1. Dezvoltare urbană integrată

Obiectiv specific: Creșterea rolului și funcțiilor orașelor din Regiunea Vest, astfel încât să ofere toate facilitățile necesare pentru a asigura condiții superioare de viață locuitorilor

Justificare

Populația Regiunii Vest este concentrată în 323 unități administrativ teritoriale, dintre acestea *42 sunt orașe* (din care *12 municipii*). Localitățile urbane ale Regiunii Vest sunt repartizate relativ uniform în teritoriu, predominând orașele mici și mijocii (sub 20.000 locuitori), în timp ce orașe mari cuprind municipiul Timișoara (306.854 locuitori în anul 2011) și municipiul Arad (164.728 locuitori în anul 2011).

În cadrul teritoriului național, Regiunea Vest, este mai puternic urbanizată decât majoritatea regiunilor, regiunea deținând după București-Ilfov cea mai mare pondere a populației urbane (%).

Analiza socio-economică a Regiunii Vest confirmă faptul că teritoriul regiunii nu este omogen. Cu toate că diferite zone din regiune se confruntă cu probleme și provocări specifice (întărirea conurbației Arad – Timișoara; diminuarea ratei șomajului, sprijinirea grupurilor dezavantajate și lipsa investitorilor îndeosebi în areale din Caraș-Severin și Hunedoara), acestea dețin oportunități specifice și anumite resurse pentru regenerarea economică și socială.

Orașele din regiune, se confruntă astăzi cu disfuncții majore la nivel de mediu construit, ca urmare a unor procese de transformare cu caracter radical (cu efecte și asupra țesutului urban tradițional valoros) suferite de țesutul urban în perioada anterioară anului 1990.

De cele mai multe ori, peisajul din mediul urban păstrează același mod de gândire, valori și organizare cu cel din perioada comunistă. În ziua de astăzi, multe zone din oraș (clădiri, piețe, parcuri) sunt depășite ca funcționalitate și implicit cetățenii nu mai păstrează același atașament față de spațiul trăit. Pentru a pune în valoare peisajul urban este necesară în primul rând valorificarea ansamblurilor arhitecturale existente. Renovarea fațadelor reprezintă cea mai stringentă problemă în regiune deoarece de cele mai multe ori, fie din lipsa fondurilor locatarilor, fie din cauza absenței unei legislații corespunzătoare, monumentele sau clădirile cu valoare estetică ajung într-o stare de degradare foarte avansată.

Procesul re-integrării în țesutul urban modern a spațiilor reziduale ale orașelor se aseamănă cu realizarea unor muzee în aer liber, care sunt deschise accesului public, devenind astfel veritabile spații publice destinate expunerii artei. Aceste operațiuni de arhitectură și urbanism pot să fie factori importanți care să contribuie la regenerarea orașului și la îmbogățirea (sau în unele cazuri, la apariția) traseelor culturale.

Băncile, coșurile de gunoi, jardinierele, stâlpii și gardurile de delimitare, rastelurile de biciclete, adăposturile pentru așteptarea autobuzelor și parcurile de joacă pentru copii schimbă imaginea unui oraș și de cele mai multe ori încurajează convivialitatea.

Media străzilor orașenești modernizate în regiune este ușor mai ridicată decât nivelul național însă se înregistrează decalaje însemnate în interiorul regiunii. Acest fapt influențează durata de deplasare în interiorul orașelor, comunelor și satelor cât și gradul de protecție pentru participanții la trafic.

Insuficiența unor mijloace de transport alternativ (transportul în comun, biciclete) sau chiar lipsa acestora poate duce la adâncirea disparităților atât în interiorul localităților cât și între acestea.

Abordarea disparităților teritoriale prin simpla încercare de a aduce locurile de muncă locuitorilor este probabil să capete limitări semnificative și să nu genereze în mod real creșterea calității vieții locuitorilor. În schimb, este esențial să se promoveze și mobilitatea, să se permită locuitorilor să acceseze oportunități de angajare oriunde s-ar afla în regiune (sau în afara regiunii) deoarece gradul în care locuitorii și firmele dintr-o locație pot accesa aglomerările regionale și naționale importante are un impact semnificativ asupra perspectivelor de dezvoltare, în contextul în care cu cât este mai mare accesul pe care îl au persoanele și firmele la aceste aglomerări, cu atât mai productive vor fi acestea (prin exploatarea economiilor la scară și a efectelor externe ale activității economice).

În acest context, una dintre cele mai importante provocări în abordarea disparităților teritoriale din Regiunea Vest constă în îmbunătățirea conectivității interne față de principalele aglomerări, care sunt motoarele de dezvoltare ale regiunii. Abordarea acesteia implică observarea căilor de extindere a zonelor de captare ale centrelor urbane pentru a absorbi o forță de muncă navetistă mai mare în regiune, precum și îmbunătățirea conectivității generale pentru a permite ca firmele, angajații și consumatorii din regiune să beneficieze de accesul la o piață mai vastă.

Accentul trebuie pus pe dezvoltarea unor mijloace de transport ecologice deoarece creșterea constantă a numărului de autoturisme duce la o presiune suplimentară asupra căilor de comunicație din interiorul localităților, de cele mai multe ori rețelele de comunicație fiind sufocate de intensitatea traficului rutier. Mai mult de atât, creșterea numărului de autoturisme are anumite repercursiuni negative asupra mediului înconjurător dar și asupra sănătății umane.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită:

Programul Operațional Regional / Fondul European de Dezvoltare Regională

Operațiuni orientative / acțiuni

Hard

- Modernizarea centrelor istorice ale orașelor
- Modernizarea ansamblurilor / clădirilor arhitecturale de patrimoniu
- Conversia funcțională a clădirilor abandonate și punerea în valoare a arealelor urbane părăsite
- Înlocuirea mobilierului urban învechit
- Construcția de noi cartiere rezidențiale pentru grupurile dezavantajate sau pentru tineri
- Îmbunătățirea condițiilor de trai prin reabilitare și modernizarea fondului locativ și al utilităților
- Modernizarea / extinderea spațiilor verzi și parcurilor vechi, precum și amenajarea de parcuri și spații verzi noi
- Introducerea de noi obiective de atracție urbană
- Modernizare străzi urbane
- Creșterea calității serviciilor aferente transportului în comun
- Achiziționarea de material rulant nou, ecologic, precum și retehnologizarea / modernizarea materialului rulant vechi
- Modernizarea stațiilor de așteptare pentru toate tipurile de transport în comun
- Introducerea unui sistem performant de informare al călătorilor cu privire la durata, traseul, frecvența și legăturile sistemului de transport public local

- Accesibilizarea mediului fizic pentru persoanele cu dizabilități
- Reducerea timpilor de deplasare prin crearea culoarelor speciale pentru transportul în comun (gradul de confort și siguranță a deplasărilor)
- Dezvoltarea unui sistem de “prioritate” în trafic (semafoare, intersecții, sensuri giratorii etc) în favoarea transportului public
- Crearea unor facilități de tipul park and ride îndeosebi în gări și puncte centrale din orașe
- Modernizarea și extinderea rețelei de piste de biciclete
- Construirea unor spații de parcare
- Crearea/ reabilitarea/ extinderea zonelor pietonale

Soft

- Instruirea de specialiști pe domeniul arhitecturii urbane și planificarea spațiului teritorial
- Ateliere de lucru regionale pe domeniul urbanistic și al peisajului rural
- Consultări publice cu cetățenii despre cum vor să fie definită imaginea localităților acestora
- Reactualizarea Planurilor Urbanistice Generale
- Inventarierea clădirilor istorice cu scopul restaurării acestora
- Sprijinirea proprietarilor pentru reabilitarea monumentelor istorice/ansamblurilor urbane de mare valoare
- Crearea unor schimburi de experiență între diversele regii de transport în comun din regiune
- Promovarea tipurilor de transport ecologice prin oferirea de anumite facilități
- Introducerea unui sistem de taxare pe baza unui raport de calitate și servicii oferite
- Îmbunătățirea coordonării activității de transport în comun la nivelul fiecărui județ (prin crearea unor centre de coordonare)
- Crearea unui centru regional de urbanism
- Realizarea de studii în domeniu

Prioritatea de investiție 6.2. Dezvoltarea spațiului rural și modernizarea agriculturii

Obiectiv specific: Creșterea atractivității zonelor rurale din regiune / îmbunătățirea calității vieții din spațiul rural și reducerea disparităților de dezvoltare economică și socială față de mediul urban.

Justificare

După mediul de reședință, în Regiunea Vest, aproximativ 37,2% din populația Regiunii Vest locuiește în mediul rural, în principal, regiunea fiind mai puternic urbanizată decât nivelul național. Cu toate acestea, există anumite diferențieri în regiune, populația rurală fiind predominantă în județele Arad și Caraș-Severin, județele Timiș și Hunedoara fiind predominant urbane.

Datorită deciziilor politice în perioada de dinainte de '89, localitățile rurale au pierdut un număr mare de locuitori, astăzi spațiul rural din regiune fiind într-un amplu proces în care se încearcă modernizarea acestuia și ridicarea nivelului de trai al populației. Paradoxul localităților rurale din regiune este faptul că unele localități din jurul orașelor mari reușesc să se dezvolte din punct de vedere economic însă unele zone rurale înregistrează pierderi constante de populație și fie nu reușesc să atragă investiții, fie impactul investițiilor și proiectelor implementate nu este unul așteptat.

Indicatorii demografici analizați reflectă următoarele aspecte deloc îmbucurătoare:

- natalitatea în mediul rural (8,4‰) este apropiată de cea a mediului urban (8,5‰);
- în mediul rural mortalitatea (14,2‰) este mai mare decât cea înregistrată în mediul urban (11‰);

- sporul natural este așadar negativ în ambele medii de reședință, dar semnificativ mai mic în zonele rurale (-5,8%) decât în zonele urbane (-2,5%);
- în mediul rural regăsim o mortalitate infantilă mai mare decât cea înregistrată în zonele urbane: rural 10,7%, urban 7,8%;
- speranța de viață este mai mică în spațiul rural (72,57 ani) decât în spațiul urban (73,34 ani).

Cu toate acestea, spațiul rural nu trebuie deloc neglijat deoarece, acesta dispune de un potențial de creștere substanțial și deține un rol social vital.²³ Spațiul rural constituie un spațiu al conservării tradițiilor, obiceiurilor și gastronomiei poporului românesc.

De asemenea, spațiul rural are capacitatea de a conserva și reconstrui cadrul natural, ca urmare a unei presiuni antropice mai reduse, asociată cu tipul exploatării economice și nivelul general de dezvoltare al forțelor de producție. Câmpurile extinse de culturi, absența căilor principale de comunicație, prezența insulară a cadrului construit de dimensiuni mai mici și a turmelor de animale, trădează prezența ruralului.

În Regiunea Vest regăsim la nivelul agriculturii o combinație între terenuri mici (sub 20 ha), necompetitive și valorificate pentru producție proprie cât și terenuri mari de peste 50 ha, bine tehnologizate (în general deținute de companii mari) care practică o agricultură cu productivitate înaltă. Lipsa asocierii, fărâmițarea terenurilor aflate în proprietate privată, irigațiile necorespunzătoare, unitățile de producție mici și slaba dotare tehnologică sunt câteva din cauzele care nu permit practicarea unei agriculturi eficiente și competitive.

Cu toate că Regiunea Vest deține suprafețe agricole însemnate (îndeosebi în județele Timiș și Arad), acestea nu sunt suficient valorificate. Comparativ cu nivelul național, producția regională de cereale și cartofi ocupă doar locul IV, pe când producția de floarea-soarelui, legume și struguri ocupă locul V. La capitolul productivitate, Regiunea Vest se poziționează foarte bine la nivel național îndeosebi pentru grâu, ovăz, secară, orz și orzoaică și sfeclă de zahăr, unde s-au înregistrat producții (kg/ha) mai mari decât media națională.

Conform datelor înregistrate de Institutul Național de Statistică se observă o mare tendință de fluctuație a producției vegetale, acest lucru fiind datorat cel mai probabil faptului că există o strânsă legătură între condițiile meteorologice și producție și anume că lipsa sistemelor de irigații, cât și lipsa precipitațiilor pot duce la scăderea producției agricole.

Chiar dacă dinamica ponderii populației ocupate în agricultură din România arată o tendință de scădere treptată a acesteia, populația activă din agricultură rămâne printre cele mai numeroase din Europa.

În Regiunea Vest, aproximativ 141.000 de locuitori, adică 17,3% din totalul forței de muncă desfășoară activități în sectorul agricol, pe când numai o mică parte din populația tânără desfășoară activități în acest sector.

Dotarea cu mașini agricole (tractoare, pluguri, cultivatoare, semănători mecanice) este superioară mediei la nivel național (locul III), în special datorită acordării de sprijin financiar din fonduri naționale și europene.

Un sistem de cadastru funcțional reprezintă o adevărată piatră de temelie a funcționalității agriculturii. Cu toate acestea, de cele mai multe ori sistemul de cadastru din România este deficitar, identificarea precisă a terenurilor și stabilirea hotarelor fiind uneori extrem de dificilă. Mai mult de atât, transferul terenurilor (atât prin vânzare, cât și prin arendă) este complicat de absența unui sistem de cadastru funcțional și a unor titluri sigure asupra terenurilor.

În general, rețeaua de utilități (canalizare, alimentare cu gaz, alimentarea cu apă potabilă) este mai slab dezvoltată în mediul rural decât în mediul urban. Comparativ cu nivelul din România, Regiunea Vest se situează mai bine la rețeaua de utilități însă sunt necesare eforturi suplimentare pentru a aduce gradul de acoperire cu utilități din mediul rural la același nivel cu mediul urban.

- alimentare cu apă: România: 67,6%; Vest: 71,9%

²³ old.madr.ro/pages/dezvoltare_rurală

- canalizare: România: 17,1%; Vest: 23,5%
- gaze naturale: România: 21,9%; Vest: 17,8%

Activitatea economică în mediul rural este scăzută. Pe ansamblu, valoarea adăugată pe cap de locuitor în localitățile urbane din Regiunea Vest a fost în anul 2010 de aproape 2,4 ori mai mare decât aceea din localitățile rurale. Localitățile urbane din regiune cuprind 90% din forța de muncă și valoarea adăugată. Acestea susțin de 2,6 ori mai multe firme pe cap de locuitor decât localitățile rurale, de patru ori mai multe firme mari și de două ori mai multe firme cu capital majoritar străin. Este interesant, totuși, că împărțirea urban-rural variază considerabil în interiorul județelor. Cele mai remarcabile în această privință sunt județele Arad și Caraș-Severin. În Arad, împărțirea este dramatică – localitățile sale urbane au cea mai ridicată concentrare de firme din regiune, însă regiunile sale rurale susțin de 4,3 ori mai puține firme pe cap de locuitor. Acest fapt contribuie la cel mai mare dezechilibru în contribuția rurală-urbană din Regiunea Vest, cu doar 5 procente din valoarea adăugată a județului Arad ce derivă din localități rurale. Această disparitate este deosebit de importantă deoarece județul Arad are a treia cea mai mare pondere a populației ce locuiește în localități rurale. În Caraș-Severin, atât localitățile rurale cât și cele urbane au rate extrem de scăzute de înființare de firme. Pentru a avea o perspectivă, localitățile rurale din Timiș susțin de peste două ori numărul de firme pe cap de locuitor decât cele urbane din Caraș-Severin.

De asemenea, trebuie menționată o trăsătură remarcabilă a pieții muncii din Regiunea de Vest. Deși ratele șomajului sunt ușor mai mari în zonele urbane decât în cele rurale din regiune (și considerabil mai mari în rândul persoanelor cu calificări slabe), șomajul pe termen lung este de departe un fenomen rural. De fapt, Regiunea de Vest este singura regiune în afară de București-Ilfov în care ratele șomajului pe termen lung sunt mai mari în zonele rurale decât în cele urbane.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită:

Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală

Operațiuni orientative / acțiuni:

Hard

- Modernizarea vetrei satului și a zonelor centrale
- Restaurarea, conservarea și consolidarea obiectivelor de patrimoniu cultural și natural
- Conversia funcțională a clădirilor abandonate și punerea în valoare a arealelor rurale părăsitate
- Sprijinirea modernizării târgurilor și piețelor comunale
- Înlocuirea/ modernizarea mobilierului public învechit
- Modernizarea și extinderea rețelelor de drumuri din interiorul comunelor și satelor, a drumurilor comunale, vicinale, precum și a drumurilor agricole și forestiere
- Amenajarea de parcuri și spații verzi
- Modernizarea și extinderea rețelei de depozite speciale de colectare, distribuție și valorificare a produselor agricole
- Modernizarea exploatațiilor agricole prin: dotare cu echipamente moderne, introducerea de noi tehnologii, construirea/ modernizarea clădirilor operaționale
- Modernizarea și extinderea rețelei de conducte de irigații și adaptarea acesteia la cerințele agriculturii regionale
- Crearea în regiune a unor laboratoare independente de testare și certificare a produselor agricole și agroalimentare
- Sprijinirea dezvoltării mediului antreprenorial prin investiții în dezvoltarea IMM-urilor existente și prin sprijinirea creării de noi IMM-uri
- Introducerea/ extinderea rețelei de utilități (apă, canalizare, gaz, electricitate) și telecomunicații (internet) în mediul rural

- Îmbunătățirea valorificării pădurilor prin: refacerea/ extinderea pădurilor, achiziția de echipamente
- Investiții pentru îmbunătățirea procesării produselor agricole și forestiere și realizarea de produse cu valoare adăugată ridicată
- Modernizarea și/sau re tehnologizarea lucrărilor de desecare și drenaj și de corectare a torenților situați pe fondul agricol
- Sprijinirea dezvoltării turismului în mediul rural, prin crearea/ modernizarea structurilor de cazare și de agrement
- Achiziționarea de utilaje și echipamente pentru serviciile publice
- Crearea și amenajarea spațiilor publice de recreere pentru populație
- Modernizarea și extinderea infrastructurii existente pentru distribuția și comercializarea produselor agro-alimentare (piețe agroalimentare)
- Modernizarea parcului de utilaje agricole
- Încurajarea efectuării unor lucrări de îmbunătățiri funciare

Soft

- Îmbunătățirea serviciilor de bază în mediul rural: educație, sănătate, social
- Programe de instruire și conversie profesională a locuitorilor din mediul rural
- Sprijinirea constituirii formelor asociative în agricultură
- Dezvoltarea și promovarea produselor tradiționale și/ sau ecologice și crearea unor branduri locale și regionale
- Creșterea competitivității produselor agricole și agro-alimentare și implementarea standardelor europene de calitate
- Sprijinirea accesului producătorilor locali în calitate de furnizori pentru marile lanțuri de magazine
- Îmbunătățirea furnizării de informații, prin utilizarea rețelelor existente: administrația publică locală, asociații de producători, grupurile de acțiune locală
- Dezvoltarea unor rețelele specifice de consiliere și consultanță în domeniul agricol
- Crearea unui mecanism permanent de informare cu privire la prețurile produselor și mărfurilor, atât din piața regională cât și din piețele cu care există relații comerciale
- Sprijin pentru activități de marketing și promovare pe plan național și internațional a produselor agricole/ agro-alimentare locale
- Încurajarea și promovarea meșteșugurilor tradiționale
- Formare profesională pentru îmbunătățirea managementului exploatațiilor agricole
- Sprijin pentru dezvoltarea tinerilor fermieri (training, consultanță, sprijin financiar, etc)
- Sprijinirea elaborării și implementării strategiilor de dezvoltare locală
- Stimularea cercetării de bază și aplicative în domeniul agro-alimentar
- Încurajarea utilizării sustenabile a terenurilor din regiune
- Încurajarea luării de măsuri împotriva secetei și fenomenelor de risc climatic

Prioritatea de investiție 6.3. Creșterea gradului de acces la cultură, turism și agrement

Obiectiv specific: Promovarea culturii în toate domeniile din regiune și oferirea unor game largi de facilități de petrecere a timpului liber.

Justificare

Conform UNESCO, **cultura este alcătuită de un întreg complex care include cunoștințe, convingeri, arte, morală, legi, obiceiurile, precum și oricare alte capacități și deprinderi dobândite de [un om] ca un membru al societății.** În mod practic, cultura cuprinde valorile

comune, înțelegerile, ipotezele și obiectivele care sunt învățate de la generațiile anterioare, impuse actualilor membri ai unei societăți și transmise generațiilor următoare.

În ultimele decenii, un număr important de contribuții și analize au jalonat evoluțiile teoretice și reperele strategice dezvoltate atât la nivel regional (Uniunea Europeană, Consiliul Europei, etc.) cât și național cu privire la rolul și contribuția culturii în noua arhitectură socio-economică și au influențat în mod decisiv dezbaterile publice în acest domeniu.²⁴

Discursul politic contemporan, atât la nivel european, cât și în multe State membre ale Uniunii, tratează din ce în ce mai mult cultura nu doar ca pe un sector consumator de resurse financiare publice, ca pe un etern asistat ce depinde de subvenții, mecenat sau sponsorizări, ci și ca un producător de valoare adăugată și ca un factor semnificativ de dezvoltare economică și socială. În această abordare, cultura capătă valențe semnificative ca instrument important pentru realizarea unor obiective sociale și economice identificate prin alte strategii sau politici sectoriale (e.g., coeziune socială, dezvoltare durabilă, creștere economică, ocupare, formare și reconversie profesională etc.) și trebuie reconsiderată, întrucât are nu numai valoare proprie ci și valori și dinamici trans-sectoriale.²⁵

Asigurarea accesului efectiv la participarea la activități culturale pentru toți este o dimensiune esențială pentru promovarea unei societăți incluzive. În plus, participarea la activități culturale poate avea, de asemenea, un rol esențial în a ajuta oamenii și comunitățile pentru a depăși sărăcia și excluderea socială.²⁶

În ultima perioadă, la nivel european, a apărut un concept interesant pentru sfera culturii, și anume conceptul de *sectoare culturale și creative*.

Acest concept a apărut și a început să fie utilizat ca răspuns la necesitatea de a armoniza două abordări diferite și anume cea care susținea de cultură și cea care susținea centralitatea ideii de creativitate.²⁷

În acest context, se poate afirma că definiția adoptată la nivelul Uniunii este cea mai cuprinzătoare și anume:

*Sub denumirea de **sectoarele culturale și creative** se regăsesc artele vizuale, artele spectacolului, patrimoniul, film și video, televiziune și radio, software (inclusiv jocuri video), muzică, carte și mass-media, design, arhitectură, publicitate, precum și industriile suport (o categorie foarte largă, care include acele activități care depind de industriile culturale și creative pentru a exista).*²⁸

Sunt considerate activități culturale toate tipurile de activități bazate pe valori culturale și/sau pe expresii artistice, incluzând activități orientate sau nu către piață, cu caracter comercial sau nu și realizate de orice tip de producător sau de structură (de individ, grup de amatori sau de profesioniști, organizații, societăți comerciale, instituții publice). Astfel, activitățile culturale sunt considerate a reprezenta cadrul conceptual general, întrucât o activitate culturală este realizată în cadrul unui domeniu cultural și potrivit funcționării necesare îndeplinirii sale. Activitățile culturale pot fi puse în corespondență cu clasificările statistico-economice naționale.

²⁴ http://www.cultura.ro/uploads/files/STRATEGIA_%20SECTORIALA_IN_DOMENIUL_CULTURII_2014-2020.pdf, p. 7

²⁵ Ibidem, p. 13

²⁶ http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/studyculture_leaflet_en.pdf

²⁷ http://www.cultura.ro/uploads/files/STRATEGIA_%20SECTORIALA_IN_DOMENIUL_CULTURII_2014-2020.pdf

²⁸ http://www.cultura.ro/uploads/files/STRATEGIA_%20SECTORIALA_IN_DOMENIUL_CULTURII_2014-2020.pdf, p. 22

Sunt multe dovezi care susțin cultura ca fiind un motor pentru reînnoirea socială și regenerarea economică. De asemenea, numeroase studii susțin faptul că cei mai săraci oameni dintr-o localitate/zonă sunt cei mai puțin probabil să participe la activitățile culturale. Luată ca un întreg, cultura aduce beneficii economice directe și indirecte clare la nivel local și în zonele înconjurătoare.

Îndeosebi spațiile rurale sunt locuri unde încă se păstrează anumite tradiții și obiceiuri, acestea având o mare valoare în cadrul patrimoniului cultural imaterial. Manifestările culturale, în special în zonele rurale trebuie sprijinite deoarece fără susținere se vor pierde unele abilități cât și autenticitatea spațiului rural românesc.

Loisir-ul sau timpul liber, reprezintă un concept care definește *o folosire optimă a timpului liber, potrivit dorințelor și înclinațiilor individului*. Spațiul urban sau rural trebuie să răspundă nevoilor de petrecere a timpului liber de către cetățeni, așadar pot să fie create anumite facilități proiectate care să vină în întâmpinarea acestor nevoi.

Cu toate că rolul spațiilor verzi și a celor recreative sunt de cele mai multe ori subestimate, aceste zone dețin un potențial real pentru îmbunătățirea calității vieții locuitorilor, având o serie de beneficii pozitive.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită:

Programul Operațional Regional / Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Planul Național de Dezvoltare Rurală / Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală

Operațiuni orientative / acțiuni:

Hard

- Modernizarea, extinderea și dotarea rețelelor de biblioteci din localitățile urbane și rurale
- Modernizarea și extinderea rețelelor de cămine culturale din mediul rural și a caselor de cultură din mediul urban
- Modernizarea și extinderea rețelelor de teatre publice sau private
- Amplasarea unor spații pentru a încuraja expresia liberă (districte creative)
- Modernizarea și re tehnologizarea cinematografelelor vechi
- Modernizarea și construcția infrastructurii adecvate pentru practicarea sporturilor (terenuri sportive, inclusiv bazine de înot, pârtii pentru sporturile de iarnă, amenajări pentru sporturile nautice, etc)
- Modernizarea și amenajarea de parcuri tematice (pentru copii, botanice, grădină zoologică, de distracții, dendrologice, etc)
- Modernizarea și diversificarea activităților palatelor copiilor și amenajarea de noi locații în zone urbane defavorizate
- Înființarea, amenajarea spațiilor publice de recreere pentru populația rurală (parcuri, spații de joacă pentru copii, terenuri de sport, piste de biciclete);
- Reabilitarea, modernizarea și dotarea aferentă a muzeelor și altor așezăminte culturale, în vederea promovării patrimoniului cultural imaterial

Soft

- Sprijinirea centrelor de cultură
- Sprijinirea ONG-urilor din domeniul cultural
- Sprijinirea manifestațiilor culturale care promovează valorile autentice românești
- Promovarea și sprijinirea evenimentelor culturale locale și regionale
- Sprijinirea municipiilor Arad și Timișoara pentru competiția *Capitală Culturală Europeană*
- Elaborarea de studii și analize privind cultura în Regiunea Vest

- Înființarea unor asociații / clustere la nivel regional pentru promovarea și dezvoltarea culturii și a artei
- Crearea unor districte creative în interiorul orașelor
- Participarea institutelor culturale la schimburi de experiență
- Crearea și promovarea unei agende a evenimentelor pentru fiecare sezon

Prioritatea de investiție 6.4. Valorificarea caracterului transfrontalier al Regiunii Vest

Obiectiv specific: Întărirea legăturilor și cooperării din zona transfrontalieră cu scopul de a genera o dezvoltare social-economică sustenabilă.

Justificare

Având o istorie comună, zona de graniță dintre Regiunea Vest, Ungaria și Serbia prezintă caracteristici similare, de aceea provocările cu care se confruntă această zonă trebuie tratate într-un mod coerent și integrat.

Cooperarea tradițională în zona transfrontalieră (România – Ungaria și România – Servia), dar și relațiile culturale economice și sociale existente între comunitățile locale de-a lungul istoriei și până astăzi au fost argumente solide pentru a trece spre următorul stadiu de colaborare și dezvoltare regională și teritorială.²⁹

Scopul strategic al programelor de cooperare transfrontalieră este acela de a obține o dezvoltare mai echilibrată și durabilă din punct de vedere socio-economic a zonei de graniță.

Un aspect pozitiv este creșterea numărului de inițiative în cooperarea transfrontalieră, însă cu toate acestea, trebuiesc derulate în continuare proiecte de parteneriat în regiune cu Ungaria și Serbia care vor putea duce la eliminarea decalajelor de dezvoltare din aceste zone.

Abordare teritorială:

Județele Arad și Timiș pentru granița România –Ungaria, județele Timiș și Caraș-Severin pentru granița România – Serbia

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită:

Programul de Cooperare Teritorială România-Ungaria

Programul de Cooperare Teritorială România-Servia

Operațiuni orientative / acțiuni:

Hard

- Realizarea unor noi puncte de frontieră cu Serbia și Ungaria
- Modernizarea unor drumuri de legătură din zona transfrontalieră
- Achiziționarea unor echipamente pentru unitățile școlare
- Construirea unor stații de reciclare / epurare a apelor
- Extinderea rețelelor de acoperire cu internet (broadband, hotspots, etc.)
- Proiecte comune pentru reabilitatea monumentelor cu valoare arhitecturală
- Îmbunătățirea sistemului de apărare cu diguri pe principalele râuri: Mureș, Crișul Alb, Timiș, Nera, Cerna, Bârzava și Caraș.
- Dezvoltarea unor centre comune de cercetare și dezvoltare tehnologică
- Dezvoltarea unor parcuri de afaceri, zone libere, etc.
- Extinderea rețelelor de biciclete în zona transfrontalieră

Soft

²⁹ <http://www.brct-timisoara.ro/ro/499/prezentare-regiune.htm>

- Schimburi de experiență între partenerii din regiune
 - Sesiuni de instruire pentru medici, profesori, mediul antreprenorilor, personalul din administrația publică, etc.
 - Realizarea unor programe de instruire – reconversie profesională pentru forța de muncă
- Promovarea turistică a regiunii de graniță; crearea de circuite turistice în zona transfrontalieră

Axa prioritară 7: Dezvoltarea durabilă a turismului

Obiectiv

Îmbunătățirea performanței sectorului de turism prin punerea în valoare a patrimoniului natural și antropic.

Obiectiv(e) tematic(e) relevant(e)

Obiectiv tematic 3. Îmbunătățirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii, a sectorului agricol (În cazul FEADR) și a sectorului pescuitului și acvaculturii (pentru EMFF);

Obiectiv tematic 6. Protecția mediului și promovarea eficientă a resurselor;

Obiectiv tematic 8. Promovarea ocupării forței de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă.

Abordare teritorială: întreaga regiune

Justificare

Caracteristicile sectorului de turism fac din acesta un sector cheie pentru promovarea creșterii inteligente, durabile și favorabile incluziunii pe care Europa 2020 dorește să o încurajeze. Acest lucru este confirmat chiar în cadrul strategiei, care prezintă creșterea competitivității sectorului de turism din Europa ca fiind una dintre prioritățile acesteia în cadrul inițiativei emblematice “O politică industrială pentru era globalizării”.

Există trei caracteristici de bază care poziționează sectorul turismului în centrul strategiei Europa 2020:

- turismul este a treia cea mai importantă activitate socio-economică din UE după sectorul comerțului și distribuției și sectorul construcțiilor. Acest sector generează peste 5% din PIB din economia europeană și folosește 5,2% din forța de muncă. Când sunt luate în calcul sectoarele conexe turismului, aceste procente cresc la 10%, respectiv 12%.
- turismul este una dintre activitățile economice cu cel mai mare potențial pentru crearea creșterii și a locurilor de muncă în UE. În ultimii ani, acesta nu numai că a creat mai multe locuri de muncă decât media din economie, ci a generat și mai multe oportunități de ocupare a forței de muncă pentru tineri, femei și muncitori necalificați. Acest lucru este ilustrat prin faptul că proporția de tineri care lucrează în sectorul turismului este dublă față de restul economiei, pentru UE în ansamblu.
- sectorul turismului este esențial pentru stimularea coeziunii teritoriale în UE, în special pentru încurajarea integrării economice și sociale a zonelor rurale și de munte, a regiunilor de coastă și a insulelor, a regiunilor periferice și ultraperiferice, precum și a regiunilor mai puțin prospere.

În mod frecvent, turismul este privit ca și instrument pentru sprijinirea dezvoltării locale și regionale, a restructurării activităților economice, mai ales în zonele mai puțin dezvoltate, precum și în zonele rurale.

La nivel local și regional, turismul, nu doar că generează anumite locuri de muncă, ci și creează o cerere suplimentară de bunuri și servicii, astfel fiind stimulat sectorul terțiar al economiei (comerț, servicii, etc.).

Este important de reținut faptul că sectorul turismului trebuie să fie dezvoltat în același timp cu sectorul infrastructurii (îndeosebi transporturi și tehnico-edilitară), deoarece accesibilitatea spre anumite obiective sau zone turistice este vitală pentru atragerea fluxurilor de turiști și implicit punerea în valoare a patrimoniului natural și antropic. În acest context, localitățile sau zonele turistice tind sau ar trebui să dorească să aibă o infrastructură de transport și tehnico-edilitară mai dezvoltată.

Valorile turistice ale Regiunii Vest sunt date de un cadru natural deosebit de bogat și variat, cu o multitudine de tipuri de relief, de elemente de climă aflate sub influențele oceanice și submeridionale, dar și de numeroase clădiri și monumente cu valoare cultural – istorică, muzee, toate acestea constituindu-se în destinații turistice cu un mare grad de atractivitate.

Întreaga gamă de resurse turistice prezentate mai sus pot genera o multitudine de forme de turism. Cu toate acestea, din analiza sectoarelor economice din Regiunea Vest efectuată de Banca Mondială, a reieșit faptul că **turismul balnear și wellness, ecoturismul și turismul activ, și turismul urban și MICE**³⁰ dețin un avantaj comparativ al sectorului turismului.

Privind numărul *structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică*, se observă că la nivel național Regiunea Vest se situează pe doar pe *locul 6* cu 513 unități de cazare, reprezentând 10.25% din totalul unităților de cazare. Ca și în alte părți din România, Regiunea Vest este dominată din punct de vedere al unităților de cazare de hoteluri (mai mult de 50% din capacitatea de cazare instalată).

În România, după categoria de confort, structurile de primire turistică nu dețin o calitate foarte ridicată, în anul 2011, 76% erau reprezentate de unități cu clasificări de 2 și 3 stele și 9% erau reprezentate de unități clasificate cu 1 stea, ceea ce relevă faptul că sunt necesare investiții atât pentru modernizarea infrastructurii de cazare cât și pentru îmbunătățirea și diversificarea serviciilor oferite.

Capacitatea turistică totală de cazare din Regiunea Vest o plasează între regiunile cele mai dezvoltate din România din acest punct de vedere. Fiind una din regiunile de dezvoltare cel mai puțin populate, Regiunea Vest este cu toate acestea a 3-a din țară în ceea ce privește numărul locurilor de cazare la 100 de locuitori. Este depășită doar de Regiunea Sud-Est (care include stațiunile de pe litoralul Mării Negre) și de Regiunea Centru (cu orașul Sibiu și stațiunile de schi din județul Brașov precum Poiana Brașov), în timp ce regiunile București-Ilfov și Regiunea Sud (inclusiv orașele-stațiune de pe Valea Prahovei : Sinaia, Bușteni, Azuga) au o capacitate de cazare mai mică raportată la 100 de locuitori.

Evoluția fluxurilor turistice către Regiunea Vest (interne și externe) a fost similară cu cea de la nivel național. Afectat de o scădere drastică după 1989, fluxul turistic a înregistrat o creștere în perioada 2000-2008, perioadă de creștere a economiei românești. Cu toate acestea, în acest interval de timp, apar diferențe semnificative între cele patru județe. Dacă Arad și Timișoara în special au cunoscut o creștere relativ puternică în ultima jumătate a acestui interval

³⁰ meetings, incentives, conventions and exhibitions - întâlniri, stimulente, convenții și expoziții

(o creștere de aproape 20% a înnoptărilor în perioada 2005 și 2008 în cazul Timișoarei), Caraș-Severin și Hunedoara au înregistrat fluxuri turistice mai mici între 2005 și 2008 decât între 2000 și 2004. Această diferență între județele mai dezvoltate - Timiș (și într-o mai mică măsură Arad), și celelalte județe, poate fi parțial explicată prin procesul de tranziție economică care a avut loc în România în anii 2000.

Priorități de investiții:

7.1. Valorificarea patrimoniului natural și antropic

7.2. Dezvoltarea capacității de cazare și îmbunătățirea serviciilor

7.3. Dezvoltarea unor nișe turistice cu potențial ridicat

Prioritatea de investiție 7.1. Valorificarea patrimoniului natural și antropic

Obiectiv specific:

Punerea în valoare a obiectivelor turistice din Regiunea Vest prin activități de modernizare, promovare și diversificare a ofertei turistice.

Justificare:

Patrimoniul natural

Peisajul natural al Regiunii Vest este dat de varietatea și diversitatea formelor de relief întâlnite în această regiune, varietate determinată atât de factori naturali (climă, apă, relief, etc.) cât și de factori antropici (diverse exploatari de minerale, defrișarea pădurilor, extinderea terenurilor agricole, etc.).

Teritoriul Regiunii Vest cuprinde în totalitate sau doar parțial 5 parcuri naționale (*Parcul Național Retezat, Parcul național Domogled – Valea Cernei, Parcul Național Cheile Nerei – Beușnița, Parcul Național Semenic – Cheile Carașului și Parcul Național Defileul Jiului*) și 4 parcuri naturale (*Parcul Natural Lunca Mureșului, Parcul Natural Porțile de Fier*³¹, *Parcul Natural Grădiștea Muncelului - Cioclovina în Munții Orăștiei*³² și *Geoparcul Dinozaurilor din Țara Hațegului*). Principalele parcuri naționale și naturale din Regiunea Vest acoperă o arie de aproximativ 4.282 kmp³³, ceea ce reprezintă 13,4% din suprafața terestră a Regiunii Vest. Mai mult de atât, Regiunea Vest deține aproximativ 40,2%³⁴ din total suprafață parcuri naționale și naturale din România, ceea ce reprezintă un potențial extraordinar de valorificare a acestor zone cu particularități naturale deosebite.

Spre deosebire de ariile naturale strict protejate, într-un sit NATURA 2000 activitățile socio-economice sunt permise cu condiția să nu periclitizeze speciile și habitatele care au stat la baza declarării aceluși sit drept arie protejată. Altfel spus, NATURA 2000 dorește armonizarea activităților antropice cu menținerea biodiversității prin intermediul dezvoltării durabile. Până în prezent³⁵, pe teritoriul Regiunii Vest au fost declarate 25 situri NATURA 2000 din categoria SPA (Special Protection Areas – Arii Speciale de Protecție).

³¹ bilateral cu Serbia, pe ambele maluri ale Defileului Dunării

³² Cetățile Dacice

³³ Valoare aproximativă (suprafață conform legislației) deoarece parcurile naționale și naturale sunt împărțite și cu alte județe, nefiind disponibile date exacte pe fiecare județ (sursa datelor: INS – Anuarul statistic al României 2012)

³⁴ Ibidem

³⁵ conform listelor publicate de Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile

Ale zone naturale cu potențial de valorificare a turismului sunt parcurile dendrologice de la Ineu (Mocrea), Simeria și Bazoș.

Disponând de mari areal protejate, compuse fie din parcuri naturale, naționale sau situri NATURA 2000, factorii decizionali din regiune trebuie să acorde o importanță deosebită acestor zone pentru protecția și conservarea biodiversității în contextul expansiunii tot mai necontrolate a spațiului urban și dezvoltării infrastructurii.

Fluviul Dunărea reprezintă un alt avantaj important cu potențial de a deveni o resursă turistică semnificativă pentru Regiunea Vest, fluviul având potențial pentru turismul de circulație și tranzit, turismul sportiv (sporturile nautice) și turismul de pescuit sportiv.

O altă resursă prețioasă a cadrului natural este dată de apele minerale și factorii naturali de cură. Stațiuni baneoclimaterice ca Băile Herculane, Buziaș, Geoagiu-Băi și Moneasa sunt recunoscute pe plan național și stațiunile Călacea, Lipova și Vața de jos care sunt atestate ca stațiuni de interes local. Stațiunile balneoclimaterice din Regiunea Vest sunt bine cunoscute pentru factorii naturali de cură: ape minerale termale sulfuroase, clorurate, sodice, climat blând, de cruțare, cu influențe submediteraneene și cu o aeroionizare negativă ridicată, toate acestea având efecte benefice asupra organismului.

Cu toate că regiunea deține un important potențial de valorificare a acestor resurse naturale, infrastructura de tratament este în numeroase cazuri învechită și degradată. Mai mult de atât numărul turiștilor este în scădere și datorită faptului că în unele stațiuni facilitățile de tratament sunt nefuncționale.

Apele termale sunt larg răspândite în regiune. La Arad se găsesc izvoare de apă geotermală, exploatate în ștrandul termal cât și în localitățile Șofronea și Curtici. De asemenea, un mare potențial pentru turismul termal îl are și județul Timiș: 2 ștranduri termale în Timișoara și câte un ștrand termal în Jimbolia, Lovrin, Deta și Sânmihaiu Român. Din nefericire, această resursă este insuficient exploatată în regiune, cetățenii români de cele mai multe ori optând pentru ștrandurile termale din Ungaria, mult mai competitive din punct de vedere al dotărilor și serviciilor oferite.

Zona montană prezintă un interes deosebit pentru turiștii români și străini deopotrivă datorită gradului redus de impact antropic asupra locurilor. Sporturile de iarnă se practică îndeosebi în zona Munților Semenic, Muntele Mic, și zona Petroșani (Straja) - Parâng. În următoarea perioadă de finanțare sunt necesare noi fonduri de investiții care să continue investițiile deja implementate în vederea extinderii și modernizării infrastructurii pentru practicarea diverselor sporturi în toate stațiunile montane din Regiunea Vest. O acțiune în acest sens este modernizarea și amenajarea unor trasee, căi de acces și locuri de vizitare cu scopul de a facilita accesul turiștilor.

Zona rurală din regiune deține un potențial deosebit în valorificarea turismului. Potențialul este reprezentat de gospodăriile tradiționale din mediul rural, dar și de spațiile monahale și cabanele de vânătoare.

În regiune, un mare potențial de valorificare a turismului îl dețin și zonele viticole, îndeosebi în zona Podgoriei Aradului, zona Recaș și zona Moldova Nouă.

Patrimoniul antropic

În ceea ce privește patrimoniul istoric și arhitectural, în 2010, 2.104 monumente și situri istorice situate în Regiunea Vest au fost înregistrate pe lista națională a Monumentelor Istorice din România.

În județul Arad, principalele elemente de patrimoniu cultural sunt obiectivele și orașele istorice, peste 20 castele, mănăstiri și biserici, centre etnografice și obiectivele turistice de patrimoniu din mediul rural. Județul Arad este recunoscut pentru cetățile medievale ca Arad Vauban, Șiria, Dezna, Șoimoș.

În județul Caraș-Severin, principalele elemente de patrimoniu cultural sunt de natură arheologică: siturile Geto-dacice (Bocșa, Colțan, Ocna de Fier, Oravița, Sasca Montană, etc.), arhitectură romană militară (Vărădia, Mehadia, Teregova, Moldova Veche, etc.), cetățile medievale (Carașova, Mehadia, Coronini, Caransebeș, etc.), monumentele istorice și religioase (mănăstiri, biserici din lemn), monumentele istorice și arhitecturale (Caransebeș Oravița, Băile Herculane Bocșa și Anina), muzeele și casele memoriale (Reșița, Caransebeș, Oravița, Varadi, Ocna de Fier, Anina, Moldova Nouă). Deși în județul Caraș-Severin există un număr important de monumente înregistrate, fluxurile de turiști sunt extrem de mici. Acest lucru se datorează în principal accesibilității reduse și lipsei de infrastructură rutieră integrată și de facilități de cazare în zona rurală.

Patrimoniul cultural din zona rurală reprezintă, de asemenea, un avantaj semnificativ pentru Caraș-Severin. Acesta include morile de apă din valea Rudăriei (în comuna Eftimie Murgu) care nu numai că au o utilizare utilitară, ci au inspirat legende și folclor în legătură cu ritualurile și tradițiile rurale de nuntă. Istoria antică și caracteristicile arhitecturale ale acestora formează un spirit al locului extrem de specific.

În județul Hunedoara, resursele turistice antropice sunt diverse, cuprinzând cetăți și fortărețe romane (complexul Ulpia Augusta Dacia Traiana Sarmizegetusa, Sarmizegetusa Regia), cetăți medievale (Castelul Corvinilor, Cetatea Deva), artă și arhitectură istorică și religioasă (Deva, Hunedoara, Calugara), muzee și galerii de artă, etnografie și folclor.³⁶

În județul Timiș, principalele elemente de patrimoniu cultural sunt: castelele și cetățile medievale (Castelul Huniade din Timișoara), grupuri de clădiri și mănăstiri (Palatul Baroc din Timișoara, Castelul Reginei Elisabeta din Banloc, Mănăstirea Partos, Mănăstirea Săraca), evenimente culturale și festivaluri, muzee și case memoriale (Lugoj Traian Vuia), etnografie și artizanat (Muzeul Satului Bănățean, Dumbrava).

O importantă pondere din monumentele arhitecturale din Regiunea Vest se află în diferite stări de degradare, fiind necesare ample investiții de modernizare, conservare și restaurare în vederea reintroducerii în circuitul turistic. De asemenea, trebuie identificate acele monumente care pot fi valorificate din punct de vedere cultural și susținute în contextul candidaturii orașelor Timișoara și Arad la titlul de Capitală Culturală Europeană.

De o certă valoare sunt monumentele culturale incluse în patrimoniul UNESCO și anume cele 5 cetăți din Munții Orăștiei, toate din județul Hunedoara: Sarmizegetusa Regia-Grădiștea de Munte, Costești Cetățuia, Costești Blidaru, Luncani-Piatra Roșie, Bănița.

³⁶ Ulpia Augusta Dacia Traiana Sarmizegetusa – a fost capitala și cel mai mare oraș al Daciei Romane. Sarmizegetusa Regia a fost capitala și cel mai important centru militar, religios și politic al Dacilor, iar *Castelul Corvinilor* datează de la jumătatea secolului 15 și a fost construit în principal în stil gotic târziu, însă are elemente arhitecturale renașcentiste.

Modernizarea și/sau reabilitarea unor obiective turistice, drumuri de acces sau instalarea de marcaje, semne și/sau hărți ține oarecum de reabilitarea infrastructurii turistice și reprezintă doar un prim pas pentru valorificarea patrimoniului natural și antropic al regiunii. Doar faptul că resursele există nu înseamnă că turiștii vor veni în mod automat, și deopotrivă trebuie făcute investiții serioase atât în promovarea regiunii cât și în **diversificarea ofertei turistice de agrement**. Acest lucru înseamnă că trebuie identificate și exploatate într-un mod sustenabil *resursele turistice tradiționale* care prezintă o mare autenticitate (creații artizanale, meșteșuguri populare, arhitectură populară, manifestări folclorice, etc.). Mai mult de atât pot fi create anumite *trasee turistice tematice* (religioase, de aventură, istorice, etc.) sau chiar *noi spații de agrement* (pârții de schi, lacuri antropice, noi terenuri de sport, piste de biciclete, etc.).

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită:

Programul Operațional Regional / Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Planul Național de Dezvoltare Rurală / Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală

Operațiuni / acțiuni:

HARD:

- Reabilitarea monumentelor istorice cu valoare turistică și culturală cu scopul (re)introducerii în circuitul turistic
- Restaurarea, protecția și conservarea obiectivelor din patrimoniul cultural UNESCO din regiune (cetățile dacice din Munții Orăștiei)
- Reabilitarea, conservarea și amenajarea fostelor situri industriale în scop turistic
- Reabilitarea drumurilor de acces
- Modernizarea și crearea unor dotări de agrement
- Sprijinirea creării și dezvoltării unor noi obiective turistice
- Implementarea unui sistem de marcaje turistice inscripționate în mai multe limbi pentru fiecare obiectiv turistic
- Crearea și dezvoltarea infrastructurii corespunzătoare obiectivelor de interes turistic, parcurilor naționale și ariilor protejate
- Valorificarea și amenajarea obiectivelor turistice naturale pentru activități turistice: lacuri, peșteri, formațiuni geologice, chei, cascade, saline, mine, etc.
- Înființarea unor centre de informare turistică

SOFT:

- Promovarea regiunii pe plan național și internațional prin mass-media, internet, broșuri, hărți turistice, ghiduri turistice, etc.
- Crearea și promovarea resurselor turistice cu specific regional
- Sprijinirea Centrului Național de Promovare și Informare Turistică (sediul regional)
- Sprijinirea Centrelor de Informare Turistică
- Inventarierea tuturor resurselor turistice regionale
- Parteneriate între autoritățile locale/regionale și autorități din alte state europene
- Valorificarea apelor termale
- Sprijinirea dezvoltării muzeelor din regiune
- Sprijinirea dezvoltării institutelor culturale
- Sprijinirea evenimentelor culturale
- Realizarea de studii în domeniu

Prioritatea de investiție 7.2. Dezvoltarea capacității de cazare și îmbunătățirea serviciilor

Obiectiv specific:

Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii turistice de cazare cu scopul îmbunătățirii și diversificării ofertei de servicii turistice propuse.

Justificare:

La nivel național, în anul 2011, având 513 unități de cazare, Regiunea Vest se situa doar pe *locul 6* privind numărul structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică, acestea reprezentând 10.25% din totalul unităților de cazare, dintre acestea cele mai predominante fiind hotelurile (mai mult de 50% din capacitatea de cazare instalată).

Evoluția structurilor de primire turistică în Regiunea Vest între anii 2005-2011 urmează în principiu aceeași tendință cu nivelul național; atât regiunea cât și România marchează o scădere a structurilor de primire între 2006-2007. Spre deosebire de nivelul național care înregistrează în anul 2010 o ușoară scădere, regiunea are o creștere constantă începând cu anul 2007, ceea ce denotă o oarecare creștere a nivelului de implicare a mediului de afaceri în sectorul de turism.

Cu toate că s-au realizat importante investiții în modernizarea și extinderea structurilor de cazare turistică, trebuie menționat faptul că baza turistică din regiune este parțial învechită. În acest context, cu toate că nu sunt disponibile date la nivel de regiune, în România, peste 40% din structurile de cazare sunt clasificate cu 1 sau 2 stele, denotând o slabă calitate a infrastructurii și serviciilor turistice. Lipsa investițiilor afectează în primul rând calitatea serviciilor oferite turiștilor.

Cu toate acestea, s-a observat o oarecare creștere a gradului de modernizare în contextul în care, față de anul 2010, în anul 2011 s-a observat o creștere a structurilor de cazare cu 3 stele de 27,3% și a celor cu 4 stele cu 25%. Mai mult de atât, structurile de cazare clasificate cu 1 stea s-au diminuat cu -43,8%, iar cele cu 2 stele s-au diminuat -8,1%.

În anul 2011, *capacitatea de cazare* a regiunii Vest deținea *23.671 locuri*, plasându-se pe *locul 5* dintre cele 8 regiuni ale României, cu 8,5% din numărul total de paturi din România. Cu toate acestea, fiind una din regiunile de dezvoltare cel mai puțin populate, Regiunea Vest este cu toate acestea a 3-a din țară în ceea ce privește numărul locurilor de cazare la 100 de locuitori. Capacitatea turistică totală de cazare din Regiunea Vest o plasează între regiunile cele mai dezvoltate din România din acest punct de vedere. Este depășită doar de Regiunea Sud-Est (care include stațiunile de pe litoralul Mării Negre) și de Regiunea Centru (cu orașul Sibiu și stațiunile de schi din județul Brașov precum Poiana Brașov), în timp ce regiunile București-Ilfov și Regiunea Sud (inclusiv orașele-stațiune de pe Valea Prahovei : Sinaia, Bușteni, Azuga) au o capacitate de cazare mai mică raportată la 100 de locuitori.

Un aspect important al sectorului de turism este reprezentat de sezonabilitatea sa. O sezonabilitate bine echilibrată asigură o economie de turism viabilă și efecte externe puternice și pozitive pentru sectoare conexe cum ar fi transportul, serviciile de vânzare cu amănuntul, serviciile publice, etc. Sezonabilitatea Regiunii Vest este similară cu cea de la nivel național, cu un sezon turistic ridicat pe timpul verii și început de toamnă, și cu un sezon dificil redus în timpul lunilor de iarnă (înnoptările din ianuarie, februarie și martie reprezintă mai puțin de 50% din

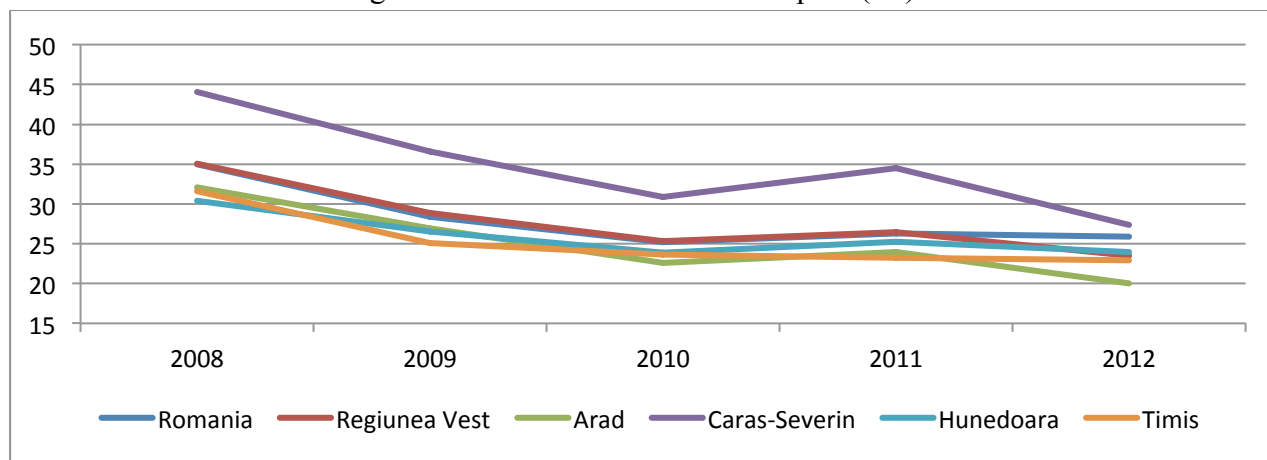
înnoptările din iulie și august). Acest model de sezonality reprezintă o caracteristică extrem de nefavorabilă a economiei turismului în regiune, deoarece dă naștere unui ”cerc vicios”: sezonality nefavorabilă → profitabilitate redusă în industria turismului → nivel scăzut al investițiilor pentru dezvoltarea unităților de cazare și facilităților de agrement → atractivitate scăzută a turismului → sezonality nefavorabilă.

Rata de ocupare reprezintă un alt indicator important al situației economice a sectorului de turism. Conexiunea sa cu sezonality este importantă din moment ce furnizorii de servicii în turism din România încearcă de obicei să atenueze această sezonality printr-o mai mare flexibilitate a volumului de servicii/locuri puse la dispoziție pe piață pe perioada sezonului slab. Rata de ocupare poate prin urmare fi folosită pentru a înțelege gradul de adaptare a operatorilor de turism la sezonality regiunii.

Regiunea Vest a urmat o tendință similară cu restul României și reprezintă o regiune medie din punct de vedere al ratelor lunare de ocupare. Graficul de mai jos indică gradul anual de ocupare la nivelul județelor din Regiunea Vest în comparație cu performanța la nivel regional și situația la nivel național.

Câteva concluzii pot fi trase din aceste cifre privind gradele de ocupare. În primul rând, gradul general de ocupare în Regiunea Vest este aproape identic cu media națională, care este una scăzută. În al doilea rând, tendința generală în Regiunea Vest reflectă tendința la nivel național: o scădere puternică în anii de criză în perioada 2008-2010 și o ușoară revenire în 2011.

Fig. 1 – Gradul mediu anual de ocupare (%)

Sursa: Calcule ale echipei Băncii Mondiale pe baza datelor INS

În al treilea rând, în 2012 gradul de ocupare în Regiunea Vest a fost de 23,5%, o cifră relativ scăzută. Caraș-Severin are un grad de ocupare ușor mai ridicat (care este în scădere rapidă față de media la nivel de regiune și la nivel național) datorită performanței înregistrate de stațiunea balneară Băile Herculane. În cele din urmă, județul Timiș a prezentat un grad de ocupare mai stabilă și o creștere moderată ca urmare a deschiderii de noi hoteluri a căror construcție a început înainte de criză.

Competitivitatea sectorului de turism este dată și de nivelul de calificare a forței de muncă. Un anumit grad de calificare a forței de muncă din turism va putea să crească nivel de competitivitate deoarece cererile turistului vor putea fi îndeplinite și satisfăcute doar dacă personalul din sectorul de turism va dobândi anumite cunoștințe și aptitudini care să fie în acord cu standardele europene în vigoare.

Cu toate acestea, nivelul de calificare a forței de muncă din sectorul turismului, din Regiunea Vest este destul de scăzut și nu îndeplinește pe deplin cerințele și standardele turiștilor, îndeosebi ale celor străini. În acest context, în următoarea perioadă de programare, trebuie implementate anumite proiecte de creștere a nivelului de calificare în turism în materie de cursuri de calificare, stagii de pregătire, transfer de bune practici, etc.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită:

Programul Operațional Regional / Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Programul Operațional Capital Uman / Fondul Social European

Planul Național de Dezvoltare Rurală / Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală

Operațiuni / acțiuni:

HARD:

- Reabilitarea spațiilor de cazare vechi, slab dotate și învechite
- Crearea de spații de cazare noi, la standarde europene
- Amenajarea de spații de parcare și alte facilități aferente spațiilor de cazare
- Inventarierea tuturor spațiilor de cazare din regiune și prezentarea ofertelor prin intermediul internetului
- Implementarea unui sistem de rezervări online

SOFT:

- Participarea la anumite târguri și conferințe
- Promovarea ofertei turistice de cazare în cadrul unor mari operatori de turism
- Integrarea structurilor de cazare în cadrul unor mari agenți de promovare a ofertei turistice din mediul virtual
- Formarea profesională a resurselor umane din domeniul turismului, prin adaptarea învățământului la exigențele U.E.
- Adaptarea curriculei din școlile de meserii dar și din liceele economice cu profil turistic la noile cerințe de pe piața forței de muncă din domeniul turismului
- Sprijinirea firmelor în vederea dezvoltării de noi spații de cazare
- Servicii de consultanță pentru firmele care activează în domeniul turismului
- Sprijinirea firmelor din domeniul turismului în vederea obținerii certificatelor de calitate
- Oferirea unor anumite facilități investitorilor din domeniul turismului

***Prioritatea de investiție 7.3. Dezvoltarea sectoarelor turistice
cu potențial ridicat***

Obiectiv specific:

Dezvoltarea unui sector competitiv al turismului prin îmbunătățirea performanțelor unor nișe de turism care prezintă avantaje comparative cu potențial mare de valorificare.

Justificare:

Constrângeri orizontale care afectează sectorul de turism:

1. Sectorul turismului în Regiunea Vest și în general în România nu este conectat la rețelele globale iar oferta de turism la nivel național și regional nu este comercializată în afara țării sau chiar pe piața locală;
2. Utilizarea ineficientă a sectorului TIC pentru a face publicitate resurselor naturale ale regiunii;
3. Procedura administrativă lungă, complicată și costisitoare adesea descurajează antreprenorii, îndeosebi cei din mediul rural;
4. Întreprinderile din sectorul turistic se confruntă cu dificultăți semnificative în accesarea unei finanțări externe și ratele dobânzilor bancare sunt considerate prea mari;
5. În regiune, problemele majore de accesibilitate au fost identificate în principal, în zonele rurale;
6. Lipsa și îndeosebi nerespectarea legislației privind planificarea arhitecturală și peisagistică duce la o dezvoltare haotică și nesustenabilă a zonelor turistice;

Ecoturism și turism activ

Turismul rural este produsul care reprezintă, după părerea clienților străini și locali, principala resursă de atracție care poate concura cu destinații externe. Mai mult, turismul în zonele rurale din România este asociat cu noțiunile de autenticitate și simplitate.

Ecoturismul reunește turismul rural cu activitățile active și de aventură și se potrivește evoluțiilor recente pe partea de cerere (cu precădere pe piața de turism europeană). Această formă de turism se bazează pe o abordare de dezvoltare de jos în sus, oferind nu numai dezvoltare durabilă și protejarea moștenirii naturale și cultural, dar, de asemenea, păstrarea locală maximă a beneficiilor economice.

Procesul de management al zonelor naturale protejate necesită de asemenea consultarea cu comunitățile locale care trăiesc în vecinătatea acestora pentru ca acest fapt să devină o oportunitate și nu un impediment.

Crearea unei oferte turistice și a unei piețe mizând pe brandul naturii protejate, a monumentelor naturale necesită diferite măsuri de creare și de limitare a accesului, de semnalizare, promovare, sau de îmbunătățire a intervenției în caz de urgențe.

Potențialul exploatării turistice este ridicat, însă nu permite un turism de masă pentru a fi sustenabil iar în acest caz este necesară orientarea spre nișe restrânse care să asigure într-o oarecare măsură rentabilitatea și menținerea funcționării unor investiții.

De asemenea, având în vedere că zonele protejate pot excede limitele unui județ sau chiar a unei țări abordarea trebuie să fie integrată echilibrată și convergentă.

Regiunea Vest poate deveni prima regiune din România care să dezvolte destinații ecoturistice având în vedere că potențialul patrimoniului său natural este unul dintre cele mai importante din țară. Discuțiile cu părțile interesate din turismul din regiune sugerează că, deși afluxul turismului în parcurile naturale tinde să fie scăzut, ponderea turiștilor străini este ceva mai ridicată când este vorba de ecoturism și bunurile naturale ale Regiunii Vest par a fi extrem de apreciate de către turiștii străini din Serbia, Ungaria, Austria sau Republica Cehă.

Este evident că Regiunea Vest cuprinde un număr semnificativ de monumente și obiective istorice. Totuși, acestea nu sunt incluse într-un singur drum tematic integrat și nu au fost promovate în mod adecvat. Multe castele aristocratice din secolul 18 din zonele rurale din Regiunea Vest (în principal Arad și Timiș) s-au degradat din cauza drepturilor neclare de proprietate și din lipsă de fonduri pentru lucrările de reabilitare. Patrimoniul cultural intangibil

este, de asemenea, bine reprezentat în această regiune prin folclor și tradiții. Cel mai cunoscut element de patrimoniu intangibil din Regiunea Vest este reprezentat de dansul Călușarii, un dans foarte dinamic ce pare să aibă origini antice, precreștine și care a fost inclus pe lista de patrimoniu intangibil al UNESCO.

Principalele provocări pentru dezvoltarea ecoturismului în Regiunea Vest a României includ: i) infrastructura de turism montan/natural nedevelopată sau învechită; ii) lipsa legăturilor cu rețeaua europeană Greenway; iii) lipsa infrastructurii de interpretare/ghidare sau informații turistice, în special în ecoturism.

Resurse balneare și turism medical (wellness)

Regiunea Vest are mai multe stațiuni balneare importante, cum ar fi: i) Buziaș și Băile Călacea din județul Timiș; ii) Moneasa și Băile Lipova din județul Arad; iii) Băile Herculane din județul Caraș-Severin; și iv) Geoagiu Băi și Băile Călan din Județul Hunedoara. Aceste stațiuni sunt elemente cheie pentru turismul din Regiunea Vest datorită calității izvoarelor termale, datorită amplasării lor, patrimoniului istoric, obiceiul național de a merge în concediu în stațiuni și noua tendință internațională de turism balnear și medical.

Însă aceste stațiuni balneare nu au fost modernizate de la căderea comunismului și au suferit de pe urma unei strategii ineficiente de privatizare inițiată la sfârșitul anilor 1990. Spațiile de cazare din aceste stațiuni nu mai sunt competitive și turiștii din Regiunea Vest preferă să meargă în stațiunile balneare din Ungaria. Alte puncte slabe ale stațiunilor balneare din Regiunea Vest sunt: i) accesul dificil la resursele naturale (drepturile de exploatare ANRM); ii) spațiile vechi de cazare care necesită lucrări de renovare; iii) îmbătrânirea personalului medical; iv) lipsa spațiilor de agrement; v) o proporție mare de turiști sociali: pensionari finanțați prin sistemul de stat de bilete subvenționate în stațiunile balneare; vi) ambiguități legale cu privire la dreptul de proprietate asupra terenurilor ce rezultă din procesul de retrocedare a proprietăților confiscate în perioada comunistă și eșecul privatizărilor efectuate de autoritățile publice; vii) predominarea tratamentelor balneare reactive față de tratamentele medicale proactive; viii) lipsa renovării centrelor orașelor din stațiunile balneare istorice; și ix) probleme sezoniere: rata scăzută de ocupare cu excepția lunilor de vară.

Potrivit studiului Băncii Mondiale, pot fi urmărite 2 inițiative principale pentru dezvoltarea turismului medical:

1. crearea unei **regiuni pilot anti-îmbătrânire** în partea de Vest a României: România este încă bine cunoscută pentru expertiza sa în tratamente anti-îmbătrânire. Între timp, procesul de îmbătrânire a devenit o preocupare pentru toate statele din UE. Speranța de viață a crescut la peste 70 de ani și în 2012 a fost Anul european al Îmbătrânirii Active și al Solidarității între generații. Uniunea Europeană își propune să proiecteze și să adopte politici speciale în scopul sprijinirii rolului activ pe care persoanele în vârstă îl joacă tot mai mult în societate și necesitatea de a trăi o viață mai sănătoasă.
2. poziționarea Regiunii Vest ca **destinație turistică medicală transfrontalieră**: Directiva UE 24/2011/UE, cu privire la drepturile pacienților pentru servicii medicale transfrontaliere a intrat în vigoare la 24 aprilie 2011. Stațiunile balneare sunt bine cunoscute pentru tratamentele fizice și de recuperare care sunt decontate de companiile de asigurare europene, regionale sau naționale private sau publice. Această directivă creează un cadru general european pentru furnizarea de servicii medicale pe teritoriul UE. Directiva impune adoptarea de norme naționale pentru implementarea sa deplină

începând cu octombrie 2013. Aceasta poate reprezenta astfel, o oportunitate de dezvoltare și promovare pentru produsele de turism de sănătate în Regiunea Vest.

Turism urban și MICE

Turismul urban este văzut tot mai mult ca un instrument și element de facilitare pentru promovarea orașelor europene ca destinații turistice. Acesta crează conexiuni cu alte sectoare ce devin tot mai importante, fapt care generează noi echipamente/infrastructură (muzee, spații de cazare, restaurante, etc.) cu impact asupra calității vieții locuitorilor. În plus, dezvoltarea turismului influențează imaginea orașelor și modul în care acestea sunt percepute: dacă un oraș este perceput ca destinație turistică, acesta devine atractiv nu doar pentru turiști, ci și pentru locuitorii săi și sectorul afacerilor în ansamblu.

Principala formă de turism în orașele din Regiunea Vest este reprezentată de turismul de afaceri. Atractivitatea zonei din punct de vedere economic și al investițiilor este ilustrată prin faptul că cei care călătoresc în scop profesional reprezintă majoritatea șederilor de o noapte în hotelurile din principalele orașe din Regiunea Vest.

Apropierea geografică a Regiunii Vest de Europa de Vest și Centrală, aeroporturile din Arad și Timișoara, cele trei rute europene principale (E68, E70, E79), cele trei linii de cale ferată internaționale și potențialul economic al regiunii atrag investitori, contribuind astfel la apariția și dezvoltarea turismului de tip MICE: meetings, incentives, conventions and exhibitions în Regiunea Vest.³⁷ Cele două centre de expoziții și conferințe – Expo Arad International și CRAFT Timișoara – au un impact regional transfrontalier și consolidează poziția zonei Arad-Timișoara ca centru economic regional european.

În scopul de a valorifica potențialul Regiunii Vest, factorii de decizie politică ar putea lua în considerare două modele alternative.

Primul este cel al zonelor metropolitane care au plasat industria turismului și administrarea evenimentelor în centrul strategiilor lor. Aceasta a fost opțiunea adoptată de orașe precum Sevilla, Barcelona, Valencia și Atena. Toate aceste orașe au în comun crearea unui eveniment important precum un eveniment de lansare sau catalizator (Expoziția Universală în Sevilla, Jocurile Olimpice în Barcelona sau Turin, Capitala Culturală Europeană pentru Glasgow sau Lille). În plus, aceste orașe au promovat renovarea urbană; de exemplu, reabilitarea zonei portuare în Barcelona pentru activități de agrement, crearea unui parc de distracții în Sevilla, crearea unei ample infrastructuri turistice (muzeul de tehnică, acvariul, etc.) în Valencia, renovarea urbană în Atena, toate cu un accent deosebit pe activitatea turistică și de agrement.

Cel de-al doilea model este cel din zonele metropolitane care au investit în turismul de agrement, întâlniri și evenimente profesionale, ca parte a unei strategii mai ample. Exemplele includ Marsilia unde renovarea portului și dezvoltarea activităților culturale, de agrement și turistice a reprezentat un element cheie al strategiei sale de dezvoltare. Lyon figurează, de asemenea, ca un caz interesant cu investiții în turismul de tip MICE - prin crearea unui centru de convenții, renovarea bulevardului Tony Garnier și construirea unui parc de expoziții - precum și în turismul de agrement - obținând o clasificare în Patrimoniul Mondial UNESCO și creând un centru cultural semnificativ - Muzeul Confluențelor. În cele din urmă, Hanovra este, de

³⁷ MICE include participarea vizitatorilor la următoarele activități: i) Asociații/Caritate/Institute/Evenimente Sociale; ii) Întâlniri și conferințe guvernamentale; iii) Evenimente Corporative – dineuri, lansări de produse, conferințe, acordări de premii etc; iv) Călătorii de stimulare; v) ospitalitate corporativă; și vi) expoziții și prezentări comerciale

asemenea, indicat ca un oraș cu o strategie bazată pe turismul de afaceri, târguri și expoziții. Merită subliniat aici faptul că centrul Expoziției Universale a obținut o finanțare externă importantă de la UE și din partea statului german.

În ceea ce privește turismul de tip MICE, strategia culturală și a evenimentelor poate deveni un element cheie pentru a atrage turiștii în orașele care se află într-o permanentă căutare de originalitate. În acest scop, aparența unei agende a evenimentelor care este echilibrată și include evenimente în fiecare sezon reprezintă un aspect important pentru o destinație urbană.

Cu condiția ca o serie de probleme cheie să fie soluționate în mod adecvat, turismul urban și MICE au potențialul de a face ca Regiunea Vest să prospere. Următoarele probleme reprezintă blocaje importante pentru acest segment de turism: i) caracterul sezonier mare și șederea medie mică; ii) capacitatea mică de a transforma fluxurile de turiști de afaceri în turiști de agrement; iii) conectivitatea scăzută între două orașe economice importante (trenuri puține, lipsa liniilor de autobuz între aeroport și Arad centrul expozițional); și iv) lipsa unor centre multifuncționale pentru activități sportive, afaceri și evenimente culturale.

Abordarea teritorială:

- zonele montane cu potențial turistic
- zonele rurale
- stațiunile balneare
- principalele orașe din regiune cu tradiție turistică

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită:

Programul Operațional Regional / Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Programul Operațional Capital Uman / Fondul Social European

Planul Național de Dezvoltare Rurală / Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală

Operațiuni / acțiuni:

HARD:

- Dezvoltarea / modernizarea infrastructurii de interpretare/ghidare, informații turistice și elaborarea de hăți tematice regionale
- Crearea de facilități turistice și de agrement care să reducă sezonalitatea, de exemplu ștranduri termale acoperite
- Refacerea și modernizarea peisajului antropoc (căi de acces, parcuri, etc.)
- Căi de acces facile cu aeroporturile și gările din apropierea obiectivelor turistice.
- Construirea de infrastructuri de sprijin a turismului ecologic: centre de informare, centre de primire, centre de închiriat echipamente și mijloace de transport ecologic.
- Renovarea și reabilitarea unor clădiri tradiționale din mediul rural și introducerea în circuitul economic
- Modernizarea pârtiilor de schi la standarde europene
- Amenajarea de noi domenii schiabile cu infrastructura aferentă
- Amenajarea de posturi salvamont și de refugii montane
- Modernizarea drumurilor de acces spre stațiunile balneare
- Modernizarea bazelor de tratament din stațiunile balneare
- Reabilitarea și introducerea utilităților îndeosebi în stațiunile balneare

- Dezvoltarea peisajului comun și regulamentul de planificare arhitecturală în special pentru stațiunile montane și balneare în Regiunea Vest
- Centre multifuncționale pentru activități sportive, afaceri și evenimente culturale.
- Dezvoltarea infrastructurii de facilitare a desfășurării activității turistice: sisteme de semnalizare a traseelor, panouri de atenționare, popasuri, pavilioane / faleze de observație, refugii ananimale, refugii pentru turiști, sisteme de alertare a situațiilor de urgență ex. accidente, alunecări de teren, inundații, incendii.

SOFT:

- Sprijinirea asociațiilor familiale, proprietarilor de pensiuni și microîntreprinderi pentru a oferi diverse produse și servicii care promovează specificul zonei
- Organizarea unor campanii și acțiuni de promovare a agroturismului, a turismului rural și a antreprenoriatului rural
- Sprijinirea activităților sportive (piste de cățărare, piste de ciclism, mountain-bike, etc.)
- Parteneriate interjudețene și internaționale de protejare și promovare turistică a zonelor protejate
- Realizarea de calendare de reglementare și promovare a turismului ecologic pe baza ritmurilor ecosistemului natural.
- Analiza ecosistemelor din zonele protejate și identificarea posibilităților de dezvoltare a turismului ecologic.

Axa prioritară 8. Dezvoltarea capacității administrative regionale

Obiectiv: Îmbunătățirea capacității instituționale

Obiectiv tematic relevant

Obiectiv tematic 11. Consolidarea capacității instituționale și o administrație publică eficientă

Justificare

Instituțiile pot fi considerate ca fiind o barieră importantă pentru viitoarea dezvoltare economică și o problemă ce trebuie luată serios în considerare în orice strategie de dezvoltare.

Mai toate documentele programatice cu privire la capacitatea instituțională și eficientizarea administrației publice din România reflectă o serie de deficiențe majore:

- slaba capacitate la nivel de resurse, lipsa de personal sau angajați slab motivați și cu rezultate sub așteptări;
- capacitate strategică redusă, caracterizată prin incoerență la nivelul inițiativelor și prin absența instrumentelor de coordonare;
- probleme structurale și procedurale, pornind de la proceduri greoaie până la lipsă de transparență.

Totuși, o capacitate instituțională slabă nu înseamnă neapărat un handicap important pentru dezvoltarea viitoare. În schimb, lipsa îmbunătățirii calității instituțiilor reprezintă un astfel de handicap. Aceasta a fost una dintre principalele probleme din Regiunea Vest în ultimii ani. Percepția este aceea că această regiune a înregistrat foarte puține îmbunătățiri în domeniile instituționale cheie. Va fi necesar un efort susținut pentru a aborda barierele instituționale pentru

ca regiunea să urmărească un nivel durabil de dezvoltare și în același timp să își continue convergența către regiuni puternice din Europa Centrală. În caz contrar, deficiențele din cadrul instituțiilor și guvernării vor reprezenta în continuare piedici pentru dezvoltare. În acest sens, pentru Regiunea Vest va fi nevoie de *sprijin pentru construirea capacității instituționale locale*. Premisele procesului de regionalizare în România oferă speranțe în garantarea unei planificări strategice și a unor servicii specifice contextului. De asemenea, oferă posibilitatea de a crea un mediu instituțional mai transparent și mai deschis. Cu toate acestea, este important să nu se subestimeze problemele de capacitate ce vor apărea în unele părți din regiune. Regiunea Vest trebuie să investească constant astfel încât toate părțile regiunii să dispună de beneficii egale, iar capacitatea acestora de a dezvolta proiecte și a elabora documente strategice să fie în creștere. Totodată este nevoie de *intervenții suport pentru dezvoltarea unui cadru 'instituțional consistent'* care să permită implicarea activă a tuturor celor interesați, precum și dezvoltarea ascendentă. În paralel cu construirea capacității sectorului public, pentru construirea unei economii regionale puternice este nevoie de o participare mai activă a unor părți interesate din sectorul privat, precum și din societatea civilă. Dialogul activ public-privat, poate crea și consolida parteneriate între întreprinderile locale și cele străine, între specialiștii din mediul universitar, guvern și alte părți interesate la nivel regional și poate facilita reforma politicilor și investițiile.

Economiile regionale, integrate tot mai mult în comerțul național și global, pe piața de capital și cea a muncii, sunt conturate constant de o serie de forțe economice, sociale și politice. Cu toate acestea, o regiune nu este doar o scenă pe care se desfășoară aceste forțe – modul în care actorii individuali și instituționali ai acesteia anticipează și reacționează la schimbare îi conturează traiectoria de dezvoltare. Prin urmare, acordurile instituționale, natura și dimensiunea rețelelor sociale sunt factori determinanți esențiali pentru capacitatea unei regiuni de a se adapta și de a evolua.

Dezvoltarea capacității administrative în regiune implică pe de o parte modernizarea și eficientizarea instituțiilor publice existente, iar pe de altă parte crearea unor noi organisme și instituții regionale care să răspundă lacunelor existente în sistemul instituțional regional în anumite sectoare și domenii. De asemenea, modernizarea sistemului judiciar și a sistemului penitenciarelor vor reprezenta priorități ale sistemului instituțional din regiune.

În ultimii ani sistemul judiciar a cunoscut evoluții și transformări importante. În ciuda unor aspect pozitive, de modernizare a sistemului prin reabilitarea infrastructurii, informatizarea instanțelor și reducerea termenelor pentru anumite cauze, în sistemul juridic există încă numeroase disfuncționalități. Aspecte precum durata proceselor, caracterul neunitar al jurisprudenței, problemele de integritate din sistem și cazurile de corupție au condus la erodarea treptată a încrederii cetățenilor în justiție.

Sistemul penitenciarelor a făcut de asemenea obiectul unor reforme fundamentale, în perioada 2004-2009 fiind înregistrate progrese importante, în special în ceea ce privește domeniul legislativ, pregătirea resurselor umane, informatizarea sistemului și modernizarea spațiilor de detenție. Totuși, la nivelul sistemului administrației penitenciarelor au fost semnalate încă vicii și nereguli generate de ineficacitatea planificării strategice a acțiunilor și de implementarea inconsecventă a politicilor. Se impune astfel continuarea procesului de reformă și de modernizare a sistemului de justiție și cel al penitenciarelor.

Priorități de investiții:

8.1 Modernizarea instituțiilor publice și îmbunătățirea calității serviciilor furnizate de acestea

8.2 Mecanisme și instrumente de dezvoltare instituțională pentru completarea cadrului instituțional existent

8.3 Sprijinirea procesului de modernizare a sistemului judiciar și a sistemului penitenciarelor

Prioritatea de investiție 8.1. Modernizarea instituțiilor publice și îmbunătățirea calității serviciilor furnizate de acestea

Obiectiv: Creșterea eficienței și transparenței mediului instituțional, pentru a oferi servicii de calitate cetățenilor regiunii.

Justificare

Lipsa îmbunătățirii calității instituțiilor publice reprezintă un handicap, fiind una dintre principalele probleme din Regiunea Vest în ultimii ani. Percepția este aceea că această regiune a înregistrat foarte puține îmbunătățiri în domeniile instituționale cheie. Va fi necesar un efort susținut pentru a aborda aceste bariere, pentru ca regiunea să beneficieze de dezvoltare durabilă în viitor. În caz contrar, deficiențele din cadrul instituțiilor și guvernării vor reprezenta în continuare piedici pentru mediul de afaceri din România și vor submina grav randamentele oricărui alt tip de intervenție în dezvoltare. În acest sens, în Regiunea Vest va fi nevoie de sprijin pentru îmbunătățirea capacității instituționale locale.

Performanța instituțională la nivel regional este puternic afectată de instituțiile naționale. Instituțiile publice existente în regiune se confruntă cu probleme precum: lipsa personalului și insuficiența pregătire și motivare a acestuia, lipsa resurselor financiare și materiale, slaba capacitate strategică, proceduri de lucru greoaie și puțin transparente, abordări neunitare între instituțiile de același tip.

Studiul elaborat de Banca Mondială intitulat *Evaluare Teritorială: Profil, Performanță și Vectori de Creștere în Regiunea Vest*, relevă faptul că, în conformitate cu analiza, cetățenii regiunii nu sunt mulțumiți de regimul instituțional actual sau nu au încredere în acesta. Acest lucru în sine are implicații importante pentru potențialul de creștere viitoare și pentru planificarea dezvoltării regionale.

Strategiile de dezvoltare economică locală și programele de schimburi inter-județene pot fi utilizate ca instrumente pentru consolidarea capacității administrative. Zonele mai puțin dezvoltate ale regiunii trebuie încurajate să exploateze mai bine resursele. Există multe asemenea resurse, inclusiv potențialul de extindere a sectorului de turism în zonele estice ale județelor Arad, Hunedoara și Caraș-Severin, dezvoltarea potențialului agricol organic și local în întreaga regiune, utilizarea eficientă a resurselor de lemn și exploatarea potențialului de dezvoltare durabilă în domeniul energiei (inclusiv eoliene, fotovoltaice, geotermale), pentru a numi doar câteva. Provocarea constă în a cuantifica oportunitățile, a identifica ceea ce va fi necesar pentru a le valorifica și a mobiliza resurse pentru realizarea acestora. Acest lucru se poate face efectiv prin elaborarea de jos în sus a strategiilor de dezvoltare economică locală, de către părțile interesate locale, bazându-se pe patrimoniul local. Una dintre prioritățile regiunii în următorii ani ar trebui fie reprezentată de valorificarea resurselor și experienței UE în facilitarea acestor eforturi. Dezvoltarea și realizarea strategiei vor depinde de asigurarea faptului că instituțiile locale sunt reprezentative, orientate către viitor și capabile (în ceea ce privește atât experiența cât și resursele). Din nou, partenerii europeni au o experiență semnificativă în finanțarea și implementarea programelor pentru susținerea dezvoltării și a mobilizării partenerilor locali.

Prin intervențiile aferente acestui domeniu de intervenție se urmărește creșterea eficienței și eficacității instituțiilor publice din regiune, în beneficiul socio-economic al populației regiunii.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Capacitate Administrativă

Operațiuni orientative / acțiuni

- Reabilitarea/ modernizarea sediilor instituțiilor publice și dotarea acestora (inclusiv cu echipamente IT)
- Sprijin pentru elaborarea strategiilor de dezvoltare locală/ sectorială
- Cursuri de formare profesională continuă pentru funcționarii publici și dezvoltarea abilităților specifice ale acestora

- Realizarea de schimburi de experiență și bune practici între personalul instituțiilor similare
- Implementarea unor proceduri și mecanisme de lucru unitare în cadrul instituțiilor similare
- Implementarea unor programe de e-guvernare

Prioritatea de investiție 8.2. *Mecanisme și instrumente de dezvoltare instituțională pentru completarea cadrului instituțional existent*

Obiectiv: Crearea mecanismelor și a unui cadru instituțional corelat cu realitățile și necesitățile regionale, care să sprijine atingerea obiectivelor regionale de dezvoltare.

Justificare

În lumina procesului de regionalizare, și pentru a promova obiectivele de competitivitate și dezvoltare ale regiunii, crearea și dezvoltarea cadrului instituțional reprezintă o prioritate stringentă. La nivel regional se constată lacune în sistemul instituțional existent, fiind necesară acordarea de sprijin pentru dezvoltarea unui cadru instituțional consistent, pentru a face posibilă implicarea activă și dezvoltarea ascendentă a regiunii.

În paralel cu construirea capacității sectorului public, pentru construirea unei economii regionale adaptabile va fi nevoie de o participare mai activă a unor părți interesate din sectorul privat, precum și a societății civile.

Crearea unui mecanism și cadru instituțional eficace reprezintă cheia pentru dezvoltarea regiunii, promovarea potențialului local și creșterea competitivității sectorului privat din regiune. Domenii strategice pentru dezvoltarea regională precum inovarea și cercetarea dezvoltarea, exportul, turismul, se remarcă prin lipsa unor instituții regionale care să coordoneze crearea și implementarea unor politici și strategii sectoriale coerente la nivel regional. Aceste obiective pot fi atinse doar prin coordonarea dintre autoritățile locale, regionale și naționale cu privire la elaborarea și implementarea de politici, în strânsă cooperare cu sectorul privat, instituțiile de cercetare, mediul universitar, societatea civilă.

O implementare adecvată a investițiilor de specializare inteligentă în Regiunea Vest necesită o entitate administrativă care poate coordona, monitoriza și evalua progresul investițiilor, pentru a identifica blocajele posibile și soluțiile adecvate. În acest context, este necesar să se creeze cadrul instituțional pentru sprijinirea inovării în Regiunea Vest, prin crearea în regiune a unei instituții care să vizeze acest domeniu. Scopul acesteia va fi de a asigura implementarea eficace și eficientă a investițiilor în specializarea inteligentă și de a menține dialogul și coordonarea cu actorii regionali și cu autoritățile naționale. Mai specific, această instituție ar putea supraveghea implementarea, continuitatea și extinderea investițiilor în specializarea inteligentă, precum și coordonarea și sincronizarea acestora cu alte instrumente sau politici. Aceasta ar putea menține și consolida consensul între actorii regionali cu privire la măsurile necesare de sprijinire a inovării în regiune, putând dezvolta de asemenea instrumente de colectare a informațiilor la nivel regional pentru a sprijini un proces decizional în cunoștință de cauză. Această agenție ar urma să acționeze ca un parteneriat solid și permanent între universități, centre de cercetare și industrie, lucrând împreună pentru a crește competitivitatea regională.

În ciuda potențialului turistic evident existent la nivelul regiunii, turismul este un sector subdezvoltat care trebuie să fie susținut de o strategie de dezvoltare integrată teritorială în perioada de programare 2014-2020. Din cauza lipsei unui actor comun de turism regional, poate fi creat un instrument public-privat, un centru regional de turism. Centrul regional de turism va promova finanțarea investițiilor legate de turism precum și proiectele trans-sectoriale cu efecte externe pozitive orizontale și verticale. Pe perioada de programare 2014-2020, centrul regional de turism poate acționa ca o platformă și ghida fondurile europene către proiectele turistice integrate și durabile.

De asemenea, Regiunea Vest este o regiune cu performanțe bune la export, fiind pe locul doi pe țară în ceea ce privește ponderea exporturilor în PIB, fără a exista însă la nivel regional o

instituție care să sprijine activitatea de export. Crearea unei structuri regionale care să susțină și să orienteze activitatea de export din regiune, prin promovarea politicilor favorabile activității de export și acordarea de sprijin întreprinderilor din regiune pentru a pătrunde pe piețele externe poate reprezenta un stimul important pentru creșterea competitivității economice a regiunii.

Înființarea unor **comitete regionale** pe domeniile considerate de interes strategic poate introduce un nou tip de format de parteneriat în vederea promovării cooperării dintre factorii politici de la nivel național și regional. Astfel de structuri partenoriale ar putea fi create în domenii precum: inovare, resurse umane, sănătate și incluziune socială, dezvoltare economică.

Una dintre problemele principale cu care se confruntă IMM-urile din regiune este lipsa oportunităților adecvate de finanțare. Introducerea unor noi mecanisme de finanțare, inclusiv crearea unui fond de dezvoltare regională, finanțat parțial prin Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR) ar putea reprezenta o soluție sustenabilă. Rolul unui astfel de instrument este multiplu: de la asigurarea cofinanțării proiectelor, până la asigurarea cash-flow-ului pe perioada de implementare până la rambursarea cheltuielilor. Acest tip de instrumente poate crește disponibilitatea finanțării prin efectul de multiplicare al nivelului economiei regiunii.

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Capacitate Administrativă

Operațiuni orientative / acțiuni

- Înființarea unor instituții (centre, birouri, agenții) regionale în domenii considerate relevante: inovare, export, turism
- Crearea unor structuri partenoriale / comitete sectoriale în domenii considerate relevante: inovare, resurse umane, sănătate și incluziune socială, dezvoltare economică.
- Crearea unor mecanisme financiare pentru a accelera dezvoltarea economică, inclusiv crearea unui fond regional de dezvoltare

Prioritatea de investiție 8.3. *Sprijinirea procesului de modernizare a sistemului judiciar și a sistemului penitenciarelor*

Obiectiv: Modernizarea sistemului judiciar și a sistemului penitenciarelor

Justificare

Justiția reprezintă o politică națională. În același timp, justiția joacă rolul de abritru în societate, fiind alături de legislativ și executiv cea de-a treia putere în stat.

Prezentul document stabilește o serie de obiective și măsuri care presupun utilizarea de resurse financiare pentru diminuarea problemelor și vulnerabilităților în sistemul judiciar. Principala document utilizat pentru fundamentarea acestui capitol este *Strategia de dezvoltare a justiției ca serviciu public 2010 -2014*.

Încă de la început trebuie spus că în ultimii ani sistemul judiciar a cunoscut evoluții și transformări importante. Aspectele de progres, cum ar fi informatizarea instanțelor, renovarea unor sedii de instanțe și parchete, termene rezonabile pentru anumite cauze, coexistă cu unele vicii de sistem. Astfel, durata proceselor, caracterul neunitar al jurisprudenței, problemele de integritate din sistem și cazurile de corupție au condus la erodarea treptată a încrederii cetățenilor în justiție.

La fel ca în cazul altor servicii publice, un accent major se pune pe dezvoltarea infrastructurii sistemului judiciar, prin îmbunătățirea condițiilor de lucru ale magistraților și personalului auxiliar. Se impun măsuri de tipul: construirea de noi sedii de instanțe și parchete, dar și reabilitarea / modernizarea acolo unde situația o impune, precum și dotarea cu mobilier și aparatură tehnică adecvată (cu precădere aspecte ce țin de informatizare).

Un aspect care afectează negativ sistemul judiciar este o urmare a numărului mare de cazuri care trebuiesc analizate, fapt care prelungește foarte mult durata unei cauze. Astfel, atingerea unei durate rezonabile a judecării cauzelor se poate realiza prin dezvoltarea activității de mediere care reprezintă un element care ar putea contribui la degrevarea instanțelor. Totuși, condiția pentru ca acest deziderat să devină o practică se referă la creșterea profesionalismului mediatorilor și a încrederii cetățenilor în această profesie. O altă soluție de scurtare a duratei proceselor este legată de îmbunătățirea constantă a pregătirii experților, atunci când dezlegarea cauzelor impune cunoștințe specializate în diverse domenii care exced sferei juridice. Elaborarea în timp rezonabil a unor rapoarte de expertiză complete și utile cauzelor condiționează celeritatea proceselor.

În ceea ce privește sistemul administrației penitenciarelor se poate observa că începând cu anul 2004, a fost inițiat un intens proces de reformă, care a început prin demilitarizarea sistemului și prin restructurarea Direcției Generale a Penitenciarelor din cadrul Ministerului Justiției. În perioada 2004-2009 au fost înregistrate progrese importante, în special prin modificarea legislației în materie, inițierea de proiecte de informatizare, de modernizare a spațiilor de detenție, precum și prin derularea de programe de pregătire inițială și de specializare a personalului. Cu toate acestea, la nivelul sistemului administrației penitenciare au fost semnalate și disfuncționalități generate de discontinuitatea adoptării și implementării deciziilor și politicilor inițiate, precum și de ineficacitatea planificării strategice a acțiunilor.

În fundamentarea părții strategice a fost utilizată *Strategia sistemului administrației penitenciare pe perioada 2010-2013*. Potrivit acesteia, Administrația Națională a Penitenciarelor are obligația de a asigura ordinea și disciplina locurilor de detenție și trebuie să evalueze permanent nevoile de asistență socială, educație și terapeutice ale persoanelor private de libertate, acest proces constituind baza strategiei de reintegrare socială a acestora. În ceea ce privește siguranța detenției, pot fi evidențiate următoarele aspecte: sistemul de siguranță, pază și escortare dispune de mijloace materiale învechite; condițiile de detenție rămân precare existând riscul creșterii numărului de persoane private de libertate cu afecțiuni dobândite în timpul perioadei de detenție; controlul nu este foarte riguros, dovadă fiind numărul mare de obiecte/substanțe interzise introduse în spațiile de deținere.

Din prezentarea problemelor cu care se confruntă sistemul penitenciar se conturează următoarele tipuri de intervenție: la nivelul **managementului organizațional** pentru remedierea și anticiparea problemelor identificate în zona sistemului organizațional și al funcțiilor suport; la nivelul activităților de **reintegrare socială** prin programe de consiliere și formare; la nivelul activităților de **siguranță, pază și escortare** (prevenirea conflictelor între deținuți, prevenirea tentativelor de evadare și a celor de părăsire a locului de muncă, agresare a personalului de supraveghere și pază) și la nivelul măsurilor de **asistență medicală** (politici de sănătate adaptate mediului privativ de libertate).

Programul / fondul din care urmează să fie sprijinită

Programul Operațional Capacitate Administrativă

Operațiuni orientative / acțiuni

a) justiție

- Organizarea / desființarea de instanțe
- Dimensionarea personalului în raport cu activitatea instanțelor
- Îmbunătățirea sistemului de recrutare în magistratură
- Dezvoltarea infrastructurii sistemului judiciar
- Informatizarea sistemului judiciar
- Îmbunătățirea imaginii sistemului judiciar
- Dezvoltarea serviciului de probațiune
- Dezvoltarea unor proiecte de asistență externă

- Modernizarea statutului unor profesii juridice sau conexe sistemului juridic

b) penitenciare

- Îmbunătățirea condițiilor de detenție
- Dezvoltarea unor programe de instruire pentru personalul din sectorul operativ
- Dotarea corespunzătoare a personalului care desfășoară activități de pază, supraveghere și escortare
- Derularea unor programe de consiliere și formare pentru persoanele private de libertate adaptate profilului (minori, tineri, femei, recidiviști, etc.)
- Încurajarea persoanelor private de libertate să participe la activități lucrative și gospodărești, programe de consiliere și formare
- Dezvoltarea centrelor de producție și a gospodăriilor agrozootehnice în vederea calificării deținuților și furnizării de produse în sistemul penitenciar
- Crearea unor întreprinderi sociale